

Бібліотека журналу

УКРАЇНИ
Військо

БОЙПРАВИ

історії українських воїнів

КНИГА 5

БОЙПРАВИ

історії українських воїнів

КНИГА 5

821.161.2'06-94:355.422АТО(477)

Б77

Б77 Бойправи. Історії українських воїнів.

За загальною редакцією Валентина Буряченка — К.: Військо України, 2018.
— 288 с.

З давніх-давен українські землі були ласим шматком для багатьох загарбників. У боях з ними українці заслужено набули слави неперевершених і справедливих воїнів — «бойправів». Адже походження слова бойправ — у буквальному сенсі — «правий, справедливий бій». А таким може бути лише бій за свою землю! І одягнули нині бойправи військові однострої та взяли до рук зброю, стали живим щитом, захищаючи Україну та Європу від російського агресора на Донбасі.

Ця книга — спецпроект журналу «Військо України» «Історії українських воїнів». Матеріали, які увійшли до видання, розміщені в певній хронологічній послідовності. Тому військові звання, посади, власні назви відповідають часовому проміжку на момент їхнього написання.

Фото на обкладинці Євгена Силкіна

© В. Буряченко, вступ, загальна редакція, 2018

© В. Петровський, О. Панченко, А. Мирончук упорядкування, 2018

© О. Панюков, В. Соколік, В. Ворончук, дизайн, 2018

© Журнал «Військо України», тексти, фотографії, 2014-2018

© Журнал «Радуга», 2018

ISBN 978-966-281-132-2

Дорогі читачі!

Колектив журналу «Військо України» презентує вам п'яту і завершальну книгу спецпроекту «Історії українських воїнів».

З самого початку російської агресії проти України військові журналісти інформували суспільство про події на охопленому війною Донбасі, перебуваючи поруч з українськими захисниками на передовій, захищали Україну на інформаційному фронті. Чотири роки поспіль на сторінках

журналу та в книгах нашого унікального спецпроекту «Побратими», «Відчайдухи», «Наші», «Пророцтво Жанни», а тепер і «Бойправи» ми розповідаємо всьому цивілізованому світу про кращих синів і доньок України, справжніх воїнів, їхній героїзм та самопожертву, про життя в окопах, життя під кулями, життя на війні!

Сьогодні наші матеріали читають офіцери і солдати у нетривалих перепочинках на передовій, сотні простих українців – вдома, в бібліотеках, школах, навчальних закладах багатьох українських сіл та міст. Для нас – це найбільша гордість!

Ми дякуємо кожному українському захиснику за мужність, патріотизм та відвагу. Вдячні героям наших розповідей за відвертість і непохитну позицію боронити Україну від підступного ворога до повної перемоги.

Особлива подяка нашим читачам, волонтерам та всім українським патріотам, які щоденно допомагають своєму війську і разом наближають нашу спільну перемогу над російським агресором. З такою підтримкою українська армія – непереможна!

**З повагою,
головний редактор Центрального друкованого органу
Міністерства оборони України журналу «Військо України»
полковник Валентин Буряченко**

ДЛЯ ВОРОГІВ ВАЖКА ТАКТИКА БОЖКА

Бійці завели пісню: «Посадили ми калину в чистім полі на виду. Будем битися без спину воріженькам на біді». Танкісти переводили дух після запеклого бою. Хтось ніжно розмовляв зі своїм «залізним другом», дякуючи за добру службу, хтось потягнувся за цигаркою... Як несподівано пролунала команда: «Вирушити під Логвинове!» Там бійці мали зайняти, у лісосмузі, опорний пункт, аби не допустити просування ворожої бронетехніки.

Опинившись на позиції, командир танкового взводу витер потемніле від сажі й диму молоде обличчя. Немов щось передчуваючи, він зайняв місце навідника машини. Вся його увага була прикута до дороги. Раптом на горизонті з'явилися три ворожі танки, що сунули, немов великі потвори.

— Хлопці! Танки! Три «коробочки» з Вуглегірська! — вигукнув своїм підлеглим взводний і після секундної паузи бадьоро зауважив: — На все воля Божя... Або ти, або тебе!

Зі словами: «Обираю перше!» офіцер здійснив влучний постріл по машині, що очолювала ворожу колону. Пролунав вибух, від якого здетонував бoекомплект, тож в танка знесло башту.

Зрозумівши, що вони і досі залишаються непоміченими противником, командир наказав механіку: «Мерщій назад!» Український «Т-64» із назвою «Удав» плавно «відповз» назад. Тієї миті майбутній Герой України збагнув, як знищити решту бронетехніки оскаженілого агресора...

«ЦЕ НЕ БОЖОК – ЦЕ БОГ ТАНКОВОГО БОЮ!»

Це сталося 12 лютого 2015 року, в один із останніх днів героїчної оборони Дебальцівського плацдарму. Тоді регулярна російська армія та озброєні бандформування розпочали найбільш злочинну військову операцію на Донбасі, і Дебальцеве стало найгарячішою точкою в районі АТО. Під нещадним артилерійським вогнем російських «Градів» опинилися навколишні села: Логвинове, Луганське, Миронівський, Чорнухине, Вуглегірськ. Його потужність відчули на собі й українські захисники, які музньо стримували наступ терористів.

Того лютневого дня екіпаж танка «Удав» – командир лейтенант Василь Божок, навідник молодший сержант Віталій Лисков та механік-водій старший солдат Артур Шахмандаров – зайняв оборону в районі селища Логвинове, підсиливши підрозділи піхоти. Обстановка постійно змінювалася. Розвідка доповідала: в селищі орудують численні банди терористів. Та після кількох успішних штурмів українцям вдалося знищити чимало бойовиків. Згодом танкісти зустрілися з бійцями 79-ї окремої аеромобільної бригади, які разом з піхотинцями проводили зачистку ворожих укріплень.

– Ви вчасно прибули на допомогу! – звернувся до взводного Божка Максим Миргородський, комбат десантників з позивним «Майк». – У селище щойно вїхали танки окупантів. Маневрують, проте не показуються. Переконаний: ворог кидатиме в бій усі наявні сили. Мабуть, тепер доведеться попрацювати по-справжньому, лейтенанте! Покладаємося на вас!

– Завжди готовий! І мої хлопці також, – відповів, немов відрізав, Божок. І в тому «готовий» було стільки впевненості та молодечої відчайдушності, що десантник не міг собі відмовити в задоволенні потиснути руку танкісту.

Танк рушив на позицію. Зосереджено спостерігаючи за дорогою, командир відчув якесь занепокоєння. Тож рішення було миттєвим.

– Віталію, давай мінятися місцями! – звернувся Василь до навідника.

Інтуїція не підвела. Щойно танк виїхав із лісосмуги на асфальтну трасу, як командир помітив: з боку Вуглегірська рухаються три російські Т-72.

Рішення знищити танк, що йшов попереду колони було блискавичним. Офіцер здійснив феноменальний постріл у ціль – і ворожа машина зупинилася, охоплена полум'ям і димом.

– Включай задній хід! Пускай димову завісу і мерщій від зайвих очей! – наказав механіку командир, використовуючи тактику «летючий голландець»: прийшов нізвідки, знищив ворога і зник у невідомому напрямку.

Сержант Шахмандаров вправно витиснув важелі, і «шістдесятчетвірка» зникла з поля зору. А Василь Божок уже приймав інше блискавичне рішення...

На цій ділянці дороги після недавніх боїв залишилася знищена техніка. Український танк, віртуозно маневруючи, замаскувався за двома підбитими БМП. А неподалік, по інший бік траси, стояв зламаний танк, який два екіпажі противника сплутали з українським і почали по ньому гатити прямою наводкою. На такий розвиток подій українські танкісти тільки й чекали! Минуло кілька хвилин, і вони бронебійними снарядами підбили другий танк ворога. «Танкова еліта» противника так і не встигла второпати, що відбувається... А коли третя ворожа машина посунула просто на український екіпаж, на повному ходу долаючи бетонний міст через річку, Василь дав черговий

залп. Снаряд влучив у двигун. Машину охопило полум'я. Некерований танк впав у воду.

Знищивши три ворожі танки та прикривши відхід українських підрозділів з окупованого терористами Логвинового, екіпаж лейтенанта Божка зажив неабиякої слави. Про нього не без гордості говорили: «Екіпаж, народжений у броні», а про його легендарного командира: «Це не Божок – це Бог танкового бою!» На що Василь скромно зауважує: «Це заслуга всього екіпажу нашого «Удава», який у годину випробувань діяв злагоджено і професійно».

За особисту мужність і героїзм, самовіддане служіння Українському народові молодий командир удостоєний звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка».

САНЖАРІВСЬКИЙ ДЕБЮТ: НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ

Перше бойове хрещення командир взводу 92-ї окремої механізованої бригади Василь Божок отримав поблизу Санжарівки, що на Світлодарській дузі. Це сталося незадовго до Дебальцівської операції.

Українські бійці, які в січні 2015 року тримали оборону під Світлодарськом, вели запеклі бої, з яких вийшли переможцями. Зазнавши відчутних втрат, російсько-терористичні війська будь-що намагалися взяти реванш і змусити захисників України відступити. Напруга зростала з кожним днем. До українських позицій, що завдяки бійцям отримали назви «Валерій», «Сергій» та «Олексій», прибували підрозділи підсилення.

27 січня 2015 року два танкові екіпажі 92-ї висунулися в район Санжарівки. Однією машиною керував взводний Василь Божок, другу очолив командир роти Олег Баркатов. Наступного ранку бойовики розпочали черговий обстріл укріплень, а ближче до обіду – пішли в наступ. За піхотою ворога по мерзлій засніженій землі сунули «КАМАЗи», «Урали», зенітні установки, а з боку лісосмуг – танки.

Підтримуючи бійців 128-ї окремої гірсько-піхотної

бригади із Закарпаття, українські танкісти знищили вантажівки з боєприпасами. Оповита чорним димом ворожа колона зупинилася. В хід пішла стрілецька зброя, а потім розпочалася танкова «дуель». У тому бою гартувався переможний дух командира.

За лічені секунди взводний зміг зафіксувати місце, звідки гатив один із трьох танків агресора. Екіпаж Божка здійснив по ньому влучний постріл. Хлопці побачили, як із палаючої машини почали вистрибувати окупанти. «Гордо, відважно, із закиданням голені» вони бігли до сірих оголених дерев, інколи повертаючи голови в бік

українських танкістів, боячись чергового снаряду від «оскаженілих укрів». Утім витратити боєкомплект, як вирішили українці, не було сенсу, адже «сепарське залізо» і так добре палало.

— Раптом з правого флангу по нас відкрили вогонь ще два ворожі танки. Снаряди лягали прицільно. Один з них влучив і в мій танк. Динамічний захист почав плавитися, як парафін, — згадує Василь. — Ми евакуювалися й кинулися допомагати піхоті у траншеях. Нас підстрахував екіпаж ротного Олега Баркатова. Його танк був поруч. Побратими діяли професійно. Дали залп, другий, третій... Одну машину окупантів після прямого влучання оповили клуби чорного диму. Ще одну підбиту одиницю терористам вдалося врятувати.

Незабаром бій стих. Українські воїни обстежили територію. Василь Божок та його хлопці евакуювали рідного «залізного велетня», який уберег їх від смерті. Згодом золоті руки харківських ремонтників дали танку нове життя. 2016 року «Т-64» повернувся у стрій легендарної 92-ї бригади.

ВРЯТОВАНИЙ «АНГЕЛ»

Літо 2015 року Герой України Василь Божок зустрів уже як командир танкової роти. На той час прославлена в боях 92-га окрема механізована бригада під

командуванням полковника Віктора Ніколюка тримала оборону на Луганщині. Станиця Луганська, Щастя, Трьохізбенка... Завдяки відвазі чугуївських бійців ці населені пункти залишилися під контролем України. Для мирного населення українські воїни стали справжніми янголами-охоронцями. А прихильники «руського міра» день за днем

засвоювали «уроки», які «давали» їм наші армійці. Запах горілки та поразки ще довго стояв у лігві бойовиків.

Танкісти розташовувалися на відстані, дозволеній умовами перемир'я. Бойові екіпажі перебували в постійній готовності застосувати «залізних велетнів», адже хлопці добре знали, як сепари виконують Мінські домовленості.

В один із перших днів серпня 2015-го звуки «перемир'я» нахабно розбудили Станицю Луганську. Підтягнувши артилерію, бронетранспортери і танки, окупанти влаштували канонаду, що не змовкала ні на мить. Під обстріл потрапив і «Ангел» – український опорний пункт. Розпочався бій, який добре закарбувався в пам'яті Василя Божка.

Аби вгамувати противника, українські екіпажі зайняли кілька позицій поблизу укріплень. Раптом ворожий снаряд із 122-міліметрової гаубиці Д-30 влучив в один із

танків. Ще за кілька секунд по українцях почало стріляти все, що було по той бік фронту. Ситуація змінювалася стрімко. Час ішов на секунди.

– Вони що, загубили скромність? – вигукнув хтось з екіпажу.

– Треба провчити мерзоту! – відповів Божок.

Команда «До бою!» пролунала вчасно. І сталося те, від чого застерігав Олександр Твардовський: «Страшний танк, що йде у бій!». Від кількох влучань «в яблучко» позиції ворога вкрило димом, бронетехніка й піхота панічно відступили. Це був черговий успіх українських танкістів. У тому бою серед захисників утрат не було. І на «Ангелі»

нарешті настала довго-очікувана тиша.

* * *

Ось так вони і воюють. Сидячи в танку, де жарко, незручно, тісно, хлопці здобувають перемогу. Проте ви не знайдете жодного танкіста, який скаржився би на свого «Ведмедика», «Удава» чи «Тигренятка» – так вони ніжно називають своїх «залізних друзів».

Вони вміють воювати і вміють жартувати. І як сказав один танкіст: «Дякую Богу, що я не москаль. І дякуйте, москалі, що я не Бог!» Але дійсність показує, що вони, як і інші захисники, справжні Боги, адже саме від них залежить доля України, майбутнє української нації!

Олег СУШИНСЬКИЙ

січень 2018

КОМАНДА «СМАЙЛА»

До того, як на рідну землю прийшла біда, він мав власний завод. А ще була дружина та друзі, як він вважав, справжні...

Бізнесмен, волонтер, снайпер... Сергій Воронін свій вибір на користь миру в Україні зробив упевнено. А коли чоловік прибув на Донбас, перше чим відзначився – намалював собі на бронезилеті великий і яскравий смайл. Відтоді сонячний малюнок став символізувати і його позитивний. Чоловікові він личить – адже попри все те, що довелося пережити на війні, Сергій часто всміхається...

Сьогодні «Смайл» і його підрозділ відчищають Батьківщину від окупаційного бруду, який вгризся в нашу землю. Чи замислювався Сергій Воронін тоді, у 2014-му, коли робив свій доленосний вибір, що йому доведеться стати не лише волонтером, а й мужнім воїном? Йому виповнилося 34 роки. Він вдячний своєму однокласнику Олександрові Ярмошину, який, долучившись до

волонтерського проекту «Крила Фенікса», запропонував разом робити добру справу для українських захисників.

– Нині ті, хто тільки-но почав воювати, не знають, що таке 2014-й. У перший же рік бойових дій на сході України нашим воїнам не вистачало майже всього: посуду, ліхтариків, батарейок, засобів захисту. Списки потреб замикали

глобальні на той час речі – автомобілі, бойова амуніція, – розповідає Сергій.

Увесь свій бізнес Сергій Воронін переключив на допомогу АТО, а згодом продав його, аби спрямувати всі зароблені гроші на потреби війська. Дружина не зрозуміла таких вчинків і намірів, і вони розлучилися. Давні друзі теж не вирізнялися сумлінням. Коли він разом із командою волонтерів на відстані в тисячі кілометрів вирішував надважливі проблеми армії, вони запитували: «А що ти з цього маєш?» Тоді, ці далекі від суворої реальності люди теж відсіялись із життя «Смайла».

– Бувало таке, що ми в район АТО ганяли по два-три рази на тиждень із тим, що необхідно військовим. Бувало, не спав годинами, проїжджав близько трьох тисяч кілометрів, – згадує чоловік. – Знали, що кожен шолом, який везли, рятував чиєсь життя. І це нас підбадьорювало, додавало сил.

– У чотирнадцятому волонтери і медики були мішенню номер один для російських бойовиків. Ми якось заїхали у Волноваху, щоб купити хліба. Тільки-но зайшли до магазину, а продавчиня з порога нам відрізала: «Украинской армии я не продам!» Не встигли від'їхати від магазину, як нас наздогнав «жигуль». Звідти висунулися два автомати й почали по нас стріляти. Весь наш бус «прошили», але, дяка Богові, ми залишилися живі, – розповідає «Смайл».

Згадки про всю небезпеку волонтерської місії не полишають чоловіка навіть у снах: постріли гармат, свист куль і розриви снарядів.

Сергій перебирає в пам'яті назви: Амвросіївка, Весела Гора, Трьохізбенка... Тоді ворожі сили нещадно обстрілювали позиції українського війська, і він з колегами по 5-6 годин поруч з бійцями перечікували вогонь ворожих «Градів». Перше, що спадало на думку під час обстрілів: «Напевно, нашій машинці вже настав кінець».

— Вилазили з бліндажа і перепитували, чи всі живі. Коли чули ствердну відповідь, обдивлялися машину. Переконавшись, що й вона ціла, гучно раділи, — згадує чоловік.

Сергій не тільки привозив на війну речі, потрібні нашим воїнам. Багато разів йому доводилося вивозити загиблих хлопців з передової додому. Були тіла, а було й те, що від них залишалося. Чоловіки обережно складали останки в невеличкі коробки, щоб везти їх в останню путь.

Ніколи не забуде «Смайл» того, як розмовляв із мертвим, немов з живим.

— Хлопчина лежав, у кузові в цинковій труні. Їду за кермом і всі 1300 кілометрів щось йому розповідаю. Про те, як гарно за вікном, як яскраво світить сонце, яке 21-річний воїн уже ніколи не побачить. А в нього залишилось двоє діток, і він не приїде сам з війни, його скоро привезуть... Тоді я вперше впіймав себе на думці, що мені вже реально почало зносити дах, — зі смутком пригадав чоловік.

Та незважаючи на всі труднощі, волонтери, як і військові, не здавалися. Кожен день ризикували своїм життям.

— Але хлопці гинули, і в один із днів я вирішив, що

теж маю воювати, – каже «Смайл». Спочатку він воював у складі невеличкого добровольчого підрозділу. Майже півтора роки.

А згодом на Сергія вже чекали в одній із бригад Збройних Сил України. Там він давно став своїм – часто приїздив, допомагав, чим тільки міг. Тож одного дня командир бригади запропонував йому очолити взвод снайперів. Так у червні 2016-го Сергій Воронін підписав контракт зі Збройними Силами України.

Снайперську гвинтівку «Смайл» опанував ще

волонтером. На той час, аби врятуватися, він і більшість його колег швидко ставали бійцями.

Підрозділ Сергій формував сам, зібрав кращих. «Шатун», «Лора», «Джокер», «Йог»... До його команди увійшли військовослужбовці з інших підрозділів та бригад, колеги з волонтерської організації, друзі. Ті, з ким він познайомився на війні. Переважно всі вони мали солідний бойовий досвід, залізні нерви й витримку. І, звичайно ж, безстрашні.

Бійці «Смайла» запевняють, що особливість їхнього підрозділу полягає не просто у дружній атмосфері, а в тому, що вони – велика родина й воюють, як один кулак. Від самого початку так налаштував їх наставник. Також він одразу попередив – ніякого алкоголю. І не почув жодних заперечень.

Холод, мряка, сніг із дощем покривали багатостраждальну Авдіївську промзону, яку й без того нещадно з різної зброї «поливали» російські найманці. Щоб збити їм пиху, на бойовий вихід пішло двоє кращих із підрозділу «Смайла». Стояв грудень 2016-го. На промоклу після недавнього дощу землю бійці «залягли по горизонталі». Біля зруйнованих будівель «промки» темніли стовбури посічених дерев. За ними ховалася позиція сепаратистів «Маска». Відстань до ворожого бліндажа незначна, тож як би противник не маскувався, у свій приціл снайпер з позивним «Скат» одразу взяв потрібну ціль. Це були бойовики з раціями. І українські бійці тихо ліквідували ворога влучними пострілами. Тоді їхній вихід затягнувся на чотири дні. Паралельно мали виконати ще декілька завдань. Зарозумілі окупанти почували себе настільки безпечно, що помітили наших лише на четвертий день і максимум, чим собі зарадили, – обстріляли українців із АГС. «Ската» осколками поранило в поперек і ногу. Товариш витягнув побратима. Брудні, стомлені воїни повернулися до своїх. Але результат був гідний зусиль: 14 винищених бойовиків. Як заведено у дружній родині, бійців, немов рідний батько, зустрів «Смайл»: «Мої хлопці», – вигукнув він радісно, переповнений гордістю за побратимів.

Бійці називають його справжнім командиром не тому, що він іноді може бути суворим і дуже принциповим, а тому, що за потреби зробить усе для свого підрозділу. Наприклад, одного разу Сергій навіть потрапив на особистий прийом до Міністра оборони.

– Я суто по-людськи попросив. Мовляв, Степане Тимофійовичу, моєму підрозділу необхідні гвинтівки. Вже за місяць у нас було те, про що просили, – розповів «Смайл».

Чоловік добре знає, що ефективність бою напряду залежить від того, що ти з собою маєш. Гвинтівка, приціл, калькулятор, метеостанція, тепловізор і професійність – це далеко не все, чим намагається забезпечити підлеглих Сергій. Менше ніж за рік в їхньому підрозділі з'явилися декілька серйозних гвинтівок 338 калібру відмінної якості, 12,7-міліметрові великокаліберні гвинтівки. «Смайл» каже, що їм ще є до чого прагнути. У його бійців буде все найновіше та найкраще.

А ще колишній бізнесмен, волонтер за покликом душі та воїн за велінням долі Сергій Воронін знає, якою важливою для захисників є моральна підтримка.

Заради спільної мети – подолати ворога і захистити Україну, такі люди, як Сергій, завжди там, де український солдат.

– На війні все справжнє, ти знаєш: хто свій, а хто ворог. Знаєш, де щирість, чесність і відданість, а де зрада і підлість. Тут я такий, яким маю бути, – наголошує «Смайл».

Дарія МАРКЕВИЧ

січень 2018

«НЕХАЙ БУДЕ ВОЛЯ МОЯ!»

Напередодні першотравневих свят 2014 року сепаратистський рух охопив столицю Приазов'я – Маріуполь. Над адмінбудівлями українського міста оскаженілий та озброєний проросійський на-товп вивісив прапори «ДНР» і триколори країни-агресора. Зрадники, горлопани та комуністи, які стали «рупором» кремлівської пропаганди, почали закликати маріупольців брати до рук зброю, зводити барикади й захищатися від «фашистської хунти» і «карателів». Прихильники «руського міра» навіжено скандували: «ДНР, стройся! Вернем Жданов! Мать-Россия! Референдум!..» Напруга зростала щохвилинах. Південний форпост Донеччини опинився в небезпеці. Та «віддати» місто ворогу українці не мали права...

Ті неспокійні дні добре закарбувалися в пам'яті підполковника Сергія Лисенка, який у складі 72-ї окремої механізованої бригади одним із перших став на захист Маріуполя. Вночі 7 травня бійці з Білої Церкви провели кілька рейдів на його околицях та взяли під контроль шляхи в'їзду з боку навколишніх населених пунктів Мангуша і Старого Криму. Інформацію про те, що українська армія близько, «злі язики» донесли так званим ополченцям. І ті День Перемоги в Маріуполі планували перетворити на криваву бійню. Перебуваючи в епіцентрі подій, Сергій Лисенко 9 травня очолив операцію зі звільнення від бойовиків будівлі міської міліції. Підступний план ворога був зірваний.

Зранку офіцер прибув на нараду силовиків у центральний відділ міліції. Тільки-но відрекомендувався членам засідання, як раптом почався штурм будівлі. Кулі влітали

у вікна зали, де мало розпочатися зібрання. Автоматні черги не замовкали. Від стін рикошетили набої. За кілька хвилин озброєний натовп молодиків у балаклавах захопив перший та другий поверхи відділу. Підполковник Лисенко та заступник командира 20-го батальйону тероборони Сергій Демиденко відразу вступили в протистояння. Аби не допустити проникнення бойовиків на третій поверх, вони миттю заблокували вхід. Зі столів, шаф і крісел нашвидкуруч звели барикаду. Маючи один автомат та кілька пістолетів, хлопці дві години чинили

опір противникам, очікуючи підкріплення від командира бригади Андрія Грищенка.

– Я постійно перебував на зв'язку з комбригом та доповідав йому про зміну обстановки, – згадує Сергій Лисенко. – Тоді на командному пункті бригади був начальник Генерального штабу генерал-лейтенант Михайло Куцин, який телефоном оригінально привітав мене зі святом, підбадьорив та підтвердив слова полковника Грищенка: «Підмога буде! Тримайся, козаче! Цитувати відому пісню не буду, адже пороху ти добряче понюхав». І справді за кілька хвилин дві групи підкріплення на бронемашинах під командуванням комбата Михайла Драпатого прорвалися до захопленої будівлі, оточили її та відкрили вогонь по бойовиках.

Приголомшені таким розвитком подій сепаратисти вкотре влаштували Сергію Лисенку та його побратимам

жорстоку атаку. Однак ті не здавалися, продовжуючи стійко тримати позицію. Події розвивалися стрімко. Від кулі снайпера загинув офіцер Демиденко, через вибух гранати дістав контузію і Сергій. Будівля палала. Чорний дим заважав дихати та виїдав очі. З останніх сил офіцер Лисенко віддавав команди, як діяти далі. Висувною пожежною драбиною евакуювали начальника міліції й трьох поранених. Сергій вибрався з небезпеки останнім. Медичну допомогу він отримав уже в базовому таборі.

Це стало бойовим хрещенням офіцера в зоні АТО. Проросійські сили зазнали фіаско. Багато тих, хто взяв до рук зброю, були ліквідовані. Реалізувати сценарій «русской весни» спецслужбам Росії в Маріуполі не вдалося. Українські воїни ввійшли до міста, втримали важливі об'єкти, видворили окупантів геть. Мине лише кілька тижнів – і столиця Приазов'я повернеться до мирного життя.

ПРИКОРДОННИЙ РЕЙД

Влітку 2014 року на сході держави між українською армією та проросійськими найманцями розпочалися запеклі бої. Захисники, відвойовуючи в терористів кожен клаптик рідної землі, звільнили від сепаратистської нечисті чимало населених пунктів. Спекотний червень бійці 72-ї бригади зустріли під окупованим Донецьком. А далі були населені пункти вздовж кордону – Амвросіївка, Михайлівка, Червонопартизанськ. Підполковник Лисенко

виконував обов'язки начальника штабу бригади. У тих екстремальних умовах разом з підлеглими спланував кілька спецоперацій, які згодом успішно провели підрозділи. Внаслідок рейдів по ворожих тилах білоцерківці завдали бойовикам відчутних втрат, захопили полонених, зброю, боєприпаси, терористичну символіку. Так гартувався бойовий дух воїнів. Внутрішні переживання і страх відходили на другий план. Кожен розумів – це війна, че-

рез яку доведеться пройти, вистояти і перемогти!

У середині червня батальйонна тактична група бригади, у складі якої виконував завдання Сергій Лисенко, закріпилася неподалік прикордонного пункту «Ізварине». Там уже перебували загони російських терористів. Українці взяли під свій контроль висоту «202.2». Саме в тому районі хлопці пережили найважчі дні та найжорстокіші бої.

Тривало перше оголошене перемир'я. За цей час бійці окопалися, побудували бліндажі,

укріплення та спостережні пости. Піхотинці провели зачистки навколишніх сіл поблизу Ізвариного. Однак за кілька днів становище змінилося. З панівної висоти дороги Краснодон – Ізварине воїни бачили як на долоні. Цією магістраллю бойовики переправляли російську зброю, боєприпаси, танки та важку артилерію. У переговорах бандити намагалися морально зламати українців. «Укропи, здавайтеся! Скоро вам кінець!» – лунало в ефірі кожні кілька хвилин. На такі провокації захисники не піддавалися, аби не розкрити власних радіомереж, хоча в повітрі і витало побажання:

*Падав дощ на поріг,
Було дуже слизько.
Утікайте, москалі,
Бо бандери близько!*

Одного липневого ранку тишу порушили ворожі бойові машини. Ревіння двигунів доносилося до позицій піхотинців. Противник розпочав масований обстріл. Першими в бік українців полетіли 120-міліметрові міни, потім їх змінили снаряди реактивних «Градів». Бойовики підступно «лупили» із житлових кварталів Ізвариного, церкви та школи. Відповідати артилерією військові не могли, адже загинуло б багато мирних людей. Тож хлопці вимушені були лише тримати удар. Ворожий обстріл був настільки потужним, що обабіч позицій піхотинців пейзаж нагадував виоране поле. Один боєць загинув.

Аби вгамувати ворога, командир батальйону Михайло Драпатий та Сергій Лисенко направили в Ізварине дві піхотні групи та розвідку.

– Наші хлопці непомітно пробралися в село. Діяли блискуче. Знищили практично всю ворожу спостережну систему, вогневі точки, багатьох бандитів. Це в ефірах підтвердили самі ватажки бойовиків, які повідомили про своїх «двохсотих» і просили підмоги в поплічників. Серед убитих, як виявилось, були і представники регулярної російської армії. Так, в окупанта з позивним «Пітон», який

керував запуском проти-танкових керованих ракет, залишилося в живих тільки 30% особового складу. У «Синього головака» – командира роти реактивних систем залпового вогню «Град» – не зосталося жодного коригувальника. Проте, на жаль, через заміновані вулиці, перехрестя та будівлі довести справу до переможного кінця нам не вдалося. Сили противника переважали. Крім цього, розпочалися інтенсивні обстріли важкої артилерії з території

Росії. Агресор не шкодував набоїв. Дні і ночі минали під шквальним вогнем, – згадує Сергій Лисенко. – Втім свої рубежі ми надійно боронили ще кілька тижнів.

ЯК КОНВОЙ ПРОЙШОВ ЧЕРЕЗ ЗАРПЛАТНЮ ПУТІНА

Ситуація на кордоні погіршувалася. Російські війська формували нові ударні групи, захоплювали села, руйнували місцеву інфраструктуру. У планах ворога було оточення 72-ї окремої механізованої бригади. Тому доставляти вантажі до українських позицій ставало дедалі важче. За словами Сергія Лисенка, набої та боєприпаси тоді були важливішими за хліб, воду та харчі. Тож не дивно, що їх українські вояки чекали немов манни небесної. При згадуванні тих подій у пам'яті підполковника спливає один фронтовий епізод, як не дивно, комічний і зі щасливим кінцем.

Це сталося в останні дні оборони висоти «202.2». На зв'язок із Сергієм вийшов офіцер бригади Сергій Плисенко і повідомив йому, що супроводжує колону з боєприпасами. Цінний «товар» обіцяв доставити за дві-три години.

– Ех, тезко, бережи себе. Кругом «собаки»... Тримайся маршруту. Підстрахуємо. Чекаю. З Богом... – вдивляючись у вечірнє небо, відповів побратиму Лисенко.

– Дві години? Отже, завтра! – подумав офіцер і подався на позицію з надією зустріти колону вже на світанку.

Однак те, що відбулося пізніше, стало несподіванкою

не тільки для окупантів. Плисенко як справжній відчай-
дух і таки «парубок моторний» вирішив скоротити до-
рогу до висоти і пішов колоною повз позиції окупантів
під Ізвариним. Та по чотирьох «коробочках» сепари не
здійснили жодного пострілу! Невже сплутали зі своїми?
Як виявилось згодом, річ була в іншому. Того дня орки
у своїх лігвах «мочили» чергову зарплатню від Путіна.
Салютували феєрверками весь вечір. Коли ж їхні хворі
від бурного похмілля мізки допетрали, що пропустили
«укрів», відчаю не було меж! Тож від люті почали гатити
з «Градів». Та цей «привет с большого бодуна» вже ніяк не
допоміг їм, і констатація факту «як ворог упіймав облиз-
ня», ще довго гуляла серед українських бійців, виклика-
ючи щирий регіт.

– Нашого ж завзятого Сергія ми пригостили духмяним
чаєм з трав та м'яти. Боєприпаси прийняли, як золото.
«Невидимий» конвой Сергія під Ізвариним був останнім,
– розповідає підполковник Лисенко. – Утримувати висо-
ту більше не було сенсу. Відбивши ще три потужні атаки-
штурми, ми прорвали вороже оточення та з боями зали-
шили цю небезпечну зону.

БРАТ ЗА БРАТА – СЕРГІЙ ЗА СЕРГІЯ

Ще під час першої хвилі мобілізації військовозобов'я-
зані, якими доукомплектовувалися підрозділи бригади,
запитали в Сергія Лисенка, чи поїде він разом з ними бо-
ронити Україну, якщо розпочнеться війна. Не вагаючись

ані секунди, той відповів: «Так!» І своє офіцерське слово він дотримав. Хлопці, разом з якими воював, стали для нього опорою та другою сім'єю. По-особливому офіцер згадує службу на передовій зі своїм побратимом та вірним другом підполковником Сергієм Коханським. Обидва пройшли горнило війни, воювали поряд із солдатами, готували з командирами операції та бої. Якось в одному вогневому зіткненні один бойовий товариш врятував другому життя...

Цей випадок відбувся під Червонопартизанськом. Між воїнами «сімдесятдвійки» та окупантами розпочався бій

за місцевий прикордонний пункт пропуску й навколишні об'єкти. Тоді як більшість бійців утримували стратегічний терикон та слідчі ізолятори тюрми, два офіцери управління бригади Лисенко та Коханський боронили прилеглу лісову смугу площею 400 на 200 метрів. Трохи позаду двох Сергіїв перебувало кілька БМП для прикриття.

«Полювання» за офіцерами почалося відразу, щойно вони опинилися в траншеї. Близько п'яти годин «зеленку» обстрілювали ворожі снайпери, нещадно гатила російська артилерія. Однак офіцери мужньо трималися протягом доби, відстрілюючись та спостерігаючи за діями

противника. Раптом неподалік Сергія Лисенка розірвав-ся ворожий снаряд. Ударною хвилею чоловіка відкинуло на кілька метрів. Від осколків вберегла броня машини. Першим на допомогу непритомному товаришеві кинув-ся Сергій Коханський. Під обстрілом, що не давав підняти голову, він відтягнув постраждалого в бліндаж та надав першу медичну допомогу. До тям Лисенко прийшов че-рез дві години, а під вечір – уже став на ноги. Хоча біль, неначе металевою спицею, безжально пронизував тіло, офіцер продовжив виконувати завдання...

Згодом Росія розпочала відкриту агресію проти нашої держави. На територію України увірвалися найбоєздат-ніші підрозділи збройних сил РФ, несучи смерть і роз-руху. Кільце навколо піхотинців поблизу Червонопарти-занська замикалося. Щоб зберегти людей і техніку, українське командування ухвалили рішення про відхід. Наші підрозділи пішли на прорив ворожих блокпостів. Завдяки впевненим діям комбата, а нині командира 58-ї окремої механізованої бригади підполковника Михайла Драпатого, тактична група зі «смертельного котла» ви-йшла без втрат.

БУЛИ ВАШІ – СТАЛИ НАШІ: «БАНАН», «ЕВЕРЕСТ» І «КАНДАГАР»

Після відновлення боєздатності бригада знову по-вернулася в зону АТО – на Волноваський напрямок. Гранітне, Докучаєвськ, Старогнатівка – населені пункти,

де тримали оборону піхотинці 72-ї. Бійці з Білої Церкви здійснили безліч успішних бойових виходів у «сіру зону» до позицій окупантів, які нахабно мінували території, захоплювали людські обійстя та з панівних висот обстрілювали мирних мешканців. Бої за терикони, котрі мали важливе стратегічне значення, назавжди закарбувалися в пам'яті Сергія.

Операцію «Терикони» українські армії розпочали взимку на межі 2015-2016 років. Хлопці усвідомлювали: завдання відповідальне, на кону – покращення позицій ЗСУ.

Перший земельний насип під оригінальною назвою «Банан» ударна група батальйону взяла штурмом і без жодного пострілу. Терикон, що був візитівкою краю та мав форму тропічного їстівного фрукта, бойовики здали без бою й накивали п'ятами. Інакше кажучи, «Банан», здавалося б, м'якенький смаколик, виявився не по зубах ворогу. Стратегічний «Еверест», що нагадував відому гірську вершину, підкорився нашим розвідникам. За нього українці вели запеклий, проте переможний бій. Згодом під контроль захисників України перейшов і третій терикон, який за схожість на афганську кам'яну скелю воїни охрестили «Кандагаром».

Успішно закріпившись на позиціях, герої продемонстрували ворогу, як треба захищати рідну землю. Такого напору від українців бойовики явно не очікували. Акинута їм услід: «Мерщій тікайте і довго не вертайтесь!» пролунало, наче «Сага про орлів і канарейок», зміст якої такий:

люди діляться на дві категорії – на «орлів» і «канарок». Літають і ті, і ті. Проте одні – високо, а інші – низько...

ПОДВИГ «ОРЛА»

З жовтня 2016-го по листопад 2017-го одна зі славнозвісних українських бригад тримала оборону в Авдіївській промзоні – найнеспокійнішій точці України. Бойові зіткнення з окупантами там тривали щодня. Усвідомлюючи ситуацію, офіцери управління також вирішили чергувати на передових позиціях. Попросили дозволу в командування.

– Це добрий приклад для солдатів, який зміцнить

їхній бойовий дух, – розмірковував заступник командира бригади полковник Валерій Гудзь, підтримавши їхнє бажання.

Таких добровольців, як Сергій Лисенко, назбиралося 12 осіб – шість груп по два офіцери. Лисенко в парі з Коханським – переможний дует, тож їм довірили пост «Гулівер».

– Уже в першу ніч противник на власній шкурі відчув, що на кожну провокацію буде наша відповідь. Це відбувалося так: нас «діставав» ворожий кулеметник. Тарахотить зброя... Кулі свистять над головами... Бере невеличку паузу... А потім знову січе в наш бік, – морщить чоло Сергій. – За поведінкою сепара спостерігаю в тепловізор і кажу Коханському: «Ще раз пустить кулю – відправлю в пекло!» «Орк» немов почув мої слова і дав чергу. Ну що ж, орку, буде тобі ОК! Ми з побратимом розійшлися в різні боки. Закріпили гранатомети, дочекалися чергового порушення перемир'я й одночасно вистрілили в ціль. Кулеметне кубло сепаратизму замовкло назавжди...

Розповів Сергій Лисенко і про героїчний бій бригади на позиції «Алмаз». Ніч з 28 на 29 січня 2017 року. На промзоні – різке загострення: ворог стріляє з важкої зброї та суне в атаку. Нападників зустрічає група капітана Андрія Кизила з позивним «Орел». Наші хлопці вступають у бій і змушують ворога відступити. У той час окупанти відкривають мінометний вогонь по українцях. Щоб зберегти життя своїх бійців, Андрій займає ворожий опорний пункт.

– Бойовики по ньому гатили страшенно. Кілька штурмів та атак не мали успіху. Прибула наша підмога. Цю позицію ми втримали і закріпилися. На жаль, капітан Андрій Кизило загинув. Осколок міни зачепив серце, – із сумом згадує підполковник Лисенко. – Він справжній Герой України. Молодий, безстрашний український воїн. Позицію «Алмаз» перейменували на його честь.

– За Україну, а не за гроші воюють. Щоб померати в бою, треба мати в серці щось більше! – скаже трохи згодом волонтер 72-ї бригади Валерій Мартишко.

* * *

Через успішні військові операції, які 72-га провела в зоні бойових дій, вороги назвали її «Чорною бригадою». Як сто років тому козаки з довгими чорними шликами, смертельним блиском вигострених шабель та тисячоголосим «Слава!» навіювали жах на ворогів, так і сьогодні мужньо та завзято тримають оборону воїни знаменитої бригади.

– Нехай пам'ять про наших славетних прадідів, які били московські полки сто років тому, наснажує до перемог козаків і офіцерів 72-ї бригади та інших частин. Слава українській зброї! Козакам слава! – звернулися до Президента України члени історичного клубу «Холодний Яр».

Петро Порошенко підтримав патріотів і 24 серпня 2017 року в День Незалежності України славетна військова

частина отримала почесне ім'я Чорних запорожців! Серед героїв і Сергій Лисенко – лицар ордена Богдана Хмельницького III ступеня. З вірою в перемогу і з патріотичним блиском в очах він говорить: «Нехай буде воля моя!»

«Нехай буде воля моя!» – підхоплюють й інші відважні воїни, вступаючи у двобій з агресором.

Олег СУШИНСЬКИЙ

лютий 2018

«ВІЛЬНЮС» ТРИНАДЦЯТОГО БАТАЛЬЙОНУ

Коли почалися перші розстріли Небесної Сотні, біль пронизав його серце...

— Не можу більше терпіти! Бандити перейшли межу! Я до своїх... — коротко кинув дружині, грюкнувши дверима. Узявши чотири шини зі старенької «дев'ятки», Володимир Литвак мерщій подався туди, де вирішувалося майбутнє країни.

Позивний «Вільнюс» він отримав за співзвучність прізвища з назвою країни. Та це станеться пізніше, а в той час чоловік удень заробляв гроші, щоб годувати сім'ю, а коли вечоріло, поспішав на Майдан. Приносив їжу, зводив барикади, ночував на морозі і як свідомий українець вимагав від злочинної влади змін на краще. А з президентом-утікачем у нього були свої рахунки...

До початку бойових дій на сході України Володимир здобув три вищі освіти. Був директором супермаркету. Потім мав власний будівельний бізнес та заробляв непогані гроші, поки доля не звела його з Януковичем. Так сталося, що в президентських апартаментах у Межигір'ї Володимир з підлеглими побудували банний комплекс та замінили практично всю покрівлю на будинках резиденції. Однак «перший» Володимира «кинув», не розрахувавшись.

– Він мені винен майже мільйон! – стискає кулаки Литвак. – Я його відтоді зненавидів. Янукович у мене вкрав усе. Я виплатив зарплату робітникам із власних

грошей, закрив бізнес, а за деякий час почалася Революція Гідності, а згодом і війна.

З початком російської анексії Криму Україна оголосила мобілізацію. Володимир тричі приходив до військкомату та просився в добровольці. Однак у першу хвилю не потрапив.

– Ви – офіцер. лейтенант. Військова кафедра за плечима. Такі нам потрібні, але дещо пізніше. Готуйтеся і чекайте літа, – заспокоїли чоловіка «обліковці».

І вже на початку червня Володимир зателефонував.

З ним говорив особисто військовий комісар, який попросив з'явитися до військкомату. А вже там, дивлячись майбутнім захисникам просто в очі, військом коротко наказав: «Збирайте речі, завтра – відправка!»

Два місяці знадобилося Володимирові та десятком офіцерам запасу, аби пройти підготовчий польовий вишкіл в Яворові. Литвак був одним із перших мобілізованих військовослужбовців, які опанували протитанковий ракетний комплекс «Штурм». Відзначаючи блискавичні успіхи своїх підлеглих за досить короткий час навчання,

наставники схвально підсумували: «Штурмом взяли «Штурм».

У вересні лейтенант Литвак став командиром взводу 13-го окремого мотопіхотного батальйону з Чернігівщини. Саме тоді побратими дали йому позивний «Вільнюс».

«СКОРПІОН» ЖАЛИТЬ БОЛЯЧЕ

11 січня 2015 року «тринадцятий» у повному складі тримав оборону під Луганським, Калинівкою та Вуглегірськом, що на Дебальцівському плацдармі. У тому районі хлопці вели запеклі бої з ворогом. По них цілодобово гатила російська артилерія. Обстановка щохвилини змінювалася. У навколишні села прибували російські підрозділи й угруповання кадировських найманців, які зосереджували техніку на панівних висотах та обстрілювали позиції українців.

Одного разу розвідники повідомили Литваку, що під Калинівкою зафіксували вороже «лігво» з десятьма бронемашинами. Уважно вивчивши місце, офіцер попросив у комбата артилерійської підтримки, а сам почав коригувати вогонь українських гармашів...

– Був світанок 5 лютого. Поки противник ще спав, ми вже діяли. Я добре визначив координати і передав хлопцям, які вже чекали напоготові. Зі 122-міліметрових гаубиць Д-30 артилеристи здійснили кілька залпів – і вороже «залізо» вкрив густий чорний дим, – згадує офіцер. – Того дня ми знищили 4 бойові машини піхоти і кілька

танків окупантів. Це була філігранна робота, яка додала нам неабиякої впевненості.

За кілька діб Володимир Литвак з підлеглими тримав оборону на українській позиції під назвою «Скорпіон» поблизу населеного пункту Комуна. Там офіцер зазнав поранення. Той епізод і досі в його пам'яті...

...Ранкову тишу розірвав мінометний обстріл. В одну мить від розривів мін загинули два військовослужбовці. Командир, намагаючись перекричати шум щойно початого бою, наказав посилити кругову оборону. До позиції Литвака наближалася ворожа піхота.

— Неподалік з двох вантажівок вистрибнуло близько тридцяти бойовиків. Окупанти попрямували до «Скорпіона». Проте ми діяли швидко і згуртовано. З усіх позицій відкрили вогонь

на ураження й перетворили їх на «фарш». Більше половини знищили, багатьох поранили. Живі в паніці накивали п'ятами. Кидаючи своїх поплічників, вони швидко залишили поле бою. “І це так «росіяни своїх не кидають»? – подумав я тоді. Коли ж бойовикам надійшла допомога, знову почався бій, – згадує ті події Володимир.

Ворог не шкодував мін, щедро гатив по українській землі смертельним залізаччям. Раптом одна міна розірвалася поблизу Володимира – гострий біль наскрізь проштрикнув ногу. Медики скріпили рану двома скобками, забинтували. Бойовий офіцер продовжив боронити пост.

ЯК КОБЗОН БУРЯТА ПІДТРИМАВ...

У той час у районі Дебальцевого регулярно велися танкові бої між нашими армійцями та російськими загарбниками. Якимось танк з бурятами на борту пострілом влучив в український боєкомплект, який перебував поблизу «Скорпіона». Аби помститися, українці влаштували полювання за ворожою машиною. Це було непросто. Адже танкісти зі Східного військового округу Росії часто використовували тактику «блукаючого» танка: виїхав, випустив два-три снаряди по позиціях сил АТО чи будинках мирних мешканців і зник...

Одного дня командир сусіднього опорника з позивним «Вовк», спостерігаючи за діями «улан-уденців», помітив, як дві ворожі «коробочки» вийшли з лісосмуги та вже

приготувалися стріляти в бік «укрів». Офіцер прикинув: до ворожої цілі – якихось три-чотири кілометри. Буряти тим часом висунулися з люків машин, аби краще розгледіти місцевість. Тієї ж миті «Вовк» передав їхні координати побратимам з протитанкової батареї. Ті виявилися чемними хлопцями і з відповіддю не забарилися: влучні постріли – і два танки охопив вогонь. З-поміж «расейських освободітелів» вижив лише один.

– Згодом ми побачили сюжет про цього бурята. Обгорілий, він опинився в донецькій лікарні. Провідати «героя «ДНР»» приїхав з Москвисам Йосип Кобзон. Заспівав йому пісню та подякував за те, що сумлінно «утюжить» танком колись рідну йому Україну, – з гіркотою в голосі посміхається Володимир Литвак. – Правда, одразу розгледіти бойовика артист не зміг. Довго вдивлявся в очі почорнілому окупанту і врешті-решт запитав: «Бурят?» «Бурят!», – відповів той, нагадавши тим самим сценку з мультфільму «Ну, постривай!»: «Заєць?» – «Заєць!» А потім схоже на маску обличчя співака пихато «промовило»: «Как я рад!» Та навряд чи радів своєму відрядженню в Україну той бурят, який страждав від нестерпного болю далеко від дому...

«НЕНЬКА ПРИВЕЗЛА СВОЇХ КРОВИНОК!»

Усе своє життя Володимир Литвак розмовляв російською. Але війна повністю змінила його «мовні» уподобання. Офіцер стверджує, що під час протистоянь з

бурятами і кадировцями зрозумів: рідна мова – сильна зброя проти оскаженілого противника. Річ у тому, що між собою українські хлопці вирішили вести розмову українською. Коли росіяни в раціях чули ті діалоги – їх від злості «рвало» на шматки...

– Коли на БМП привезли до нас солдатів на підкріплення, ми доповідали старшому: «Ненька привезла своїх кровинок!» Звичайно, що для окупантів ті слова були загадкою. Вони один одного роздратовано розпитували: «Что они говорят? Что за «нэнька», что за «кровынки? Ничего не понятно!» Тож завдяки нашій солов'їній ми провели не одну успішну операцію проти ворогів. Відтоді я не переходжу на російську. Спілкуюся виключно рідною, українською, – з гордістю повідомляє офіцер.

«Я БУВ ЧОРНОЮ МІШЕННЮ НА БІЛОМУ ПОЛІ»

17 лютого 2015 року українська армія провела успішну операцію з виходу з оточення під Дебальцевим. З небезпеки взвод Володимира Литвака вибирався разом із бійцями 25-го окремого мотопіхотного батальйону. Виходили понад 12 годин. Хлопці долали більш ніж 25 кілометрів полями, лісосмугами, битими шляхами. Продиралися крізь снігові замети, переборюючи холод і втому. Неодноразово натрапляли на ворожих диверсантів. Литвак згадує, що небезпека йшла поряд, слід у слід. І сам він міг загинути, утім від ворожих куль рятували бронезилет і воля Всевишнього.

– Був випадок, коли в мене стріляли снайпери – я був чорною мішенню на білому засніженому полі. Почув, як за кілька сантиметрів від голови пролетіла куля. Потім друга... Миттю впав на землю і замаскувався в молодому сірому чагарнику. Мене довго тримали на прицілі. Нарахував 25 прольотів «7,62» над собою, а кущі перетворилися на трісочки, – згадує Литвак. – У Бахмуті не був схожий на себе. Усе тіло – в забоях. Осколки снарядів, які під час виходу влучали у бронежилет, поламали ребра. Рани згодом загоїлися, але через стан здоров'я демобілізувався в запас.

* * *

Час на передовій Володимир згадує по-особливому. Там гартувалася міць, там виникла справжня дружба, коли «брат за брата». Його польовий «кітель» прикрашає почесна нагорода – «За оборону Дебальцевого», яка нагадує, крізь що довелося пройти чоловіку. Сьогодні кожну мить сімейного життя він присвячує дружині Анні та трьом своїм дітям. Офіцер вірить у нашу перемогу та впевнений, що Україна, яку він мужньо захищав, буде єдиною:

«Єдина моя Україна,
Нескорена духом у битвах!
Моя Україна – єдина,
Як єдина Господня молитва!»

Олег СУШИНСЬКИЙ

березень 2018

МІЦНИЙ ЗІБЕРТ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ГАРТУ

У нього була можливість забрати сім'ю і виїхати до Німеччини, де має родичів, без проблем отримати там громадянство. Але вважає, що це було б зрадою стосовно України, де його дім, де живуть його батьки, діти, для яких вона – Батьківщина. Коли почалася російська агресія на Донбасі, він твердо для себе вирішив: краще зупинити зло там, ніж чекати, поки вороги постукають прикладом автомата у твої двері. Етнічний німець Сергій Зіберт зі зброєю в руках відстоював українську незалежність у самісінькому пеклі війни – під Дебальцевим

Німецьке коріння в нього – по лінії батька, який після закінчення Армавірського військового льотного училища потрапив за розподілом до Естонії і служив у дивізії ППО. Там Сергій і народився 1972 року. Згодом батька перевели в Україну, на Чернігівщину. Хлопець закінчив середню школу, намагався вступити до вишу, але невдало. І без жодних вагань пішов служити до армії, тим більше, що «косити» від війська в той час було соромно.

Потрапив не куди-небудь, а в оперативну дивізію внутрішніх військ імені Дзержинського, що дислокувалася в Москві. На «відмінно» закінчив навчальний центр, за рік став старшим сержантом. Фактично виконував обов'язки командира взводу. Тоді ж уперше побачив, що таке війна – його підрозділ відрядили до Північної Осетії, де розгорівся осетино-інгушський конфлікт.

Військову присягу Сергій склав ще як громадянин Радянського Союзу, а демобілізувався вже із записом у військовому

квитку: «Уволен в запас приказом министра внутренних дел России». Міг би залишитися в Москві, були спокусливі пропозиції, але зробив вибір на користь Чернігова. Дуже мріяв про вищу освіту, і йому таки вдалося вступити до Чернігівського державного інституту економіки і управління, який закінчив із червоним дипломом. 1999 року одружився. Зайнявся бізнесом. Так би і жив Сергій Зіберт успішним життям звичайного українського громадянина, якби не 2014 рік...

– 1992 року в Північній Осетії нам довелося прикривати колону біженців, – говорить Сергій. – То жахливе видовище, коли йдуть вбиті горем люди, кидають речі.

Коли плачуть діти, коли машина не заводиться, і її просто зіштовхують у кювет, аби не заважала руху, а неподалік горить село. Я бачив людей, які сивіли за п'ятнадцять хвилин. Можливо, це звучить пафосно, та скажу чесно. Я дуже не хотів, щоб моїм дітям довелося ховатися десь по підвалах, сидіти без води, світла, газу. Я потім надивився на таке – у Майорську, Дебальцевому. Оце була головна мотивація. Мене навіть не тривожила думка, що по той бік могли бути мої колишні товариші по службі. Якщо вони зі зброєю прийшли на мою землю, вони автоматично ставали моїми ворогами.

Сергій пішов до військкомату. Там спочатку зраділи, та подивившись його особову справу, схопилися за голову: в чоловіка троє дітей! Яка може бути армія? Не маємо права!

Сергій наполягав. Врешті-решт після довгих суперечок, дзвінків, перемовин працівники військкомату капітулювали. Лише попросили чоловіка написати заяву, що його попереджали, він усе розуміє і жодних претензій у разі чого не висуватиме. Сергій усе написав, натомість попросив видати йому повістку, щоб було чим «виправдатися» перед дружиною.

– Прийшов додому, – сміється Сергій, – дружина обід на кухні готує. Кажу: сідай, мати. Ось, прислали повістку, треба йти служити. Та моя Олена – жінка «правильна». Без сліз, істерики відповідає: що ж, треба, то треба...

Ще з кількома чернігівськими добровольцями Сергій прибув до «Десни». Тоді навчальний центр переживав не найкращі часи, не вистачало офіцерських кадрів, і Сергія призначили на посаду інструктора навчального взводу. Так би і не побачив він ніякої АТО, якби не щасливий збіг обставин, у результаті чого у

складі ротної тактичної групи 169-го навчального центру «Десна» Сергій Зібарт 13 вересня 2014 року був уже в Дебальцевому.

– Ми неодноразово писали рапорти, – згадує далі Сергій. – А чого було сидіти в тилу? Ми вже знали про Іловайськ, бачили хлопців, які звідти вийшли. Ми мали бути на фронті, це обговоренню не підлягало! Після строкової служби я можу стріляти із одинадцяти видів зброї – від пістолета до баштового кулемета БТР. Ще в дивізії імені Дзержинського мені полюбилося снайперська гвинтівка. Коли формувалася група для відправки на АТО й постало питання, що потрібен снайпер, я відразу ж сказав, що маю відповідний досвід.

– Прибув я туди 22 січня 2015 року о 16.00, саме стемніло. Мене нагодували, поселили в бліндаж. За 600 метрів від нас – російські найманці, тобто ми вже в зоні прямого вогневого контакту. Ще за два з половиною

кілометри – шахта «Комсомолець Донбасу», зі стволом, мабуть, із семиповерховий будинок. Там постійно сидів ворожий коригувальник. Гатили по нас страшенно! На ранок після мого прибуття почали стріляти, я ще намагався порахувати, скільки мін прилетіло, та після сімдесятої плюнув на це діло. Обстріл тривав вісім годин.

Коли до нас намагалася лізти ворожа піхота, давали відсіч зі стрілецької зброї. До опорника наших сусідів вони підходили на півсотні метрів. Кулеметнику насилу встигали заряджати стрічки, після десятигодинного бою він просто впав без сил і сказав: «Хлопці, я відчуваю себе Чапаєвим!»

Було чітке розуміння, що це не зйомки фільму про війну, а справжнісінька війна. Хоча велася вона з їхнього боку методами дворової шпани. Виїжджають, скажімо, на якесь перехрестя «куплені у військторзі» блукаючі «Гради», кілька касет випустять – і зникають.

Першу ротацію Сергію випало служити на опорному пункті на кургані «Гостра Могила». Після відпустки він потрапив – на маленький опорник з романтичною назвою «Панама». 14 лютого, у день святого Валентина, туди прилетів 152-мм снаряд. Про цей випадок розповідає так:

– Я заступив спостерігачем. І десь о 12.40 пролунав постріл. Було таке враження, що гримнуло просто над головою. За дві-три секунди – вибух. Тільки-тільки спустився в укриття – ще один вибух, уже ближче. А потім – третій. Я у бронезилеті лежу на правому боці, спиною до стінки, і саме туди влучив снаряд. Головний удар припав на

бронежилет, який наче залізними кігтями пошматувало. Але й мені дісталось в поперек. Нас із товаришем завалило землею, намагаємося вибратися – нічого не виходить. Тут прибігли наші: «Хлопці, ви живі?» «Та начебто живі», – відповідаємо. Ну, відкопали нас, перебігли ми до головного бліндажа метрів за двадцять, і тут я відчуваю, що щось не те. А за півгодини в мене відмовили ноги... Згодом з'ясувалося, що вибило три хребці. Ще за півгодини мозок почав розривати неймовірний біль... «Пацани, – кажу, – здається, я відвоювався». Викликали «Гостру Могилу», доповіли, мовляв, у нас «300-й». А день, як на

лихо, ясний, нічого не вдієш. Лише ввечері, як стемніло, по мене приїхала «беха», відвезли на курган, де я пролежав пластом у землянці дві доби, аж поки не надійшла команда «Перекат» і ми знялися з позицій.

Потім Сергій лікувався в харківському, київському, чернігівському госпіталях, реабілітаційний курс проходив у санаторії Міністерства оборони України.

– Туди я насилу дошкандибав, – згадує чоловік, – а звідти повернувся своїми ногами. Лікували там чудово. І дуже мені допомогла жінка-психолог. Я ж не міг спати, просинався весь мокрий: то гранати мені потрібні, то в атаку йти, то ще щось. І вона три тижні з мене все це «витягувала».

Чи жалкую я, що пішов воювати? Аж ніяк! Коли я приїхав після першої ротації в Чернігів, там проводили щорічний фестиваль «Таланти багатодітної родини», в якому брали участь і мої діти. Там багато номінацій – діти співали, танцювали, читали вірші. А я сиджу і натурально плачу! Одна лише думка: все було марно! Марно ми з побратимами сиділи в окопах, якщо оці діти мають змогу спокійно, в мирному місті, вийти на мирну сцену... Те, що ми зобов'язані були зробити, – ми зробили!

Звільнившись у запас, Сергій Зіберт зайнявся волонтерством.

– Тут все просто, – пояснює він своє рішення. – Коли я їхав на Донбас, мої друзі за три дні зібрали гроші, купили мені німецькі берці, натовський класний рюкзак, каску, термобілизну, плащ-намет. У Дніпрі живе мій хороший

друг – відомий в Україні волонтер Юрій Мисягін. Він мені й пояснив, що допомогу треба надавати конкретну та адресну. Не просто «аби було». Два мої бойові побрати-ми, з якими ми спали, так би мовити, під однією шинеллю, тепер служать у районі АТО за контрактом. Ось їм та їхнім сім'ям ми й допомагаємо: грошима, речами, продуктами. Якщо треба щось для цілого відділення, телефонують нам, кажуть, що саме потрібно, – і надсилаємо. Так що життя триває!

Олег ЯНОВСЬКИЙ

березень 2018

СТАРШИНА СИЛИ І ВОЛІ

Бути військовим Сергію Улітенкову напорокували ще в школі. На одному з уроків діти розповідали, хто коли народився, а вчителька напівсерйозно-напівжартома розмірковувала, як ця дата може вплинути на подальшу долю кожного. Урок вийшов цікавим і жвавим. Одна з однокласниць народилася 9 березня, тому припустили, що її покликання – поезія, і бути їй такою ж відомою, як Тарас Шевченко. Коли черга дійшла до Сергія, і він назвав свій день народження – 22 червня, учителька замислилася і після нетривалої паузи відповіла: «Хлопче, твоя доля – нас захищати. Тобі судилося стати військовим і боронити свою Батьківщину...»

...Усміхнувшись спогадам з далекого дитинства, старшина 30-ї окремої механізованої бригади втомлено присів біля своєї БМП. Дим поступово розсіювався, прозирнуло сіро-блакитне небо Донбасу. Із сумом Сергій поглянув на перепахане мінами поле – тут міг би вирости гарний урожай пшениці. Від гірких думок його відволік тихенький спів. То молодий боєць через мобільний заколихував свою трирічну донечку:

*Люлі-люлі, янголятко,
Засинай, моє дитятко.
Зайчик спить і вовчик-братик,
І Олесі треба спати!
Ведмежатко на подушках
Нашорошило два вушка,
У сні усміхається,
В хмаринках купається!*

І посеред воєнного хаосу та розрухи, жорстокості та ненависті лунала ця чиста і до глибини душі зворушлива пісня українського бійця. Він співав тихо, але його чули всі. Донедавна похмурі та втомлені черговою атакою ворога українські захисники почали лагідно всміхатися, згадуючи своїх рідних та близьких. Згадав і старшина свою дружину Катю та двох донечок, заради яких він опинився тут, на сході країни. І чим глибше він занурювався у свої спогади, тим далі його відносило в минуле...

...Після школи була строкова служба. У 1991 році він служив у ВДВ у Пскові. Потім була Грузія. А коли СРСР припинив своє існування, і десантну частину вивели в

Ставрополь, солдату для продовження служби запропонували прийняти російське громадянство. Та, незважаючи на молодий вік, Сергій розсудив так: «Скакати з боку в бік – наміру немає, ми ж не якісь там журавлі в шлюбному танці». Зробивши вибір на користь Батьківщини, Улітенков навесні 1993-го повернувся додому на Рівненщину. А далі – як у

багатьох: закохався, одружився, пішов працювати.

До українського війська прийшов, коли йому був 31. Понад 13 років прослужив у механізованій бригаді в Новограді-Волинському. За плечима Сергія дві миротворчі місії в Косові. Коли ворог анексував Крим, а потім почав загарбувати українські міста Донбасу, він став на захист рідної країни. Про те, що воює, нікому з рідних не говорив. Свою відсутність, схрестивши пальці, пояснював тривалими відрядженнями та навчаннями на полігоні. А тим часом із боями проходив найгарячіші точки сходу країни. Савур-Могила, Степанівка, Міусинськ, Боково-Платове, Червона Поляна, Ілїрія, Лутугине, Піски, Дебальцеве, Луганське...

11 серпня 2014 рік. Сергій – командир БПМ, що йшла на чолі колони. Біля селища Степанівка він першим помітив замасковану ворожу зенітну установку. Його екіпаж одразу знищив позицію бойовиків – блискавично та професійно. Бійці про це навіть жартували:

- Але із цим планом вийшла промашка.
- Яка?
- Він спрацював!

Трохи згодом у районі селища Ілїрія прицільним вогнем з кулемета Сергій Улітенков знищив диверсійно-розвідувальну групу противника, до складу якої входив і

снайпер. Виявлені провід і вибухівка красномовно вказували на мету ворога: замінувати та підірвати українське укріплення. Та старшина ці плани зруйнував.

У січні 2015-го після підриву БМП Сергій дістав контузію, проте залишати поле бою відмовився.

А потім був «Балу» – взводний опорний пункт, який по праву можна назвати легендарним. Саме там наприкінці січня – на початку лютого Улітенков керував діями підрозділу. Пліч-о-пліч з бійцями 128-ї бригади тривалий час вони відбивають потужні танкові атаки противника. БМП ж вкотре підтвердила право носити звання «щит і меч піхоти». Бойовий талан, професіоналізм, а головне бажання частенько допомагали Сергію досягати мети. Так і того разу, двічі поціливши з РПГ, Улітенков виводить з ладу ворожий Т-72. «Він на полі бою – лев!» – оцінить побратима прес-офіцер 30-ї окремої механізованої бригади Іван Бурдюг.

Бої тривали постійно. І до червня під шквальними мінометними й

артилерійськими обстрілами старшина разом із товаришами стримував противника на околицях Луганського. Але, як говорять німці, з кожного свинства можна отримати гарний шматок шинки. Так і в кожному бою наші хлопці здобували неоціненний бойовий досвід.

...Ворог укотре сунув на українські позиції. Через особливості розташування опорного пункту йому вдалось підійти на відстань у 100-150 м. Атакуючи, противник задіяв міномети. Того важкого дня було багато пораниених та загиблих. Одна 120-міліметрова міна розірвалася біля Сергія. Що трапилося, чоловік зрозумів не відразу. Спочатку думав, що поранило тільки в очі, тому й не міг знайти свій окоп. Проте тримався, навіть намагався

жартувати і пропонував медикам допомогти перев'язати свої ж рани. А потім упав у кому, стан, про який говорять «між небом і землею».

– Як мене привезли до військового госпіталю Харкова – не пам'ятаю. Залишилися тільки спогади, починаючи із 6 червня. Коли прийшов до тями, не зрозумів, де я. Біля мене був мобільний, і я відразу зателефонував своєму комбату, але не додзвонився. Потім спробував набрати друга Миколу Захарчука – така ж історія. Куди поділися всі, і я також – питання, яке не давало спокою. Тільки коли в палату увійшла моя дружина Катерина, зрозумів, що я – у госпіталі. Відчуття було, що це не три доби минуло після того бою, а лише кілька хвилин, – розповідає Сергій.

За словами дружини, коли від чоловіка перестали надходити дзвінки, вона не знаходила собі місця. А незабаром отримала звістку, що його поранено, і він непритомний у шпиталі. Лікарі давали невтішні прогнози. Та Катерина благала у Бога: «Тільки б коханий жив, тільки б жив!...»

Усі її молитви були почуті. Сергій вижив. У госпіталі дружина подарувала йому українську вишиванку і заповіла завжди брати із собою в далеку дорогу як оберег.

Лікарі вже потім розповіли, що його каска та «бронік» були, наче їжак – уतिकані осколками від розриву міни. Вони і врятували воїну життя, хоча поранення в голову виявилось все одно важким: одним оком Сергій бачить лише на 17 відсотків, у чоловіка відсутній фрагмент черепа.

Лікування Сергій продовжив у столичному госпіталі. Цікавився в лікарів, коли зможе займатися спортом та повернеться до частини. Медики ж відповідали, що за рік чи півтора, хоча самі в це не надто вірили. Та це не про нього! Уже за чотири місяці Сергій почав грати в хокей та бігати, а за вісім – займався штангою і гантелями. За словами Івана Бурдюга, Улітенков у штанзі жме сотку!

Сергій повернувся до своєї роти. Він знову на війні і не забуває про спорт. Старшина обов'язково знаходить час, щоб тричі на тиждень тренуватися – він прагне покращити свій торішній результат на всеукраїнських змаганнях «Ігри нескорених». Тоді в дисципліні жим штанги він виборов «бронзу». Цього ж року Сергій сподівається на перемогу, щоб у складі збірної поїхати на всесвітні Invictus Games.

Вірить воїн і в перемогу над ворогом: «Ми не в тому віці і не в тому настрої, щоб здаватися. Бійці, в яких у роті – пісок, на одязі – сіль і яких до того ж сильно розізлили – непереможні!»

Ігор ПАРУБСЬКИЙ

березень 2018

КАЗКИ, НАРОДЖЕНІ В ОКОПІ

«Хлопчик і відьма», «Поганий день і веснянки»... Близько тридцяти дитячих казок написав Сергій Лоскутов після повернення з Донбасу. Його книжки надруковані українською, російською та англійською мовами. Найвідоміша з них – «Великі собаки бояться маленьких дівчаток». Це цікава й добра історія про надзвичайно хоробру дівчинку, яка познайомилася із величезною кудлатою собакою – злим страховиськом, якого боялися всі. Завдяки своїй добрій вдачі дівчинка приручила тварину та перетворила її на художника...

За рейтингом BBC 2016 року книжка увійшла до десятки кращих. Окрім України, вона видана в Лівії, Болгарії та Китаї.

Перші начерки майбутніх історій про дружбу, любов і добро з'явилися ще на фронті. Лоскот (творчий псевдонім Сергія) писав у паузах між боями, аби хоч якось відволіктися від реальності. Він досі не може пояснити природу такого натхнення, але впевнений в одному: казки, які він написав, не лише приносять радість дітям, а й допомагають забути війну.

«Дядю, ми за вас!» – ці щирі слова, почуті від маленького хлопчика у селищі Кумачове на Донеччині, майже до сліз зворушили молодшого сержанта Сергія Лоскутова та його обпалених війною товаришів. Йдучи колонами через населені пункти Східної України, вони бачили різне ставлення до української армії. Але більшість людей підтримували наших військових. Виносили харчі і молоко, дякували.

В одному із селищ Луганщини ділилися останнім, коли механізований батальйон бригади тривалий час перебував у облозі російсько-терористичних військ. Тоді, у липні 2014 року, за словами фронтовика, наші військові та мешканці населених пунктів стали свідками, як з неба падали охоплені полум'ям уламки пасажирського «Боїнга», збитого російським «Буком», як терористи вщент спалили селище Кожевня... Тож люди просили українських військових за всяку ціну залишатися поруч, аби уберегтися від остогидлого «руського міра».

– Слова дитини мені здалися важливішими за будь-які

інші, почуті на війні, – каже Сергій. – Адже дитячий розум завжди світлий і не отруєний російською пропагандою. Ось заради таких дітей ми й musiли бути сильними.

Малювати, ліпити з пластиліну різноманітні фігури і загалом творити Сергій Лоскутов любив з дитинства. Але батьки хотіли, щоб син став військовим. Відправили його вступати до одного з військових училищ. Абітурієнт успішно пройшов медичну комісію, професійний відбір та склав частину іспитів. А ось екзамен з математики «завалив».

Зізнатися у невдачі було дуже соромно. Тому на очі

батькові, колишньому заступникові командира ескадрильї, він з'явився лише після того, як вступив до цивільного вишу в Києві. Після першого курсу Сергія призвали на строкову. Потрапив до 98-ї повітряно-десантної дивізії, дислокованої в Болграді. Майже на завершення служби, на початку 1990-го, з'єднання перекинули до Баку, де саме відбувалися події, відомі, як «чорний січень».

Радянський Союз доживав тоді останні дні. Його керівники за всяку ціну прагнули зберегти комуністичну диктатуру, особливо в тих регіонах, де почали говорити про самостійність. Для досягнення своїх цілей не цуралися використовувати армію.

– Нам наказали стримувати демонстрантів. Ми були молоді й не зовсім розуміли, що коїться, – згадує Сергій Лоскутов.

Після служби вивчився на архітектора. Разом із товаришем відкрили архітектурне бюро. Займалися проектуванням та переоснащенням будівель.

Подальше життя суттєво змінило знайомство з Дмитром Стусом – сином відомого поета-шістдесятника Василя Стуса. Будучи генеральним директором Національного музею Тараса Шевченка, Дмитро Васильович запропонував Сергію зайнятися реконструкцією цього закладу. Робота була цікавою і захопливою. І вже добігала свого завершення, коли в Києві розпочався Майдан, а потім у Криму та на Донбасі з'явилися російські солдати.

Наприкінці лютого Сергій звернувся до Києво-

Святошинського районного військового комісаріату. А вже на початку березня два автобуси з мобілізованими вирушили до Білої Церкви в 72-гу окрему механізовану бригаду. Молодший сержант Лоскутов прибув у зенітно-ракетний дивізіон, адже під час строкової служби він опанував фах стрільця-зенітника.

Підрозділ молодшого сержанта прикривав від проросійських найманців колони з боєприпасами, продовольством та паливом. Зазвичай зенітників направляли туди, де існувала ймовірність перельоту на українську територію російської авіації.

Це був непростий період в історії бригади. Її бійці спільно з побратимами із 79-ї та 28-ї успішно відтіснили

сепаратистів із прикордонних з Росією населених пунктів. В оточення потрапили кілька загонів найманців, зокрема кадиrowці, які напередодні незаконно зі зброєю вдерлися до України. Деякі намагалися полями вийти назад. Але потрапили під щільний вогонь російської армії.

– Ми навіть припустили, що росіяни теж хочуть покінчити із незаконними збройними формуваннями, – згадує ветеран. – Але потім зрозуміли, що для «руського міра» вкрай важливо, аби цей мотлох у жодному разі не повертався назад.

Під вогонь російських «Градів» неодноразово потрапляли й українці. Два з них гатили по Червонопартизанську, де стояла наша піхота, чотири – по Амвросіївці, де розташувався дивізіон Сергія. Наступної ночі – навпаки. Бійці чітко бачили, як бойові машини переміщаються російською територією. Їхню роботу коректував російський безпілотною. Одного разу за наказом командира Лоскутов навіть намагався збити його. Захопив у приціл, натиснув на гачок... Але для ПЗРК це надто дрібна ціль. Ракета відхилилася і за кілька секунд самоліквідувалася.

Пізніше з'ясувалося, що цей постріл добре бачили російські військові зі свого боку кордону. Як результат – п'ять їхніх вертольотів, які регулярно кружляли неподалік, у повітря більше не піднімалися. Натомість зріс натиск на суходолі. Бойовики, отримавши підкріплення з Росії, підійшли ближче до наших позицій і почали атакувати з ПТУРів та мінометів. Ворог буквально випалював місцевість, де окопалися наші підрозділи. Аби дати

адекватну відповідь, вони чекали на поповнення зброї та боєприпасів. Тож відбивалися тим, що мали: БМП, танками, стрілецькою зброєю.

Разом із Сергієм на позиції був санінструктор. Тому постійний потік поранених додавав роботи під час обстрілів та боїв. Сергій допомагав, чим міг. Одного разу, відправившись на евакуацію чергового пораненого, медик дістав контузію. Тож молодший сержант разом із побратимами справлялися вже без нього. Згодом, аби зберегти людей і техніку, командування наказало вийти з-під обстрілу.

– По нас вели вогонь якимись невідомими боєприпасами, – пригадує Сергій Лоскутов. – Від моменту пострілу до вибуху минало дві-три секунди. Міна розривалася над поверхнею землі. Одна її частина розліталася шрапнеллю над головами, друга з дивними звуками занурювалася в землю і там детонувала. Від вибухів горіла трава. Вогонь поступово добирався до техніки і боєприпасів. Рятували все, що могли, терміново виводили техніку. Разом із побратимами мало не на ходу вантажили в неї

поранених. Я покидав місце бомбардування, застрибнувши на цистерну з водою...

Про те, що чоловік на війні, дружина Наталія особливо нікому не розповідала. Адже чимало їхніх знайомих вважали диваками тих, хто з власної ініціативи

пішов захищати Україну. «Секрет» розкрився тоді, коли в кількох друкованих та інтернет-виданнях побачили фото чоловіка в колі побратимів у період найважчих боїв літа 2014-го. Коли бригада вийшла із зони бойових дій, лікувався в госпіталі після контузії. Реабілітувавшись, повернувся в підрозділ. Демобілізувався з-під Волновахи, де на той час перебувало з'єднання.

Сергій довго намагався забути війну. Але не дуже успішно. Директор Національного музею Тараса Шевченка Дмитро Стус запропонував йому повернутися в установу. Сергій погодився, але потім зрозумів, що його творча робота там закінчена, а статична посада інженера з обслуговування задоволення не принесе.

Зарік відчув, що душевна криза посилюється. Подолати

її намагався волонтерством: організовував відправку на фронт усього необхідного, допомагав дітям з обмеженими можливостями тощо.

Повернутися до повноцінного життя ветерану допомогла дружина Наталія та представники громадської організації «Побратими». Сергій пройшов спеціальний тренінг-модуль з подолання психоемоційного шоку, ПТСР за принципом «рівний – рівному». Це унікальна методика психотерапевта Дітте Марчер, директорки Міжнародного інституту Bodynamic International. Вона полягає в тому, що протягом кількох днів у спеціально відведеному місці ветерани спілкуються виключно із психологами та між собою. Психотерапевти – це також вчорашні атовці, які напередодні пройшли відповідну підготовку. Після завершення тренінгу його учасники здобувають право самі проводити курси для побратимів.

– Мені ця методика реально допомогла, – каже Сергій.
– Відразу після повернення з війни я уникав спілкування з людьми, замкнувся в собі, міг днями бути на самоті.

Закінчивши курс, Сергій повернувся до фронтових нотаток. Сумні відклав у довгий ящик. Працював лише над веселими казковими історіями. Одна з них, «Кришталева гусеничка», написана ще на фронті. Відгук про твір не забарився. «Гусеничку» вподобав товариш Сергія Володимир Колесніков, учасник ініціативи «Безкоштовні курси української мови». Він переклав казку українською, а відомий львівський музикант та радіоведучий Богдан Либа створив її аудіоверсію у професійному

дикторському виконанні та з музичним супроводом. Це стало для ветерана справжнім сюрпризом і допомогло повірити у власні сили.

За сприяння видавництва «Ранок», з яким казкар підписав контракт, деякі твори увійшли до шкільної програми з позакласного читання. Дві його книжки – «Сім казок Закрученого хвостика», «Про риб із дивацтвами та інших чудиків» – видані шрифтом Брайля для незрячих дітей. Незабаром світ побачить нова збірка «Загадка капітана Кепа» та ще кілька книжок.

Та найбільше Сергій очікує відкриття власного творчого центру для дітей. Місцева влада селища Дмитрівка, що під Києвом, вже виділила для цього приміщення. Спонсори закупили комп'ютери, проектор та інше необхідне обладнання. Нині узгоджуються організаційні та інші питання. Дітей п'яти навколишніх сіл тут навчатимуть не лише малювати, ліпити, а й сучасним технологіям 2D- та 3D-дизайну.

Ось так війна змінює людські долі й дає поштовх для переоцінки цінностей. Найголовніше, вважає Сергій, аби фронтовики не губилися в цьому складному й розмаїтому світі, аби гуртувалися і допомагали один одному. На його думку, не потрібно чекати манни небесної, а слід самому обирати дорогу до успіху. Для нього такою дорогою стала казкотерапія. Для зцілення душі...

Сергій БАСАРАБ

2018

ТАЛАНТ СПЕЦПРИЗНАЧЕНЦЯ

За всю історію існування Севастопольського порту, напевне, не було такого випадку, щоб корабель, який повертався з далекого походу, не зустрічали рідні й близькі. Та вперше причал був безлюдним, а команда ракетного крейсера Чорноморського флоту РФ «Москва», немов щури, збігала на берег подалі від корабля. Вони вже не одну добу перебували у шаленому напруженні. Звістку, що їх атакуватимуть, отримали ще в Середземному морі. Тому, порушуючи всі правила перетину проток Босфор і Дарданелли, без належного супроводу на всіх парах мчали в акваторію Чорного моря. А там поспішали у порт під конвоєм російських тральщиків

На цьому історія не завершилася. Два дні в'їзд та виїзд із Кримського півострова був закритий. Місцеві прикордонники пояснювали це тим, що полетіла система моніторингу. А феєсбешники тим часом нищили в Севастополі, шукали групу захоплення. Нічого не знайшли, проте градус напруги ще довго не знижувався.

Такий «невеличкий» резонанс викликало у окупантів те, що очаківські «морські котики» провели навчання, імітуючи напад на ідентичний ракетний крейсер «Україна». Три дні в порту Миколаєва, а потім у відкритому морі спеці відпрацьовували сценарій знищення цього корабля, коли він, не забезпечений охороною, перебуває у так званій мертвій зоні. На пришвартованому судні вони досконало вивчили слабкі місця і на третій день на катерах зі зброєю відчалили для проведення остаточних маневрів – знищення умовної цілі.

Ці та інші тренування, розраховані на можливі реальні дії з боку російських військ, тримали ворога в неабиякій

напрузі. Ігор Вечірко постійно розробляв подібні сценарії для своїх підлеглих. Досвідчений бойовий офіцер-спецпризначенець, за плечима якого війна в Іраку та найзапекліші бої на Донбасі, чітко знав, що повинні вміти виконувати спецпідрозділи, щоб давати реальну відсіч противнику. Він ніколи не робив попуску ні собі, ні підлеглим. І дотримувався відомого принципу: «Важко в навчанні – легко в бою».

Ще як заступник командира 8-го полку спецпризначення він почав змінювати підходи до бойової підготовки. Взявши за основу іноземний досвід, удосконалював стрільбище, орієнтуючись на те, що спецпризначенці в будь-якій ситуації діють миттєво, а головне – мають бути психологічно готові до реалій війни.

Наприклад, під час масованого вогню снайпер повинен вгледіти серед диму та гару маленьке фото – мішень, що може з'явитися лише на кілька секунд, а в тилу

противника злитися з місцевістю і за всяку ціну виконати завдання. Тому спецпризначенці, як ніхто інший, мають покладатися лише на власні силу і розум. А підготувати справжнього спеца здатні тільки ті, хто знає реальну ціну цій професії.

– Треба людей підготувати до того, що вони бачитимуть найстрашніше. Була ситуація, коли в Іраку загинув мій боєць – струмінь з гранатомета влучив у серце. А мої підлеглі стоять і плачуть. Я з ними переговорив буквально кілька секунд – і вони почали приходити до тями. В

зоні АТО ще важче. Приміром, потрібно підготувати морально й фізично диверсійно-розвідувальну групу так, щоб бійці могли пролежати під землею в обмеженому просторі майже без повітря кілька діб. Це відбувалося тоді, коли наші війська відступали, а противник наступав на ту територію. Ось у такий спосіб, непомітно, наші розвідники опинялися в тилу ворога. А далі – справа техніки, – поділився досвідом полковник Ігор Вечірко.

Бувалий офіцер знав, що від того, як він навчатиме бійців, залежить і те, наскільки більше в них буде шансів вижити в екстремальних умовах. А сам себе запрограмував не боятися смерті, щоб не розгубитися в потрібну мить. Та він і не міг інакше, адже на нього рівнялися і покладалися. У зоні АТО бійці знали: якщо командир поруч, все буде добре. І він не підводив.

Одного разу під луганським аеропортом завданням групи 8-го полку спецпризначення було встановити непода́лік ворожих позицій датчики від розвідувально-сигналізаційної апаратури «Реалія-У», щоб засікти переміщення ворога вночі. З самого ранку офіцер взяв бійців і вийшов у заданому напрямку. Довелося трохи петляти, щоб не наражатися на небезпеку. Коли рухаючись в головному дозорі дісталися яру, повністю зарослого колючим чагарником, командир вирішив піднятися і пройти кілька метрів, щоб зрозуміти, куди прямувати далі. Підлеглі залишалися лежати.

Аж раптом боєць, який здійснював спостереження за допомогою радіолокаційної станції «Борсук», вигукнув:

«За 50 метрів бачу людей зі зброєю!» Ігор Вечірко добре розумів, що може загинути, якщо ворог його побачив. «Та нехай так, ніж загине вся група», – промайнуло в голові офіцера. Ті секунди, коли він стояв на видноті, напружене тіло ледве слухалося інтуїції, яка підказувала: треба йти вперед, ніби нічого не трапилося.

«Хлопці не вставайте, тихенько відповзайте назад», – намагаючись не ворухити губами та не повертаючи голови, прошепотів командир спецпризначенців. Зробивши крок уперед, додав: «Покличте сюди бійця з «Борсуком», хай повзе вперед і знову перевірить». Потрібно було остаточно засвідчитись, чи є попереду засідка терористів. Чи то була помилка, чи то ворожий корегувальник та його напарники вже встигли покинути свою позицію, та це було на руку полковнику Ігореві Вечірку.

– Ну що там бачиш? – продовжив він.

– Товаришу командир, чисто, – з радістю в голосі відрапортував боєць, який за допомогою РЛС не засік попереду жодної людини. Група пройшла та встановила у визначеному місці датчики. Як тільки все було готово, почали пробиратися крізь соняшникове поле, яке змінилося кукурудзяним. Ці деталі офіцер добре запам'ятав, коли разом з підлеглими ішов до машин. Якби їх виявили – звідти б ніколи не вибралися. Досвідчений командир дав наказ тікати іншою дорогою. І це спрацювало. Адже навздогін долітали звуки вибухів мін на тому шляху, яким діставалися сюди.

Подібних виходів лише за місяць було стільки, що в

пам'яті спецпризначенців вони перемішалися, проте нервова напруга повністю перекривала втому. Здавалося, спеці могли працювати так, як багатьом було не під силу. Єдина умова, яку ставив полковник Вечірко вищому керівництву: якщо будуть поранені – забезпечити евакуацію.

– Робив все так, щоб це не був квиток в один кінець, – говорить офіцер.

2014 року він, як заступник командира 8-го полку спецпризначення взяв на себе командування підлеглими в бойових операціях на Донбасі. Вони перші зайшли в окупований Слов'янськ, в їхньому активі зачистка цього міста від терористів, а далі – визволення Краматорська,

численні походи в тил противника, прокладена «дорога життя» до оточеного бойовиками луганського аеропорту.

До летовища пробивалися армійські підрозділи та добровольчий батальйон «Айдар». Рота 8-го полку під командуванням капітана Олександра Петраківського потрапила в засідку. Під час операції на прорив рота пішла об'їзною дорогою, а назад вийти не змогла. Майже вся група зазнала тяжких поранень. Тоді полковник Вечірко отримав наказ: витягнути підлеглих.

– Швидко почав з'ясовувати, як краще до них дістатися. Противник відрізав майже всі шляхи підходу. Залишався один: під'їхати з другого боку об'їзної дороги. Так і зробили. Коли прибули у визначене місце, обстріл припинився. Це дало нам змогу перенести поранених у машину. Зазнали поранень практично всі. Вони лежали в лісосмузі, нас прикривали лише кілька дерев, – з хвилюванням у голосі згадує Ігор Вечірко.

Картина, яку він бачив, була жахливою. Тяжкопоранені бійці перебували на межі життя та смерті. Потрібно було діяти швидко. Коли носили хлопців у БТР та ЗІЛ, Ігор підбіг до пораненого прапорщика, якому роздробило ногу. На запитання, де «200-й», той зміг лише вимовити: «В машині». «Урал» спецпризначенців вже охопило полум'я, горіли колеса, і будь-якої миті міг статися вибух.

– Я заскочив в охоплену вогнем машину, за мною підбіг контрактник. Ми винесли звідти загиблого бійця і повикидали боєприпаси. Все перетягнути за один раз було

неможливо. Ми кілька разів пересікали вигоріле пшеничне поле і не помічали обстрілів, – каже Ігор.

«Товаришу полковник, а що це за звуки?», – здивовано запитав контрактник. Ігор прислухався і вигукнув: «По нас стріляють ВОГами!» Гранати лягали поруч, але нікого не зачіпали, бо військові постійно пересувалися полем, тож поцілити в них було важко. Відступали, відстрілюючись, крізь лісосмугу. Дорогою назад влаштували невеличкий перепочинок. Молодий медик зняв бронежилет, а його груди були повністю у крові.

– Синку, що це в тебе? – запитав його командир.

Той перевів здивований погляд униз і не відразу зрозумів, що це його кров. Адреналіну в крові було стільки, що боєць не відчував болю від численних ран, які залишила куля. Вона двічі входила і виходила з тіла, прошиваючи його, мов тканину.

Ігор каже, що в бою треба бути готовим до всього, адже такі ситуації не поодинокі. Потрібно покладатися виключно на себе й не чекати сторонньої підтримки.

Це особливо стосується спецпризначенців. Вони завжди йшли в лещата ворога, і лише холонокровність рятувала від смерті. Так було й під час прокладання «дороги життя» до луганського аеропорту. Війна не давала перепочинку.

Наступне завдання – не менш небезпечне за попереднє: поставити датчики майже впритул до ворожих позицій під Новосвітлівкою. Так звані маячки потрібно було закопати в землю на відстані не більше 100 метрів один від одного, щоб чути те, що відбувається на окупованій території. За допомогою цих сейсмодатчиків українські військові у себе на позиціях чули не лише розмови сепаратистів на блокпостах, а й знали про пересування всієї їхньої техніки. Адже можна було розпізнати не тільки вид транспорту чи бойових машин, а й їхню кількість і швидкість пересування.

– Керував обороною аеропорту полковник Андрій Ковальчук, а хмельницькі спецпризначенці були в нього в підпорядкуванні. Я зі своєю групою вночі виходив у розвідку впритул до ворожих позицій. Ми засікали координати місць, де розгорталась їхня артилерія, і відразу скидав ці дані на мобільний полковнику Ковальчуку. Паралельно він отримував і координати цілей, які надходили з датчиків. Вже потім він мені казав, що завдяки цим даним «два тижні бив сепаратистів». А вони не могли зрозуміти, як українці вираховують навіть неможливе: тільки встановили свою артилерію на позиції, не встигши засвітитись, як відразу її накривала наша артилерія,

– ділиться спогадами про одну із вдалих операцій на Донбасі Ігор Вечірко.

Два перші роки війни позначилися в житті заступника командира 8-го полку спецпризначення двома ротаціями в зону АТО. Ігор думав, що для нього війна на цьому вже завершиться, та доля розпорядилася по-своєму. Після загибелі командира 73-го морського центру спеціальних операцій йому довірили очолити «морських котиків» у Очакові.

Прибувши на нове місце служби, відразу виявив слабкі місця «морських котиків», які робили акцент на водолазній підготовці, залишаючи поза увагою інші, не менш важливі напрямки. За рік керівництва Ігор Вечірко зробив навіть із мобілізованих достатньо підготовлених спеців. І все завдяки тому, що вишкіл переніс у реальну площину. Із військовими працювали тренери, яких командир звідусіль запрошував. Просив, щоб хоча б по два-три тижні проводили майстер-класи для підлеглих. І ті не відмовляли. Одного разу познайомився із викладачем тактики ведення бою в місті. Він та інструктор спецпідрозділу Служби безпеки України «Альфа» підтягнули бойову підготовку до належного рівня.

А на запитання, чи обрав би він інший життєвий шлях, якщо б міг повернутися в минуле, полковник Вечірко відразу відсікає: «Тільки армія, тільки спецпризначення. Це мій єдиний шлях». Він дістає із армійської сумки нагородну зброю, рукоятка якої з обох боків прикрашена гравіруванням морського коника (символ 73-го морського центру спеціальних операцій) та вовка (символ військових спецпризначенців), і каже, що для нього це найцінніша нагорода, адже отримав її в перші місяці запеклих боїв за український Донбас.

Галина ЖОЛТІКОВА

квітень 2018

ТЕТЯНИНА ЗБРОЯ

«Душу й тіло ми положим за нашу свободу...» – над позиціями українських десантників біля Зайцевого на повну силу зазвучав гімн. У захисників – мурашки по спині. Кожен із них відчував гордість за себе, свою країну, армію, за свій народ, який ніхто і ніколи не скорить. Гучномовець встановили на верхівці посіченої осколками акації, тому гімн добре чули й «орки», які тинялися власними траншеями за якихось 250 метрів від нашої оборони. Такі виховні заходи ворогам десантники влаштовували не вперше. Мовляв, хай знають зайти, що бути на цій землі їм залишилося недовго

«Вихід» від першого мінометного пострілу ніхто не почув, тож падати довелося вже на свист приходу важкої 120-ки.

– Ага, виховання «оркам» явно не до смаку, – кинув поспіхом заступник командира і швидко стягнув з дерева гучномовець.

Хмара диму, пилу і цегляної крихти здійнялася за спинами бійців. Як і зазвичай, із влучністю у ворогів не склалося, з п'яних очей, гатили куди доведеться. Міна, перелетівши чималу відстань, влучила у зруйновану будівлю пахоферми.

– В укриття! – різкий голос командира роти миттю вивів усіх із ступору, солдати мерщій кинулися до бліндажів.

Друга міна лягла зовсім близько до окопу, біля якого перебувала група цивільних журналістів. Вони стрімголов скотилися в траншею. Всі, окрім зовсім юної дівчини. Та розгубилася, присіла навпочіпки і явно не розуміла, що відбувається навколо.

– Швидко лягай! – жорстко і рішуче скомандувала їй енергійна жінка в кевларовому броніку та повному бойовому екіпіруванні, що супроводжувала телевізійників на позиції. Але збагнувши, що команди недостатньо, буквально згребла перелякану кореспондентку в оберемок, відкинула в бік і накрила своїм тілом. І зробила це дуже вчасно. Наступний вибух пролунав за 15 метрів від того місця, де сховалися журналісти.

– Спасибі, Тетяно, тепер я сама можу йти, – голос дівчини помітно тремтів, коли вона дякувала своїй рятівниці.

– Все гаразд, зараз відповідь їм прилетить, вони відразу вгамуються, а поки що з бліндажа краще не виходити, – заспокоїла свою підопічну прес-офіцер 25-ї десантно-штурмової бригади Тетяна Зарицька.

До речі, про цей епізод у своєму сюжеті в ефірі телеканалу розповіла та врятована дівчина – журналістка ТРК «Україна» Вікторія Малосвітня. А згодом обласна адміністрація міста Дніпра за мужність, проявлену у складній бойовій обстановці, нагородила Тетяну Зарицьку іменним годинником. Невисоку на зріст чорняву миловидну жінку з позитивним настроєм і відчайдушною сміливістю часто можна побачити в найгарячіших точках оборони Донбасу: в шахті «Бутовка», авдіївській промзоні,

Верхньоторецькому, Кам'янці та інших небезпечних місцях. В окопах, бліндажах, на спостережних постах із фотоапаратом у руках, який став її зброєю, вона завжди перебуває поруч із бойовими побратимами, займається збором матеріалів про їхню важку службу. Серед десятків завдань, які вона сумлінно виконує, важливе місце посідає і супровід цивільних та військових журналістів на бойові позиції наших підрозділів. А ще Тетяна веде щоденник та мріє написати книжку про бойовий шлях бригади та її героїчних людей. Часто в розмові жінка нарікає, що ЗМІ недостатньо докладно висвітлюють внесок бригади у загальну справу визволення багатьох населених пунктів Донбасу 2014 року. А деякі епізоди бойової біографії частини та її фронтові успіхи взагалі невідомі широкому загалу. Тетяна прагне виправити цю несправедливість та вважає за свій обов'язк максимально об'єктивно розповісти про реальні події, які відбулися на початковому етапі війни. Над цим сьогодні вона працює, збираючи матеріали та свідчення очевидців. Яскраво описуючи бойові заслуги і досягнення десантників, Тетяна Зарицька про себе розповідає не так охоче. Але ж її біографія і історія її сім'ї заслуговують на окрему розповідь та мають бути прикладом самовідданої любові до Батьківщини. Свого часу вона закінчила Криворізький університет. Працювала вихователем у дитячому дошкільному закладі, потім обіймала посаду завідувача дитячої установи. Крім основної професії, активно займалася журналістською діяльністю – писала статті про

педагогіку, нариси і вірші. Але в її мирне життя несподівано увірвалася війна.

Чоловік Тетяни Тимофій, офіцер запасу, вирушив на фронт під час першої хвилі мобілізації в березні 2014 року. Він потрапив у 25-ту окрему повітряно-десантну бригаду на посаду заступника командира роти по роботі з особовим складом. Брав участь у визволенні Красного Луча, Слов'янська, Краматорська. Нині він – заступник командира батальйону з морально-психологічного забезпечення. Не зміг залишитися осторонь подій, що відбуваються на сході країни, і батько Тетяни Дмитро Петрович, педагог за освітою. І хоча був уже досить літньою людиною, все одно залишив посаду директора школи і також слідом за зятем вирушив на фронт. У званні сержанта командував відділенням, взводом. Пішов на війну і брат Тетяни Євген. Попри відсутність армійського досвіду, він як справжній чоловік не міг у такий критичний для країни час відсиджуватися вдома.

Нині він – механік-водій танкової бригади. Ось так і вишло, що Тетяна з двома доньками, яким 10 та 14 років, і мамою залишилася вдома на господарстві. Але душею вона була поряд зі своїми чоловіками. Її день починався з перегляду зведень бойових дій. Жінка з тривогою слухала повідомлення про втрати та із завмиранням серця чекала на дзвінки від близьких їй людей. Перебуваючи в тилу, весь вільний час присвячувала волонтерській справі: збору речей, продуктів для наших солдатів і відправці їх на фронт. До речі, в цій корисній роботі їй допомагали і навички журналістської праці. Вона дуже доступно розповідала в соціальних мережах про події на фронті,

про те, яку допомогу необхідно надати нашим військовослужбовцям. І саме завдяки цій комунікації стала своєрідним містком між бійцями і небаайдужими громадянами, які хотіли підтримати наше військо у важкий для нього період.

Але навіть і цього було для неї недостатньо, тож Тетяна вирішила укласти контракт на проходження служби у Збройних Силах України. Причому попросилася саме в ту бригаду,

де проходив службу її чоловік. Жінці пішли назустріч, і вона обійняла посаду прес-офіцера частини. Оскільки в медійній сфері Тетяна не новачок, організовувати для неї якусь особливу підготовку за цією посадою потреби не було. Щоправда, засвоювати нелегку солдатську науку їй все ж таки довелося. Як і чоловіки, Тетяна вчилася стріляти, копати окопи, долати смугу перешкод, а ще як справжній десантник вона навчилася стрибати з парашутом. І цих стрибків у її активі на сьогодні вже 15.

Та справжню перевірку на витривалість Тетяна пройшла вже на передовій, потрапивши 2016 року на Луганській напрямком.

Бували в її роботі й курйозні випадки. Одного разу цивільні журналісти попросили її проїхатися на санчатах по першому снігу, щоб зробити красиву «телевізійну картинку» з передової. Доки Таня робила черговий дубль, спускаючись з імпровізованої гірки, наші розвідники перехопили доповідь спостерігачів бойовиків, що вони бачать «ненормальну бабу» у формі та з фотоапаратом, яка катається на санчатах. Довелося терміново завершувати кінозйомку та ховатися в укриття.

Сьогодні велика сім'я Зарицьких продовжує службу в лавах Збройних Сил України. Тетяна також остаточно вирішила пов'язати своє життя з військом, аби наблизити час перемоги над агресором та зробити так, щоб її донечки дорослішали у вільній і заможній країні.

Олександр Кіндсфатер

квітень 2018

«БАСТЕР» — НА ВСІ РУКИ МАЙСТЕР

Те, за що відповідає головний сержант роти, складно описати кількома словами. Бойова служба і чергування, зберігання і правильна експлуатація озброєння та військової техніки, організація і проведення занять, дисципліна, порядок... Простіше сказати — за все. А коли твоя вотчина на позиціях бригади у найгарячішому районі Приазовського напрямку, то майже кожне проблемне питання має «червоний» код

Щойно прокинувшись, Андрій Зіненко зазвичай заварює собі каву. Та частіше за все не встигає насолодитися запашним напоєм, як уже отримує безліч «замовлень»...

– Автомат зламався? Несіть! Кулемет? На якій позиції? Заняття проведемо обов'язково сьогодні. Боєприпаси завезуть після обіду, – «розрулює» він перші проблеми нового дня.

Всю інформацію головний сержант роти із позивним «Бастер» одразу занотовує в щоденник, бо тримати все в голові неможливо: окрім «завдань» від підлеглих, йому потрібно ще виконувати ті, які ставить командир роти.

– Робочий день у мене завжди ненормований, – розповідає Андрій. – Постійно надходять різного роду «ввідні». Я повинен знати не тільки ситуацію на «нулі», завдання і позиції роти, а й стан справ у тилу: забезпечення боєприпасами та продуктами, справність озброєння тощо.

Ще 2014-го Андрію Зіненку та його односельчанам із Старої Краснянки, що на Луганщині, довелося на власні очі побачити що таке «руській мір». Тому, завершивши навчання в коледжі, вирішив піти до війська. Служити ж прагнув не будь-де, а саме в морській піхоті. Комуś може здатися дивним, як у 22 роки можна пройти посади стрільця, командира відділення і стати головним сержантом роти, але насправді це реально. Своєю службою Андрій довів, що є одним з кращих у підрозділі, та й орден «За мужність» III ступеня просто так не дають...

– Пригадую другу половину березня минулого року, – розповідає Андрій. – Близько дев'ятої ранку противник

розпочав штурм наших позицій неподалік Водяного. Атаку підтримував щільний вогонь артилерії, мінометів та танка. Ми стояли, як скала, тож невдовзі їхня атака захлинулася. Скориставшись нагодою, командир роти вирішив контратакувати. Два відділення почали переслідувати ворога. Захоплену позицію утримували кілька годин. Коли ворог почав гатити не тільки з танків, а й з реактивної артилерії, командир прийняв рішення залишити її, попередньо нашпигувавши «подарунками».

Сьогодні Андрій, як ілюзіоніст, з'являється то тут, то там. На одну позицію особисто занесе все необхідне,

щоб полагодити кулемет. На КСП віддасть останні вказівки підлеглим: на що звернути увагу під час чергування, куди доставити боєприпаси, харчі, воду. Боєкомплект і зброю кожного разу перевіряє особисто. Адже знає, що в разі провокацій ворога, вона за жодних обставин не повинна відмовити.

Ось так за справами непомітно пролітає півдня. По обіді мчить до штабу роти. Півгодинна нарада з командиром. Записів у блокноті побільшало. Не гаючи жодної хвилини, Зіненко продовжує свої рутинні клопоти.

– Паперова робота теж забирає чимало часу, – пояснює Андрій. – Але впевнено можу сказати: якщо вчасно та грамотно не опрацювати наказ, відомість, план-конспект заняття або накладну, то можна порушити увесь навчально-бойовий процес чи спровокувати затримку із необхідними засобами. Тому намагаюся, щоб у моєму «царстві формату А4» теж усе було чітко.

Його побратими кажуть, що «Бастер», попри великий обсяг роботи, знаходить час ще й навчатись і ділитися набутими знаннями з підлеглими.

Щоденно обходячи позиції роти, Андрій не просто виконує буденні формальності. Він спілкується із побратимами, цікавиться особистим життям, намагається допомогти. За це його дуже цінують у колективі і як турботливого керівника, і як професіонала-сержанта.

– Аби зажити авторитет і стати прикладом для підлеглих, сержант повинен бути «на голову» вищий за них у всьому, – наголошує Андрій. – А це і фізична, фахова

підготовка, і бездоганний стан обмундирування та зброї. У роботі мені допомагає те, що я пройшов увесь шлях від первинної посади і повністю розумію потреби хлопців. Знаю, з якими труднощами вони стикаються на передньому краї, чого насамперед потребують.

Коли настає вечір, Андрій підбиває підсумки. З блокнота викреслює виконані завдання. На нову сторінку переносить те, що виконати не вдалося. Коли трапляється вільна година, старається підтримувати фізичну форму або читати книжку. Та навіть під час відпочинку з ним завжди поруч його штатна зброя, рація, блокнот і ручка. У підрозділі знають: варто назвати позивний головного сержанта роти, вже за мить у відповідь пролунає: «Що потрібно? Куди доставити? Плюс».

Дмитро ЗАВТОНОВ

квітень 2018

«ЕЙС ВЕНТУРА» ПРОТИ РОСІЙСЬКИХ БЕЗПІЛОТНИКІВ

Позивний у нього – за ім'ям героя відомого фільму, який постійно рятував усіляку живність. На актора Джима Керрі він зовсім не схожий – ні зовнішністю, ні темпераментом. Звідки ж таке порівняння? – Так хлопці назвали, – несподівано зашарівся взводний. – Я дуже тварин люблю, ну і... – І замовкає. Він узагалі не надто балакучий. А хлопці сміються: – «Люблю» – не те слово! Знали б ви, скількох котів та собак він взимку від холоду врятував. На всій передовій, мабуть, немає жодного чотирилапого, який би в його бліндажі не грівся. Він і в зенітники пішов, щоб сепарські безпілоти наших кажанів ночами не лякали, – жартують хлопці, але з повагою дивляться на командира

Будь-яка війна рано чи пізно закінчується. Не буде винятком і ця, розв'язана кремлівськими «гібридами» проти України. І в тому, що до мирного життя, коли над Донецьком і Луганськом замайорять синьо-жовті державні прапори, потрібно готуватися вже сьогодні, глибоко переконаний 24-річний сержант 38-го ракетно-зенітного полку Антон Печерикін. Тому і вступив без відриву від служби на заочне відділення Запорізької державної інженерної академії, аби отримати абсолютно

мирну спеціальність інженера-механіка металургійного обладнання.

– У мене вже другий контракт – до 2020 року, – розповідає Антон. – Сподіваюся, що до того часу ми покладемо край усьому цьому безладу на Донбасі. Хоча, звісно, у разі чого служитиму до повної перемоги. Але мені вже так хочеться щось створювати!

А ось тим, від кого хлопець нині захищає небо України, хочеться тільки нищити і руйнувати. В тому і полягає різниця між українськими воїнами і російськими най-манцями. Українські військовослужбовці суворо

дотримуються Мінських домовленостей, чого не скажеш про російсько-окупаційні війська. З окупованої території постійно залітають різноманітні безпілотники, деякі з розвідувальними цілями, а деякі і з запасами вибухівки. Та на заваді їм, захищаючи мирне небо України, надійно стоять українські зенітники.

Антон Печерикін походить із звичайної сім'ї, як і більшість тих, хто прийшов до армії за покликом душі, а не за грошима. Його батько працює токарем на запорізькому заводі «Радіоприлад», мати – домогосподарка. Сам хлопець закінчив ПТУ, трудився на будівництві, мав непогану зарплату. Що ж привело його в листопаді 2014 року до ЗСУ?

– Я, чесно кажучи, мало цікавився політикою, – каже хлопець. – Навіть подій на Майдані не розумів. Але почалася війна. Знаєте, коли дивишся новини по телевізору – це одна справа. А ось коли я побачив, скільки нових могил з'явилося на нашому цвинтарі, де ховали десантників, які загинули в зоні АТО... У мене в душі все перевернулося. До того ж у мене був друг, котрий воював, повернувся з пораненням... Та що тут пояснювати, пішов – і все, бо так треба.

В армії Антон отримав спеціальність оператора зенітно-ракетного комплексу «Оса». Хоча, каже, хотів у піхоту, аби ворога бачити зблизька. Втім це не завадило йому стати висококласним фахівцем, про що свідчать грамоти від командування ОТУ «Південь» та командира частини. Рік тому став виконувачем обов'язків командира

взводу. Найстаршому з його підлеглих 42 роки. Чи не заважає така різниця у віці службовим відносинам?

— Абсолютно не заважає, — каже взводний. — У нас нормальний колектив. Ті, хто воював, передають досвід необстріляним.

Бойовий досвід має і Антон. Великих цілей, щоправда, збивати не доводилося, та принаймні один безпілотник він на свій рахунок записав. А скільки їх відігнав — навіть не лічив.

— По безпілотниках працювати важко, — ділиться специфікою своєї служби сержант. — Щойно їхня апаратура фіксує, що ми взяли їх у супроводження, вони негайно

виходять із зони ураження. А це свідчить, що з тієї сторони до нас літають не якісь саморобки, а серйозні апарати промислового виробництва. На коліні під териконом такої штуки не склепаєш. А ще росіяни взяли моду запускати безпілотники над населеними пунктами. В цьому разі стріляти нам категорично заборонено. Адже кожна ракета – це все ж таки 14 кілограмів тротилу, всяке може статися. За такого ставлення українських військових до мирного населення Антона дивує, як деякі місцеві жителі реагують на самих військових.

– Яких тільки дурниць не доводилося чути! – згадує він. – Якось стояли у черзі до банкомата, тут зайшли хлопці із синіми пов'язками ВСП (військова служба правопорядку). Місцеві заходилися судити-рядити, що ця аббревіатура означає. А один дідок на повному серйозі з виглядом знавця відповідає: «Вооруженные силы Польши»! Ось так і народжуються міфи.

Влітку Антон Печерикін перейде вже на третій курс університету. Звичайно ж, вчитися нелегко: обов'язки взводного, тренування, обслуговування техніки та бойові чергування через добу відбирають левову частку часу. Попри все це, хлопець намагається не відставати в опануванні мирної професії від пересічних студентів. Вірить, що в житті вона йому знадобиться обов'язково. А позивний у нього правильний. Як і він сам.

Олег ШПАК

травень 2018

«ЛІСОРУБ»

Він сидів, схилившись над картою, робив вигляд, що над чимось повільно розмірковує, а тим часом в його голові снували думки. Командир напружено шукав вихід із ситуації, в яку потрапив разом із підлеглими поблизу Ізвариного, прораховував наперед, як діятимуть у разі прориву до них терористів. Два тижні повного оточення давалися взнаки. Єдина надія — лише на себе. Підполковник Вадим Гризун був готовий до найгіршого. Проте показувати страх чи паніку — це не про нього. І коли хлопці запитували: «Командире, що далі?», жоден м'яз не смикнувся на його обличчі, ніщо не виказало напруги. Він не міг вчинити інакше

– Особливо, коли хлопці чекають твого рішення, довіряють тільки тобі, ти не маєш морального права чимось видати свої переживання. А підводиш очі і впевнено кажеш, як належить діяти. І лише коли ми вийшли із оточення, я їм зізнався, що шансів на порятунок у нас було п'ять відсотків зі ста. Мені зараз лячно припустити, що було б тоді, якби вони знали про це під Ізвариним, – згадує Вадим Гризун, нині заступник командира 72-ї окремої механізованої бригади імені Чорних Запорозжців.

А на той час він був начальником штабу артилерійського дивізіону бригади. Та, попри досить солідну посаду, ніколи не кидав своїх підлеглих напризволяще, виходив на найважчі бойові завдання, а за потреби міг бути і навідником гармати. Він не вважав це принизливим для себе. Навпаки, власним прикладом показував, як треба воювати. І коли після виходу з оточення запитали його посаду, він з усмішкою відповів: «Запишіть мене польовим командиром».

Тоді, влітку 2014-го, тривала операція з відновлення державного кордону. Наші війська наближалися до території РФ. До найзапекліших боїв з витіснення російсько-терористичних військ з української землі можна віднести і бої за Ізварине. І чомусь нині, з плином часу, оточення під Ізвариним залишилося поза прицільною увагою журналістів та політиків. Проте відданість бійців, які там стояли до останнього, не можна забути і розчиняти в тисячах подвигів українських захисників.

Зокрема і перед підрозділами 72-ї бригади стояло

завдання перекрити коридор для російських колон бойової техніки та «гумконвоїв», повних боєкомплектів, снарядів та іншою «допомогою» для сепаратистів. Підрозділи Збройних Сил були оточені між Маринівкою та Ізвариним. Вони тримали оборону майже місяць: по них гатила ворожа артилерія, окупанти знахабніло вели вогонь навіть з території РФ. Вадим каже, що дуже хотілося дати відсіч, але такий зухвалий вчинок міг спровокувати страшні наслідки. Тож нашим «богам війни» доводилося виживати на пошматованих клаптиках землі і робити все, щоб путінські війська не змогли просунутися далі за Донбас.

Усупереч Мінським домовленостям, російські «шахтарі» відкривали артвогонь. Тоді вперше накрили з «Градів» і ввірену підполковнику Гризуну батарею. Дісталось й реактивникам. Сотні кілометрів розділяли їх із головними

силами. Тоді ще встигли вивезти загиблих та поранених. Проте ситуація щодня погіршувалася, треба було кардинально змінювати підходи у веденні бойових дій.

– Ми почали маневрувати. Бо там місцевість, як чашка: ліворуч вітряки, і нас добре видно, праворуч – кордон, – і звідти ми як на долоні, – розповідає підполковник Гризун.

Двома самохідними батареями 2С1 та 2С3 вийшли на виконання завдання: утримувати дорогу, яка вела з Ізвариного на Красnodон, бо нею йшли колони, а за ними вантажні автомобілі. Артилеристи навчилися так вести вогонь, що з найвіддаленіших відстаней вражали навіть броньовані машини й самохідні артилерійські установки противника.

– От тоді довелося застосовувати всі навички, які в мене були на той час. Сидів, вираховував і знову командував: «Вогонь!» – зазначає офіцер.

Та найважчими для артилеристів виявилися наступні тижні. Дорога, якою доправляли їм все необхідне, повністю прострілювалася. Вона стала «кладовищем» розбитих автомобілів, навіть місцеві боялися виїжджати на неї. Інколи бійцям доправляли провізію, набої та снаряди літаком. Вадим каже, що було таке, що на всю батарею протягом трьох тижнів у нього залишалось тільки чотири снаряди. Це мізерно для виконання тих бойових завдань, які стояли перед бійцями. Тож досвідченому командирі доводилося виявляти неабияку кмітливість. Якщо з літака скидали снаряди, а це по вісім у пакеті, він економив

їх, як міг. Один день тримали оборону, як він каже, «стрілкотнею», а потім збирали боєкомплект і давали про себе знати точним вогнем.

Але влучність не завжди досягалася завдяки вдалим розрахункам командира. Якось розвідник «Рекс» мав вирушати на завдання. Він підійшов до підполковника і запитав: «Федоровичу, в разі чого прикриєш гарматою?» Почувши ствердну відповідь, разом із товаришем із позивним «Француз», вийшов на перехрестя доріг. Підполковник Гризун відразу вирахував координати і визначив цілі 401 та 402. Артилеристи були напоготові, але зв'язок підвів.

– Я передаю: «Вогонь!», а вони мене не чують. Лише за 20 хвилин поклали туди чотири снаряди. Я спочатку засмутився, але коли «Рекс» повідомив, що затримка

була доречною, бо саме тоді бойовики вийшли на перехрестя, заспокоївся. Один снаряд – і їх немає, – згадує підполковник.

Як не парадоксально це звучить, але війна навчила українську армію воювати. Пролита кров спонукала командирів шукати нові способи ведення бойових дій. Зокрема артилеристи зрозуміли: постійно рухатися – залишитися живим. А ще вдавалися до таких хитрощів, до яких у мирний час ніколи б не додумалися. Вводили противника в оману, виставляючи на відстані у 2 км хибні позиції – кутові відбивачі й «теплушки». Це міг бути звичайний підпалений скат. Ворожі безпілотики із головками тепловізора насамперед фіксують такі пастки, і ворожа артилерія гатить по порожньому місцю.

– Та найголовніше – це маневр. Було так, що я з командою дві доби на трьох самохідних установках і одній командирській машині крутилися наосліп. Аж раптом по радіостанції передали координати. Кричу: «Стій!». Наші дії вже були відпрацьовані: вмить вистрибнув топогеодезист, поставив бусоль, щоб орієнтувати гармати в заданому напрямку, зняли координати, а я їх обчислив на калькуляторі. Тоді ще навіть планшета не було. Поправки брав інтуїтивно. Вже знав, яка погода, якою була вчора, ввечері, вночі, які були поправки. Напрацював величезну базу. І воно допомогло. Мене питали, звідки беру поправки, я відповідав, що не знаю, просто відчуваю і впевнений, що треба так і так. Відкрили вогонь і швидко залишили позицію, вже в русі розвертали башти і складали

стволи. За 3-4 хвилини. Жити захочеш, то швидко зберешся, – з гумором згадує командир.

У підполковника Вадима Гризуна в зоні АТО був величезний блокнот, весь списаний з усіх боків. Один рядок – це ціль та її координати. Він завжди розгортав його і в думці робив аналіз. Приміром, який тоді був вітер і на скільки було відхилення вогню. Це величезна кількість повторень, які можна звести до формули, що поки що відома лише йому. Він каже, що такий досвід набувається на війні. А ще більше цінує тих, хто поруч. І вдячний не за те, що вижив, а за те, що справжні командири не дають загинути. Так, одного разу Вадим почув у рації стурбований голос командира: «Акаціє», «Акаціє» йдіть звідти, негайно!» І коли на місце, де вони стояли, за мить прилетіло 10 снарядів, він був шокований.

Тому з кожним таким епізодом він ставав більш прагматичним і стриманим. Він понад усе хотів помститися окупантам за сотні життів та за рідну землю. Він не пробачав жодного вбитого чи покаліченого друга. Удари щоразу ставали більш влучними і нещадними. Тому його побратими з позивного «Акація», який він отримав

на початку війни, перейшли на «Лісоруб» – той, хто безжально рубає, і ніщо його вже не зупинить.

Знання багатьох нюансів, помножене на безстрашність, допомогло підполковнику стати справжнім артилерійським профі. Він тримав терористів у постійній напрузі. А «сюрпризів» від зятятого «Лісоруба» їм довго чекати не доводилося. Одного разу підлеглі на чолі з Вадимом Гризуном чотири дні поспіль намагалися вибити мінометами бойовиків, які добряче закріпилися на позиції. Зрештою досягли свого: у терористів було до взводу «двохсотих» і до роти «трьохсотих», а в українських артилеристів – жодної подряпини.

– Шість мінометів працювало з різних мінометних батарей, з різних позицій. Я корегував вогонь до метра. Тоді для мене відхилення у п'ять метрів було дуже великим. Контролював і за допомогою безпілотної, і візуально встановлював спостереження. Сидів за кілометр від сепаратистів, потім перемістився на два кілометри назад і працював за допомогою безпілотної. У мене дуже хороша батарея артилерійської розвідки. Я коректую, а хлопці керують квадрокоптером. Напевне, вони найсильніші у ЗС в артилерійській розвідці. Мені з ними дуже пощастило, – згадує Вадим Гризун.

Завдяки такій командній роботі підполковнику вдавалися неймовірні речі. Артилеристи-білоцерківці примудрилися знищити дві ворожі самохідні артилерійські установки 2С9 «Нона-С», які були прикриті триповерховою будівлею. Знищити їх прямим пострілом неможливо.

Підполковник Гризун збагнув: неможливо нічим, крім міномета. Підігнавши міномети на відстань шість кілометрів під гострим кутом до техніки, почали гатити дальнобійними снарядами.

Далі розташувати свої міномети було неможливо: велике розсіювання, адже на снаряд у повітрі діє безліч чинників.

– Знищували не методом прямого влучання, а завдяки тому, що брали потужні міни, розрив від яких сягав 3-4 метри. Від такого вогню техніку з алюмінію просто знесло до стіни будівлі і пошматувало уламками. Ми потім перехоплювали їхні переговори, вони були настільки шоковані, що навіть пояснити те, що з ними сталося, не могли, – з гордістю пригадує підполковник.

Бійці 72-ї механізованої бригади мужньо билися на теренах Донбасу і ціною власного життя рятували його від російського агресора. Вони пройшли бої під Дебальцевим, за донецький аеропорт, Волноваху, Авдіївку. Перераховувати можна довго, але те, що саме терористи нарекли воїнів із Білої Церкви «чорною бригадою», бо вони не залишали агресорам шансів на порятунок, є промовистим фактом. Вони три з половиною роки не поверталися в місце постійної дислокації. Коли ж нарешті у листопаді 2017-го вони крокували головною вулицею рідного міста, було таке враження, що всі його мешканці вийшли привітати своїх героїв.

– От тільки тоді я відчув, що робив користь для свого народу, не підвів, не побоявся. Було стільки квітів, що кожен з нас ледь ніс оберемки. Всі раділи, на обличчях були щирі сльози радості. У мене й досі на балконі висить саме той синьо-жовтий прапор, який навесні 2014 року, коли ми їхали на війну, моя дружина вивісила на знак того, що тут мешкає захисник України. І хоч за ці роки він, звичайно, і вигорів на сонці і обтріпався, та висітиме там і надалі, адже знову їдемо і стоятимемо до переможного кінця.

Галина ЖОЛТІКОВА

червень 2018

«ШУСТРИЙ»

2016-й став переломним для бізнесу Павла Якімчука, який на той час встиг пройти війну на Донбасі і як кулеметник, і як розвідник. Він вирішив зробити свій бізнес соціальним – надавати роботу ветеранам АТО. Адже тим, хто зазнав численних поранень та контузій, знову знайти себе в цивільному житті вкрай важко. І хоча іноді виникали спірні питання з новачками, в команді залишалися лише надійні та справжні професіонали. Вирішальну роль відіграло їхнє бажання працювати якісно. Так, торік їм вдалося відремонтувати і довести до ладу 18 приміщень, серед яких і житловий фонд, і офіси. Вони не ганяються за грошима, адже знають: якщо заживуть добру репутацію тут, їхати за кордон на заробітки немає сенсу. Звичайно, були і скрутні часи й таке, що Павло був не в змозі вести справи. Тоді саме будівельники підбадьорювали та надихали на успіх. І як результат – минулого року компанія Павла Якімчука ТОВ «ВІП-Електрик» увійшла в топ-рейтинг 150 соціальних підприємств України

Павло лежав і дивився в стелю, а в голові роїлися думки: про нещодавній бойовий вихід, про сім'ю – як рідні там без нього, про товаришів, яких завтра може вже не побачити. Щоб відволіктися, він почав римувати:

В наш дім увірвалася війна.

Вона навчила нас життя любити!

І той, хто зброю не тримав раніш в руках,

Готовий став за Україну вбити...

Слова набували сенсу, рядок за рядком вибудовувалися у вірші про війну. Часу для цього в розвідника було достатньо, адже, виконавши одне завдання, по кілька діб чекали наступного виходу.

І щоразу сержант Павло Якімчук розгортав військовий квиток, де лежав його оберіг: маленький малюночок з написом «Слава Україні! Героям слава!» Проводжаючи Павла на війну, донька знайомої намалювала його саме для нього. Тим він і дорогий його серцю. Чоловік не розлучається з ним і досі, адже впевнений у його невидимій

підтримці. А на сході України військові йшли в розвідку й не знали, чи повернуться. Були моменти, коли доводилося перевдягатись у форму сепаратистів, чіпляти шеврони фейкових утворень, щоб здобути цінну інформацію й перекрити потік контрабанди через населений пункт. Їм це так добре вдавалося, що місцеві мешканці Новолуганки, що в «сірій» зоні, вважали українських воїнів «своїми». Проте кожен такий вихід міг бути квитком в один кінець. Одного разу через витік інформації терористи все ж влаштували засідку. Спочатку наші розвідники вагалися, чи варто вступати в нерівний бій. Та вирішили стріляти на знищення, що врятувало їм життя. А коли вийшли, Павло пригадує, що руки так тремтіли, що ледь тримали автомат.

Бойових виходів за два роки служби в чоловіка стільки, що й не порахувати. Часто ходив по лезу бритви, ворожі кулі свистіли над головою, міг потрапити в полон, але завжди виходив і дякував за це передусім командирю. Коли він розповідає про капітана з позивним «Кагор», вже за самою інтонацією та тембром голосу можна зрозуміти, що той для підлеглих був беззаперечним авторитетом.

– Наш командир для мене став другим батьком. Він не давав конкретних завдань, він визначав мету. Лише казав: мені потрібно... А в який спосіб зробимо – це було наше рішення. Він навіть відчував певне задоволення від того, коли щось робили по-своєму, припускалися помилок, на яких і вчилися. У розвідці на чужих помилках навичок не набудеш, – говорить Павло Якімчук.

Та коли траплялися складні завдання, «Кагор» завжди був поряд. Він ніколи не кидав своїх напризволяще. І хоча офіцер був впевнений у бійцях на всі сто відсотків, бо сам їх готував місяць у посиленому режимі на полігоні, проте на полі бою – інша реальність, інші нюанси і виклики. Доводилося і маскуватися, і лежати в засідці не поворухнувшись протягом доби. Коли бійці починали жалітися, командир наказував: «Лежати!»

– Він навчив бути самим собою. До армії я був безвідповідальним і безтурботним. І лише з ним зрозумів багато життєвих цінностей. Ми його так поважали, що нічим не хотіли навіть засмутити. Думалось, краще руку

собі відрубати, ніж його підвести. І якби я десь схибив, то відразу б написав рапорт на переведення в інший підрозділ. Соромно було б більше перед собою, ніж перед ним, – ділиться спогадами наш герой.

Коли підрозділ розвідників, в якому служив Павло Якімчук, був закріплений за 26-ю окремою артилерійською бригадою, їхня лінія фронту 2015 року простягалася від Золотого і майже до Горлівки. Перед Павлом і його побратимами стояло завдання: відслідковувати та знати, які війська стоять по той бік лінії зіткнення, які ротації відбуваються, чисельність ворожих сил тощо.

Хизуватися під час роботи в тилу противника розвідники не мали права. Взяти когось у полон – тим самим виявити себе і закрити канал доступу. Тож доводилося бути тінями, щоб зібрати дані.

Невеличкий підрозділ – взвод із 16 осіб – робив неймовірні речі. Просто про них розвідник Павло не хоче говорити, бо це, принаймні нині, військова таємниця. А за досягнення взвод розвідників 2015 року було визнано найкращим підрозділом розвідки сектору С. Військовослужбовців відзначено медалями. Та найбільшою несподіванкою для Павла стала нагорода від волонтерів. Вручили її на фронті. А в нього вдома навіть ніхто не здогадувався:

– Моя мама до цього випадку навіть не знала, де я служу. Вона думала, що в Краматорську заправляю танки. Тільки після того, як їй зателефонувала подруга, яка побачила на сторінці в Facebook знайомого волонтера урочисті моменти вручення, вона дізналася, що син вже два роки є розвідником, – з гордістю згадує Павло.

Перед тим була волонтерська діяльність, служба

в добровольчому батальйоні. Проте йому хотілося чогось серйознішого, чого прагнуть справжні чоловіки: ризику, самовіддачі і вдосконалення. Хотів – і досяг. А ще жартома додає: «Через те, що я був шустрий, саме такий позивний і отримав від товаришів».

До війни на Донбасі Павло ніколи не тримав у руках зброї. У 20 років почав шукати себе в бізнесі. З початком буремних подій на Донбасі він всіма силами підтримував добробати та армійські підрозділи. Продав дорогу автівку, на ці гроші закупив бронешилети, тепловізори і форму. Долучав до цієї справи знайомих, а коли не вдавалося знаходити кошти, позичав. Одного разу 2014 року, будучи волонтером, доправляв на Донбас трьох чоловіків, потім двох із них віз назад убитими. Саме тоді душу опекло: я ж також можу захищати країну!

Після всього пережитого в Павла й тепер залишається почуття невиконаного до кінця обов'язку, яке обтяжує душу. Він каже, що його місія ще не завершена, бо Донбас і досі у вогні. І якщо знову будуть активні бойові дії, він обов'язково повернеться до армійських лав. Вдома стоїть наготові сумка з усім необхідним, щоб протягом 24 годин прибути до пункту постійної дислокації частини, за якою наразі закріплений.

А 2016-го він повертався з війни вже не сам – з маленьким щеням ротвейлера. Біля Бахмута трапилася пригода: машина з розмитої дощем ґрунтової дороги злетіла в соняшникове поле. Виїхати без сторонньої допомоги було неможливо. Аж раптом нагодився господар

і швидкою ходою почав наближатися до позашляховика Павла. Літній чоловік привітно запитав:

- Допомогти виїхати, синку?
- Звичайно, – пристав на пропозицію Павло.

Чоловік своєю старенькою «Нивою» відбуксував «потерпілого». А за кілька днів Павло повернувся до рятівника, щоб віддячити за доброту. Його радо зустріли чоловік та його дружина. Так вони й потоваришували. У подружжя є двоє синів, а Павло став третім. Гостинна родина навіть чути не хотіла, що він не приїде до них на Великдень. З собою надавали і м'яса, і солодощів.

Вони завжди були раді бачити захисника. Як кажуть: чим багаті, тим і раді. Їхнім заробітком було фермерство, а паралельно вони тримали пару ротвейлерів на розплід. На той момент у них залишалося одне дикувате щеня, яке ні до кого не йшло. Та коли двомісячна Чара побачила Павла, вона підбігла, а потім лизнула його в обличчя.

– Вона вибрала собі господаря. Тепер ти мусиш її забрати собі, – сказав мешканець Бахмута.

Павло не відмовлявся, адже Чара також припала йому до серця. Він відразу відчув, що це його собака назавжди, і забрав її до Києва.

Після демобілізації продовжив справу, започатковану ще багато років тому – бізнес з ремонту приміщень. До війни Павлу вдалося добре налагодити роботу команди. Навіть пощастило ремонтувати київський «Президент-готель» до Євро-2012. Павло каже, що можна досягати висот всюди, потрібно тільки щиро захотіти:

– Може тільки той, хто хоче. Це стосується всього: і роботи, і військової служби. В армії мене навчили багатьох речей. Та найголовніше – цінувати життя в усіх його проявах.

Галина ЖОЛТІКОВА

липень 2018

«ГОРЛІВСЬКИЙ ТРИЛЕР» ДЕСНЯНСЬКОГО «ТИГРА»

Після нічного маршу вранці 21 липня 2014 року піхотинці тактичної групи 169-го навчального центру з Чернігівщини наблизилися до окупованої проросійськими бойовиками Горлівки. Для озброєних «орків», які облаштували укріплення на околицях міста, це стало цілковитою несподіванкою...

– Хлопці, ми в передовому дозорі, тож не маємо права зупинятися. Навколо – вороги, а позаду – наша колона. Зробимо кілька кіл і після рейду повернемося до своїх! – гукнув підлеглим капітан Дмитро Бердник.

– Ми готові! – підбадьорив командира танка екіпаж.

– Тоді на прорив! – скомандував офіцер побратимам набрати повний хід.

Українська «шістдесятчетвірка», немов ракета, промчала через перший блокпост окупантів, перетворивши його на руїни. Тієї ж миті в бік наших відчайдухів полетіли снаряди. Між українцями та загонами бойовиків зав'язався чотиригодинний бій, який хлопці з Десни згодом назвуть «горлівським трилером»...

І ОДИН ТАНК – СИЛА

Той епізод «східної війни» мав місце під час героїчного контрнаступу української армії на сепаратистські угруповання прихильників «руського міра» влітку 2014 року. Звільнені від ворогів Слов'янськ, Краматорськ, Торецьк та Костянтинівка повернулися під синьо-жовтий прапор та контроль України. Завдання перед нашими захисниками стояло одне – йти далі...

Ранок під Горлівкою видався сонячним і по-літньому спекотним. Втім тамтешня атмосфера для деснянців була не такою вже й привітною. Тхнуло ворожістю і димом, а загадкова тиша неабияк насторожувала бійців. Куди не упрешся поглядом – численні сліди окупантів: залишки багать, розкиданий посуд, «ростовські» цигарки, георгі-ївські хрести і подекуди «поюзані» російські «калаші» з набоями.

– І тут «русский мір» уже пустив коріння, – зауважив командир тактичної групи, пильно оглядаючи промислову зону. – Сепари неподалік. Подальше наше просування буде небезпечним. У розвідку «поїде» взводний Бердник! Своє завдання він знає!

– Я впораюся. Не підведу! – усвідомлюючи відповідальність завдання, поспішив запевнити командира Дмитро. Рвучко зачинивши люк, він наказав екіпажу рухатися.

«Залізний велетень» рвонув з місця. На шаленій швидкості танкісти пройшли найближчий ворожий блокпост. Навіть не пройшли – пролетіли. У повітрі здійнялася кулява. Клапті білих мішків, за допомогою яких окупанти зводили барикади, густо вкрили випалену пекучим сонцем траву. Кілька отетерілих бойовиків, які чергували

на позиції, хутко розбіглися врізнобіч. Інформація про український танк дійшла до так званого штабу «горлівських бісів». Минуло трохи часу, як із замаскованих вогневих точок противник відкрив масований обстріл з протитанкових гранатометів.

Осколки почали сікти українську броню. Кілька пострілів противник здійснив у командирський приціл танка. Перших злочинців, які

автомобілями виїхали назустріч нашим бійцям і застосували зброю, хлопці з Десни ліквідували кулеметним вогнем. Однак ворог не зупинявся. Із приватного сектору летіли міни. Подих смерті відчував на собі весь екіпаж. Щоб уникнути ураження, механік-водій почав маневрувати. У тому вирі подій Дмитро чітко розумів: міномети «працюють» десь поруч. Тож рішення «знайти їх і знищити» не викликало жодних сумнівів.

– Про відхід я навіть і не думав. Механіку-водію наказав застосувати тактику «блукаючого танка», змінювати позиції та рухатися вперед. Як з'ясувалося, таке рішення було правильним. Першу мінометну позицію, що розміщувалася по фронту, мій навідник визначив блискуче.

Танковий снаряд влучив у самісіньке «яблучко». Вогневе «гніздо» палало, немов суха кропива, – згадує учасник бойових дій. – На кілька хвилин бій вщух. Ми перевели дух. До нас з підмогою підійшли розвідники й одразу потрапили під обстріл. Один з наших побратимів був поранений. Другу артилерійську обслугу противника, що кидала міни з-за покинутої будівлі, знищили двома пострілами. Ще одне кубло мінометників ліквідували за допомогою деяких тактичних хитрощів. Наша розвідувальна дозорна бронемашина відволікла увагу «орків» на себе, а ми в той проміжок часу черговим пострілом подавили ворожу точку. Вцілілі бойовики поповзли із тих згарищ, немов жуки, по-зрадницьки залишаючи в них своїх ледь живих і знешкоджених поплічників...

Наші арміїці знали, що після того, як українські війська звільнили Торецьк (кол. Дзержинськ. – **Авт.**) в Горлівку увійшло понад півтори тисячі бойовиків. Найманців почали розподіляти по об'єктах та блокпостах. До панівних висот та місцевих териконів ворог стягував важку артилерію. Ситуація загострювалася. Здобувши цінну інформацію стосовно противника упродовж кількогодинного рейду горлівською промзоною, капітан Дмитро Бердник вирішив, що слід відійти.

– Під зливою снарядів, куль та в їдкому диму, що не дозволяв вільно дихати, ми виривалися із небезпеки. «Полювання» за моїм танком значно посилювалося. Місцеві зрадники, які зустрічались нам під час рейду, також зробили свою «чорну роботу» й повідомили наші координати

«руським освободителям». Ті також готували нам засідку, – морщить чоло офіцер-танкіст. – Раптом поблизу моєї машини пролунав вибух, потім другий... Стріляли явно не донецькі шахтарі, адже 120-мм міни «лягали» зовсім поруч. Ударну хвилю відчув на власній потилиці. У голові закрутилося. В очах потемніло. Однак був при свідомості. Керував. Повертаючи раз за разом башту «шістдесятчетвірки», ми відстрілювалися, огризалися, допоки не дісталися того блокпоста, який знищили при прориві. Там уже була моя тактична група, зводився блокпост і майорів наш прапор. Коли виліз з танка, подякував Богові. Найголовніше, що мої хлопці живі, та й я стояв на своїх двох, радів сонцю, яке вже заходило за обрій, із насолодою вдихав вечірнє повітря.

...У тому бою випускник Харківського інституту танкових військ Дмитро Бердник зазнав мінно-вибухової травми та контузії. Втім відважний танкіст продовжував вести бій і виконав завдання.

– Він бився, немов звір, – скажуть про нього командири. А побратими за хоробрість і готовність ризикувати заради мети дали офіцеру влучний позивний – «Тигр».

За бойові заслуги під Горлівкою Дмитро Бердник удостоєний відзнаки Міністра оборони України «За військову доблесть». Також нагороди отримали хлопці його екіпажу – навідник Петро Дубина та механік-водій Вадим Войналович.

ЯК РОСІЙСЬКІ АВТОМАТИ «МАСКУВАЛИ» У ДИТЯЧИХ ВІЗОЧКАХ

При згадуванні липневих подій 2014-го пам'ять офіцера чіпляється за інші фронтові епізоди на Горлівському напрямку. Особливо ті, що пов'язані зі ставленням місцевого населення до українських військових. Сам Дмитро Бердник – учасник кількох операцій, коли доводилося затримувати «мирних» сепаратистів, вилучати рублі країни-агресора, кремлівську символіку та зброю, яка в подальшому могла принести багато лиха...

Якось Дмитру довелося спілкуватися з розлюченою юрбою місцевих, які на плакатах малювали різні проросійські гасла, обіцяли повернути до влади Януковича й погрожували українцям сибірськими концтаборами. Коли одна жінка нахабно кинула Дмитру папір з написом «Фашисти, вам на Київ...», офіцер поставив її на місце. З нагрудної кишені Бердник дістав дитячий малюнок із сонцем та житнім полем і сказав українофобці: «Ось

справжній мій оберіг. Він зроблений п'ятилітньою дитиною, що значно розумніша за всіх вас разом! Власну ганчірку тримай при собі, адже настане час, і відповідатимеш за свої вчинки у столичних судах. Вважай, що «квиток» на Київ у тебе вже є, бережи його...» І такі випадки були, на жаль, не поодинокі...

Одного разу до району, який надійно утримували воїни 169-го навчального центру, під'їхали дві цивільні автівки. Увагу Бердника привернули кілька молодиків, котрі почали «по-братськи» вітатися з нашими бійцями, мовляв: «Пропускайте, пацани, ми ж свої! Додому в село спішимо...»

– Хм-м...Нічого собі! Невже провокація? – здивувався Дмитро. – Ще вчора – «клятий бендерівець», а тепер – «брат»?

– До рідних, кажете? На весілля? Ех, молодці! – по-доброму заговорив із прибулими офіцер. – Тільки не терпиться мені оцінити ваші подарунки молодятам...

Бердник наказав «весільчанам» розпакувати клітчасті валізи, що лежали в багажнику легковика. Як тільки чоловіки не надто охоче показали вміст сумок, українських армійців охопив «легкий шок». Виявилося, що затримані зовсім не «свої» і направляються вербувати людей у так звану армію Новоросії.

– Кілька телефонів, прапори «ДНР», російські рублі, кулемети, автомати, боєприпаси – такий перелік «подарунків» містився в автомобілях. Найцікавіше, що вся

«продукція» була замаскована розкладними дитячими візочками. У чергову брехню, що вони – благодійники, уже ніхто не вірить, – упевнений український офіцер. – Ті посіпаки «руського міра» їхали в навколишні села агітувати чоловіків вступати в лави горлівських терористів. Схема проста: погодився – тримай гроші, автомат, кілька гранат і... на фронт, «республіку» захищати. Добре, що цей задум ворожих спецслужб під Горлівкою нам вдалося нейтралізувати. Злочинці просили зглянутися, однак такий «улов» не відпускають. Їх передали правоохоронцям. Один із тих сепаратистів не відмовив собі в задоволенні вкотре назвати мене фашистом...

ПОЛІГОН – ТИГРІВ «РАЙ»

У серпні 2014 року між українськими захисниками і проросійськими бойовиками розпочалися бої за Дебальцеве. Учасником тих подій був і Дмитро. На його рахунку – кілька успішних рейдів ворожими тилами у важливому залізничному вузлі Донеччини. Однак важка травма під Горлівкою позначилася на здоров'ї бойового офіцера. Повернувшись із зони бойових дій, Дмитро шість місяців лікувався та проходив тривалий курс реабілітації.

Тепер він знову у строю деснянської військової частини. Капітан Бердник успішно керує ротою забезпечення навчального процесу танкового полку центру. Нині це одна з найвідповідальніших посад, адже вона пов'язана

із підготовкою українських солдатів. І справді, відвідавши військовий полігон у Десні, надовго запам'ятовуєш звуки танкових залпів, ревіння двигунів бойових машин та запах пороху. Там щодня під спекотним сонцем гартуються танкісти. Їх тренують побратими «Тигра» – хлопці із чималим бойовим досвідом та небайдужим ставленням до долі України.

– У підпорядкуванні понад три десятки бойових машин, зокрема танки та модернізовані «Булати». За плечима моїх інструкторів успішні бої за луганський аеропорт, Дебальцеве, Металіст та інші гарячі точки Донбасу, – розповідає ротний. – Полігон, як рідний дім, адже тут проходить більша частина моєї служби та життя. Правильна стрільба та організація бою, визначення завдань й

орієнтування у бойовій обстановці, та й загалом уміння керувати танком у бою – це далеко не повний спектр того, чого навчають курсантів...

* * *

Безумовно, велике значення для Дмитра Бердника в районі АТО мала моральна підтримка рідних. Чоловік пишається своїми батьками, своєю сім'єю. Для нього вони – надійна опора.

– Коли ворог прийшов на твою землю – треба її обороняти. У цьому переконані українські захисники, – каже танкіст і додає: – Я хочу, аби мої діти жили у вільній країні.

Олег СУШИНСЬКИЙ

липень 2018

«ЗОРКІЙ» СУВОРОВ

— Здарова, мужики! Кудя путь держите? — запитав у пасажирів автівки сумнівного вигляду чоловік зі зброєю.

— И тебе не хворать. Так «укропы» ж засаду приготували. Не слыхал разве? Едем проверять, где стоят... — пролунала відповідь з машини.

— Вы чё, мужики, наш комбат давно передал, что едут в нашу сторону. Вот мы их тут и поджидаем! Вы, наверно, разминулись...

— Тогда подождем «укропов» здесь с вами...

Так зав'язався діалог бойовика з представниками замаскованої під сепарів групи десантної розвідки, яка пересувалася в подірявленій з усіх боків «Ниві». Нашим розвідникам стало зрозуміло, хто підстерігав захисників України. Адже, уgliedівши машину, найманець вибіг на дорогу з «зеленки». Певно здалеку впізнав автівку,

на якій ще зовсім недавно їздили його вже покійні плічники. Він навіть не здогадувався, що «Нива» стала повноцінною одиницею української розвідроти, а також про те, що за 200 метрів позаду неї їдуть БТРи, а на відстані близько двох кілометрів – і вся колона відважної 95-ї бригади. Через населений пункт Крива Лука колона прямувала визволяти Слов'янськ.

Під час спілкування з бойовиком раптом ожила рація псевдосепаратистів. Щирою українською мовою з неї пролунало: «Прийом. Що по обстановці?» У відповідь – мовчання. Переляканий терорист різко перевів свій погляд в інший бік – туди, звідки показався український БТР... У ньому їхали Антон Суворов та інші розвідники

дозору. Бойовик стрімголов помчав у напрямку лісосму- ги до своїх поплічників.

Екіпаж «Ниви» передав по рації колегам-розвід- никам про підготовлену ворогами пастку. З-за понівече- них дерев «зеленки» висунулися вороги, з першими по-стрілами зав'язався бій...

Ворожі гранатометники й кулеметники відкрили во- гонь. Українські захисники відразу організували своєрід- ну тактичну «коробку». Попереду – танк, а з боків – БТри. Екіпажі бойових машин перемістилися в середину цього утворення і почали відстрілюватися. Терористи чисельно переважали – їх було більше сотні. Тож наші відійшли...

– Ну що, з першого разу не вдалося розбити засідку ворога? Тоді спробуйте ще раз! – пролунала команда на той час командира 95-ї окремої аеромобільної бригади, а нині командувача Десантно-штурмових військ Михайла Забродського. Саме за вказівкою мудрого наставника десантники «відкотилися» від точки бою поблизу окупо- ваного Слов'янська. Стомлені, змучені, проте сповнені рішучості й далі битися з ворогом...

А ворожі сили добре готувалися до появи наших за- хисників. Дорога була замінована, серед кущів відпочи- вали нахабні найманці. Виднілися вогневі гнізда для руч- них протитанкових гранатометів.

Наступного дня підготовлена до бою розвідувальна група та артилерійський підрозділ знову повернулися на місце засідки. Цього разу ворог не мав жодних шансів. Дорога на Слов'янськ була вільна.

– У тому бою ніхто з наших не постраждав, – згадує учасник тих подій, снайпер-розвідник Антон Суворов.

Побратими ще перед відправкою на одну з найперших операцій на сході – в бій за гору Карачун – дали йому позивний «Зоркій». Друзі неодноразово переконувалися, що його постріли точні й влучні. Він – снайпер-розвідник 95-ї. На його рахунку близько десятка розбитих засідок знахабнілого ворога, сотні боїв і ще стільки ж бойових завдань у тилу противника. За час війни хлопці з 95-ї набули безцінного фронтового досвіду.

Десантники стали непереможними визволителями в боях за Лисичанськ. У пам'яті Антона Суворова назажди закарбувалася та дата – 19 липня. План операції командування передбачав рейдові дії підрозділів і вихід на південні околиці окупованого бандитами міста. Потім – його зачистку. Побратими з 24-ї механізованої бригади мали виконувати завдання з північного боку Лисичанська.

На підступах до міста бойовики побудували за всіма правилами військової інженерії декілька укріпрайонів: доти, замасковані вогневі позиції, переходи та комунікації. За Лисичанський нафтопереробний завод відповідав підрозділ, де служив Суворов. Штурмові дії на об'єкті не вщухали до пізнього вечора. «Дев'яностоп'ятка» добряче помстилася за п'ятьох вбитих. Десантники першого батальйону безстрашно застрибували у ворожі окопи й нещадно нищили бойовиків.

– Кожен з нас розумів, що мусимо тримати завод за

будь-яку ціну, – розповідає Антон. – І ми це зробили!

Радості від того, що звільнили український Лисичанськ, хлопці не приховували, із головою занурюючись у свою перемогу!

Адалі була Степанівка Шахтарського району...

Ті події прокручуються в голові героя-атовця, немов у кіно: засідка, наступ, зачистка, рейд...

«Тоха! Тоха-а-а!» – гучно лунало на в'їзді у Степанівку. Мурахи побігли по тілу Антона. Його охопила надзвичайна радість, коли він впізнав по голосу побратима з одного із сусідніх підрозділів бригади.

– Якщо не бачився з товаришем на війні хоч кілька днів, така зустріч безцінна! – ділиться «Зоркій».

На той час населений пункт був ще наполовину контрольований бандитами. Побратими перебували на відстані понад десяток метрів один від одного. Микола відразу попередив бойового брата, що в тому напрямку, де стоїть десантний БТР, рухатися не слід, адже кілька хвилин тому ворожі сили підірвали українську БМП з екіпажем. Тієї ж миті по рації пролунала команда: «Усім в укриття, починає працювати артилерія!».

Десантники чекали, аби трохи вщух обстріл. З настанням вечірніх сутінок, крізь димову завісу і щільний обстріл вони дістались до іншої околиці населеного пункту. Там зустріли виснажених боями, голодних хлопців з інших бригад, що вже тривалий час перебували в очікуванні подальших наказів. Антон з побратимами віддали тоді все, що мали в бойовій машині: воду, продукти, цигарки... Чоловіки курили їх по черзі, немов уперше насолоджуючись гірким димом. А якими щирими були обійми і невимовна радість бачити своїх живими і вцілілими! Дорогою назад десант забрав полоненого терориста, загблих з інших бригад та поранених.

Обстріли тривали всю ніч. Горіли будинки, дерева, техніка, корівники. Антон тоді вперше в житті почув страшне ревіння домашніх тварин, які задихались від диму і починали горіти. Хлопці намагались врятувати худобу, вивести її туди, де не було пожежі та обстрілів. Але такого безпечного місця просто не існувало. Ворожі «Гради»

стирали з поверхні землі нашу Степанівку, залпові установки випускали снаряди, фактично кожні 10 хвилин.

Колеги з інших підрозділів назвали 95-ку «бригада-привид». Ніхто не здогадувався, куди вона йтиме.

— Ми були там, де потрібно у потрібний час, — каже Суворов.

Того літа десант виконав надважливу місію. Вмілими діями житомиряни вивели з ворожого оточення близько трьох тисяч солдатів та понад 250 одиниць техніки. У тому рейді десант подолав близько 200 кілометрів тилами сепаратистів.

Проте найважливішим досягненням стало розблокування та створення коридору для виходу з оточення підрозділів на українсько-російському кордоні. Пізніше про легендарний рейд десантників напишуть статті, знімуть документальні фільми та безліч відеосюжетів, і ще

не раз їхні бойові дії обговорять військові експерти іноземних держав, захоплюючись відвагою і героїзмом командира та його бійців.

Антон Суворов пройшов у бригаді шлях від солдата до лейтенанта. Він пам'ятає все: і страхіття війни, і маленькі радості, які іноді траплялись на ній. Сьогодні він обіймає посаду заступника командира десантно-штурмової роти з морально-психологічного забезпечення десантно-штурмового батальйону. Вважає, що досвід, набутий на війні, обов'язково знадобиться йому та його підлеглим у

подальшій службі.

Не так давно його бригада повернулася з Авдіївки. У пункті постійної дислокації лейтенант Суворов приділяє велику увагу роботі з особовим складом. Його мета – не допустити, аби хлопці замкнулися в собі, а щоб вони адекватно оцінювали побачене на війні та об'єктивно сприймали мирне життя. – Адже десантники мають бути взірцем не лише на полі бою, а й у мирному житті, – вважає лейтенант Суворов.

Олександр БІРЧЕНКО
Дарія МАРКЕВИЧ

МІСІЯ КАПЕЛАНА

За всі роки війни, проведені на передовій, Сергій Дмитрієв справді заслужив на те, щоб бійці 30-ї окремої механізованої бригади між собою називали його «наш священик». До нього вони йшли отримати благословення, а коли було важко на душі – просто просили поради. Вони йому вірили, а головне – довіряли

Отець Сергій – капелан першого батальйону бригади – гортає фото на своєму ноутбуці й коментує:

– Ось я проводжу обряд хрещення, а це ми із Костею граємо, а ця фотографія облетіла не одне видання, ми її називаємо «Тайна вечерея». Це було на Великдень на Світлодарській дузі. Тоді вже вийшли із Дебальцевого. Ми сиділи в приміщенні очищувальної станції. Звичайно, не спали, а о четвертій ранку фотограф Юрій Білак, який робив фоторепортаж, раптом випалив: «Оце так кадр! Ви сидите, як на Тайній вечері». Ми сиділи за довгим столом, горіла свічка і ми вели бесіду. Так само, як на картині Леонардо да Вінчі.

Таких споминів з Донбасу, де капелан намагається розрядити обстановку, багато: ось він вигадує смішні імпровізації, а іншим разом з медиком Олександром починають співати пісню Ляпіса Трубецького «Саша и Сережа спать ложаться тоже», – бійці сміються й у такий

спосіб відволікаються. Та найважче не на Донбасі, а вже поза зоною конфлікту, коли назовні вилазить весь тягар війни. На питання, чому так, пояснює, що воїн почувається більш захищено там, де побратими охороняють його сон, а тут – він беззахисний і часто-густо почуває себе непотрібним.

Факти говорять самі за себе: після повернення з зони бойових дій, у підрозділах різко збільшується кількість суїцидів та інших небойових втрат, приміром, через алкоголізм. І це там, де священника просто не було. Адже присутність релігійного лідера в підрозділі – це завжди відчуття дому, спокою і відсторонення від дурних вчинків.

Випадок, який стався із ветеранами в Луцьку, красномовно про це свідчить. Нічним містом отець Сергій із бувалими бійцями, за плечима яких Ірак, Афганістан та схід України, повільно їхали машиною, шукаючи готель. Із патрульної поліцейської автівки пролунала вимога зупинитися. На питання військових «Ми щось порушили?» від поліцейського отримали відповідь, що ні, а зупинив через те, що їхали не швидко і вигляд мали досить підозрілий. Коли той дізнався, що бійці з 30-ї бригади,

почав хизуватися, що ті нічого не варті, а от він був у луганському аеропорту і знає, що таке війна. Сержант, який сидів на передньому сидінні, ледь стримуючи емоції, кинув нахабі: «Ви все сказали?» Коли від'їхали від місця інциденту, бійці повернули голови до свого капелана:

- Отче, нам треба було поставити його на місце?
- Ну так.
- Нас принизили, ми ж бійці!
- Він би викликав підмогу. І чим би все закінчилося? –

мовив священик.

Супроводжувати військових у цивільному житті – це колосальна напруга. І не кожен священнослужитель здатен зрозуміти того, хто пройшов котли, обстріли і поранення. Тільки тому, хто був поруч весь час, воїни можуть відкрити душу. Адже війна загострює почуття, і там, на передовій, вони ходять до капличок, читають псалми, під обстрілами згадують молитви, але повертаючись до домівок, не обов'язково ходитимуть до церкви, проте от до військового капелана – завжди. Тому що той не нав'язує і не повчає. Він – такий само щирий боець, тільки його зброя – слово.

Загалом присутність священнослужителя поруч відіграє стримуючу роль. Бійці краще адаптуються, знаходять спільну мову між собою і своїми рідними. Отець Сергій робить все, щоб його підопічні почувалися комфортно. Зокрема, вже п'ять років поспіль він влаштовує релакс-пікніки для сімей військовослужбовців у Новограді-Волинському. Безалкогольне пиво, кава та шашлики, а ще – дружна компанія, – не залишають нікого без настрою.

Щоб бути з військовими нарівні, потрібно знати їх зсередини, жити їхнім життям, перейматися їхніми проблемами та щиро намагатися допомогти. Тому, на думку отця Сергія, допускати до бійців треба підготовлених священнослужителів.

– Священик має постійно вчитися, як і психолог, як військовий. Якщо ти ще й військовий священик, ти маєш набирати досвід безперервно, враховувати нюанси роботи

не лише у своєму, а й у сусідніх підрозділах. Він фізично не може охопити всіх, проте навчити дослуховуватися один до одного і не залишатися байдужими – його обов'язок, – каже отець Сергій.

Він свій серед своїх. І додає, що комусь подобається священник у класичному розумінні, а комусь у джинсах та футболці. Саме останній варіант і отцю Сергію і його підопічним до душі. Бо так він ближче до них, тому зможе допомогти набагато більше. А там, на Донбасі, відслуживши богослужіння, він вдягав камуфляж, берці й допомагав. Не міг стояти осторонь ніколи. Напевне, це почуття абсолютної любові та поваги до ближнього

визначили його подальше життя ще на початку 2014-го року. Коли розпочалася анексія Криму російськими загарбниками, отець Сергій на той час був представником Московського патріархату. Це допомогло йому вивозити сім'ї з півострова. Коли ж почалися бойові дії на сході країни, він вдягнув камуфляж, перейшов до Київського патріархату і став військовим капеланом.

– У мене з Новоград-Волинським давні зв'язки. Як прийшов до хлопців у перший батальйон, так з ними до кінця. Спостерігаю, як командири батальйонів стають командирами бригад. Це радує.

Якби отець Сергій не був священнослужителем, він би обов'язково пішов на війну як солдат. Він переконаний, що кожна людина, яка виконує священний обов'язок

захисника Батьківщини, має бути підтримана і не забута. Тому він вирішив створити соціальну службу та став організатором і очільником громадських організацій «Eleos-Ukraine». Головна мета – допомога людям незалежно від їхнього віросповідання, соціального статусу тощо. Звичайно, залишитись осторонь проблем військових команда «Eleos» просто не могла. Так народилося багато проєктів для підтримки ветеранів АТО, які шукають себе в бізнесі чи інших видах діяльності. Приміром, почав діяти досить незвичний проєкт «Ветерано театр». Найталановитіші бійці, волонтери, медики (всі, хто дотичний до війни на Донбасі) пройшли кастинг та вивчають акторську майстерність, а паралельно й англійську мову,

щоб відтворити на сцені шекспірівську п'єсу «12-та ніч» саме напередодні дванадцятої ночі наступного року. До такої серйозної роботи були залучені режисери Івано-Франківського театру. Завдяки нестандартному підходу бійці ніби заново адаптуються до соціуму і, головне, відчують – про них дбають.

Представники соціальної служби Київського патріархату УПЦ постійно організовують тренінги та курси для священнослужителів, зокрема і військових капеланів. Один із важливих напрямків діяльності – супровід лікування ВІЛ-інфікованих, тих, хто хворіє на гепатит С та туберкульоз. Щодо військових, на жаль, і в армійських колективах трапляються такі випадки. Отець Сергій та інші капелани – представники мережі «Eleos-Ukraine» роблять все, щоб полегшити лікування захисникам.

– Військові більше довіряють капеланам, ніж цивільним, які запропонують ту ж саму допомогу. Коли я спілкуюся з бійцем, він слухає, потім телефонує, що ліки отримав і приймає. Чому ми таких лікуємо у військових шпиталях? Бо коли вони вже демобілізувалися, то їх відправляють у цивільні клініки з чергами й відповідним контингентом. А якщо це військовий заклад, їх зустрічає лікар-офіцер, приймає без черги, то вони таку допомогу сприймають по-іншому. Людина себе почуває комфортно, – говорить отець Сергій.

Є й окремий напрямок: навчання інвалідів-ветеранів війни. Найкращі бізнес-ідеї вже втілюються в життя. Чоловіки отримували по 27 тисяч гривень на «розкрутку»

власного бізнесу. Хтось купував кавову машину, а хтось швейну. Наприклад, завдяки такому проекту боєць із Новограда-Волинського Олександр Горох започаткував власний бізнес, і у нього працює вже 16 осіб. Серед здобутків, якими найбільше пишається отець Сергій, – соціальний проект «Бюро ветерано» на базі «Піца Ветерано». Колишній боєць з першого батальйону Леонід Остальцев з командою зголосився відкрити такий унікальний напрям діяльності. Тож капелан не міг його не підтримати і знайшов гроші на те, щоб протягом шести місяців робітники «Піца Ветерано» ділилися з бійцями досвідом щодо ведення власного бізнесу. Тому ця затишна піцерія перетворилася не просто на місце зустрічей для бійців, а й стала своєрідною платформою безкоштовної психологічної допомоги. Тут українські захисники у невимушеній

обстановці отримували найголовніше – визнання і підтримку.

А напередодні першого вересня, вже традиційно, отець Сергій поспішає з Києва до Новограда-Волинського до своїх найменших підопічних – першокласників, дітей загиблих військовослужбовців та дітей із малозабезпечених сімей. Він завжди приїжджає до них із рюкзаками, подарунки до яких збирають всією Україною в рамках акції «Ранець доброти». І від усміхнених облич малечі на душі в досвідченого військового капелана стає тепліше та ще більше зміцнюється віра в те, що Україну чекає світле майбутнє.

Галина ЖОЛТІКОВА

серпень 2018

ІСТОРІЇ ТРЬОХ НЕСКОРЕНИХ

З 20 по 27 жовтня 2018 року в австралійському Сіднейі пройшли чергові INVICTUS GAMES–2018. Цього разу в міжнародних змаганнях, започаткованих Принцом Сасекським Гаррі 2014 року, вдруге взяли участь українські захисники, які зазнали поранень у зоні бойових дій на Донбасі, боронячи Україну від російської агресії.

15 найсміливіших, вольових та мужніх українських героїв продемонстрували всьому світу силу духу нашого народу. Хлопці перевершили досягнення своїх побратимів на іграх в Торонто-2017 й продовжили «золоту славу» Олега Зімнікова, Василя Пашкевича, Олександра Писаренка, Павла Будаєвського та інших. Упродовж австралійських баталій синьо-жовтий прапор неодноразово майорів над Сіднеєм! Наша національна команда вкотре довела, що українці – дійсно нація незламних!

ВИЖИВ ПІД ДЕБАЛЬЦЕВИМ

До війни Олександр був приватним підприємцем, а коли у країну вдерлися російські окупанти, – він без жодних вагань пішов обороняти Батьківщину. Старший лейтенант Зозуляк проходив службу в складі 128-ї окремої гірсько-піхотної (з цього року – гірсько-штурмової) бригади. Командиром взводу управління мінометної батареї пройшов кілька гарячих точок на Донбасі. Воював під Золотим, Попасною, Луганським, Санжарівкою, а кінцевим випробуванням для Олександра стали бої за Дебальцеве...

Посилені наступи окупантів на українські позиції тривали кілька днів. Підступні ворожі обстріли з артилерії, танків та зенітних установок відбувалися майже щоденно. Один з боїв, який назавжди залишився в пам'яті офіцера, відбувся 25 січня 2015 року між населеними пунктами Троїцьке і Дебальцеве, коли в атаку на український пост посунули російські танки, за ними – піхота. Сили ворога переважали. Почався запеклий бій. Втрати були з обох сторін. Раптом до позиції, немов оскаженілий звір, помчав ворожий танк. Зозуляк кинувся до окопу та відкрив вогонь по бронемашині. Однак танк не був пошкоджений і проїхався по Олександрю, зрівнявши траншею із замерзлою землею. 37-річний чоловік бачив, як гусениця вдавлює в землю його кінцівки – ліву руку і ногу. Згодом танк розвернувся й ще раз проїхався по українському захиснику. Втім чоловік був при свідомості. Переборовши біль, Олександр зрозумів, що живий...

– Все відбулося несподівано, за одну мить. За декілька секунд до того на моїх очах троє наших бійців, які поспішали нам на допомогу, на жаль, загинули в бою... – морщить чоло Олександр Зозуляк. – Ворожі танки сунули з усіх боків, одна з бойових машин окупантів мчала на мене на повній швидкості. Варіантів врятуватися було вкрай мало. Побігти вперед – розстріляють бойовики, залишитися в полі на відкритій місцевості – потрапити в руки ворожій піхоті. Чесно кажучи, в полон не хотілося. Єдиний варіант – стрибнути у невеличкий рів поблизу окопу. Це й урятувало мені життя.

Український воїн лежав на морозі більше години, скалічений і безпомічний. Проте окупанти його не помітили. Згодом ворог відступив, адже на допомогу нашим хлопцям підійшла бронетехніка. Після відбитої атаки Олександра знайшли наші танкісти. Хлопці довго дивувалися «знахідці», проте раділи, що Зозуляк живий. Діагноз

виявився зовсім невтішним: поламані ребра, таз, нога, порване гусеницею тіло, розтроснену руку лікарі одразу ампутували. Далі – довга реабілітація у військових госпіталях. Перше протезування робили в Україні, а наступне – вже у Німеччині.

Попри протез, Олександр Зозуляк уміло стріляє з лука та вправно крутить педалі велосипеда. Весною 2018 року на відбірних національних «іграх нескорених», що відбулися в Києві, він виборов золото з велоспорту, показавши найкращий результат.

– Спорт для мене – це стиль життя, – зізнається герой. – Нині перебуваю навіть у кращій фізичній формі, ніж до поранення. Постійно рухаюсь, розвиваюсь і вдосконалююсь. Заняття спортом і фізкультура допомагають відновити функції тіла. Живу повноцінним життям.

...І справді, внутрішня незламність офіцера виявилася сильнішою за покалічене війною тіло.

«КУДИ Ж ТИ ПОДІВ МОЮ НОГУ?..»

У зону бойових дій Андрій Усач поїхав добровольцем у складі 80-ї окремої аеромобільної (тепер – десантно-штурмова) бригади. На фронті був водієм, а в цивільному житті працював продавцем та займався встановленням систем опалення. Для нього події літа 2014 року – найбільш пам'ятні. Шквальний вогонь з «Градів», вибухи мін і снарядів, рейди ворожими тилами, постійна напруга... Все це Андрій бачив на власні очі, все це пережив, витримав нелегкі випробування долі

Його маршрут на Сході України пройшов по неспокійних Красному Лиману, Слов'янську, Краматорську. А найважчими були дні оборони луганського аеропорту... Тоді по наших оборонцях щодня нещадно гатила російська артилерія. Осколки снарядів калічили відважних українських бійців. 17 липня 2014-го було важко поранено й старшого солдата Андрія Усача. Той день для нашого захисника особливо пам'ятний.

– Хлопці, прискорюйтесь, зараз почнеться... – несподівано пролунало по рації у вантажівці, якою українські воїни доставляли боєприпаси побратимам на одну з позицій.

За кілька секунд навколо почалися вибухи.

– Наш «Урал» – в укриття! Машина з повним боєкомплектom! Мерщій! – гукнув бійцям Андрій Усач.

...Вантажівку вдалося убезпечити. А сам Андрій не встиг сховатися від вогню ворожої артилерії, коли неподалік розірвалася міна.

– Пам'ятаю вибухову хвилю. Упав. Намагався піднятися, але не вдалося. Дивлюся на ногу, а її практично немає. На руці – забої, рани, й обличчя неймовірно сильно пекло. Згодом відчув, що у роті зуби змішані зі шматочками металу. Втратив свідомість... – розповідає учасник бойових

дій. – Прийшовши до тями, зрозумів, що знаходжуся в бункері. Поряд поранені побратими. В той момент було надзвичайно важко змусити себе жити через неймовірний біль. Над нами поралися лікарі...

Евакуювати до госпіталю Андрія Усача й 50 поранених воїнів не було можливим. Щосекундні обстріли не давали змоги вивезти наших хлопців з летовища й доставити необхідні препарати. За кілька днів через ускладнення Андрієві ампутували ногу. Відійшовши від анестезії, Усач запитав лікаря: «Як ви це зробили? Адже ніякого інструмента для даної процедури немає!» «Зубами, козаче! Головне, будеш жити!» – відповів пацієнту доктор.

– Тепер ми друзі. При нагоді завжди запитую свого рятівника, куди ж він подів мою ногу, – жартує боєць і пригадує ще один фронтовий епізод.

...Остання ніч перед евакуацією видалася не менш напруженою за попередні в луганському аеропорту. Якось у приміщення, де лікувався боєць, влетів реактивний снаряд з ворожого «Граду». Впав буквально за кілька метрів від Андрія. Пробивши дах, він, на щастя, не розірвався.

– Тоді моє серце немов завмерло, я вже попрощався з життям. Проте згадав свого лікаря й подумав: «Треба триматися! Правду кажуть, що Всевишній не залишає людей на землі просто так. Напевно, це треба заслужити». Зібрав волю в кулак і налаштувався боротися за власне життя, – каже військовослужбовець.

Крім ампутації лівої ноги, солдату Усачу зробили кілька складних операцій на руці та реконструкцію частини

щелепи. Оперували за кордоном – в Іспанії, Канаді та США. Загалом чоловік переніс більше двадцяти хірургічних втручань.

Учасник АТО переконаний, що вижив, щоб стати корисним іншим людям. Минулого року Андрій вступив до Львівської політехніки на факультет загальної психології. Йому стала цікавою ця професія після повернення з війни. Він добре знає, як сильно потребують психологічної допомоги бійці. Тож паралельно з навчанням планує ходити на відповідні курси, де вчать долати посттравматичний синдром. В подальшому чоловік мріє працювати в цій сфері та допомагати захисникам, які повертаються з району бойових дій.

Андрій впевнений, що спортивні міжнародні змагання були однією з найбільших його мотивацій. 2017 року йому не вдалося потрапити до збірної. Це спонукало ветерана боротися за перемогу цього року. І він свого домігся, став одним із п'ятнадцяти кращих.

Своєю участю у змаганнях спортсмен показав, що і з такими пораненнями не слід опускати руки, а навпаки, відкривати для себе нові захоплення й «горизонти». Це найкраще підкреслює його улюблена фраза: «Життя не закінчується, воно просто трохи змінило свій стиль».

– Коли я перебуваю серед здорових людей і займаюся справами, то відчуваю себе комфортно. Головне – знайти правильний підхід до непередбачуваних життєвих обставин, – впевнений чоловік.

КОМАНДИР ГАРМАТИ

37-річний Володимир Король більше двадцяти років життя присвятив професійному плаванню. Спортивну кар'єру він розпочав зі здобуття освіти у столичному Республіканському вищому училищі фізичної культури. Згодом продовжив навчання в університеті й став кандидатом у майстри спорту. Відслуживши у війську, почав працювати за фахом. Володимир учив плавати і тренував діток від 4 до 8 років. Коли у країну прийшла війна, чоловік отримав повістку до військкомату і без жодних вагань пішов боронити рідну землю. На Донбасі воював у складі 30-ї окремої механізованої бригади з Новограда-Волинського

– Не розумію тих, хто побоявся стати на захист Вітчизни. – знизує плечима Володимир. – Якщо б я, доброволець і здоровий чоловік, у 2014-му сховався «під диваном», воювати пішли б діти. Тож вчинив по совісті...

Майбутня дружина Ольга підтримала вибір коханого.

Війна пришвидшила їхній шлюб. Закохані побралися перед самісінькою відправкою на фронт. Тоді він твердо вірив, що обов'язково повернеться до коханої живим і неушкодженим. Втім війна – справа небезпечна. Чоловік втратив здоров'я підчас виконання бойових завдань під окупованою Горлівкою як командир гармати.

– Від пострілів артилерії здоровішим не стаєш. Навіть, якщо стріляєш ти, а не по тобі. Хто чув звуки залпів, той знає, що це таке, – запевняє Володимир. – Саме під час протистояння агресору зазнав кількох травм і важку контузію. Пройшов реабілітацію. Повернувся до життя.

У зоні АТО емоційна напруга виникала в кожного воїна. Проте, Володимир – командир й не мав права допустити виникнення негативних емоцій у підлеглих. У них бойовий колектив й одна мета – захистити Україну. Коли хлопців охоплювала пригніченість після бою чи підступного ворожого обстрілу, поліпшував настрій бійців фізичними вправами. Розробив програму тренувань і займався спортом разом із підлеглими. Такий підхід навіть у боях допомагав, адже гармаші на війні мусять бути у відмінній фізичній формі. Це необхідно для швидких і злагоджених дій.

Повернувшись додому, Володимир Король дізнався про «Ігри нескорених» і зацікавився цими змаганнями. Як і мільйони українців, вболівав за нашу збірну під час Ігор у Торонто. Його фаворитом був спортсмен Павло Будаєвський, який поклав у скарбничку збірної України чотири золоті медалі. Українського захисника захопила

вмотивованість і рішучість учасників ігор. Тож у травні 2018 року взяв участь у відбірних змаганнях і переміг. Потім, поїхав у Сідней.

Для Володимира плавання – не лише хобі, але й основна робота. Він продовжує тренувати дітей, підтримує зв'язок з бойовими побратимами, активно займається спортом. Тож, безперечно, своїм наставником, надійним другом, чоловіком і батьком по праву можуть пишатися його учні, фронтові товариші і любляча сім'я...

Олег СУШИНСЬКИЙ,
Дарія МАРКЕВИЧ
вересень 2018

ДЕСНЯНСЬКА «ПАНАМА»

Небо вкрили сірі хмари, сирістю просякла понівечена снарядами місцевість, а холодний вітер, пробираючи хлопців до кісток, давав зрозуміти, що це не «холодна», а справжня війна, у вир якої потрапив підрозділ піхотинців 169-го навчального центру під командуванням майора Сергія Семещенка з позивним «Парус». Для молодого комбата і його побратимів той період війни став серйозним життєвим випробуванням...

Їх було 27. Саме стільки налічував підрозділ, з яким командир прибув у Дебальцеве пізньої осені 2014 року. Його взвод становили мобілізовані та військовослужбовці-контрактники. Вік бійців був різний – від 20 до 55 років, однак за незначний проміжок часу Сергій зміг згуртувати з них колектив побратимів і повів за собою штурмувати нові висоти. Тому й не дивно, що з першого дня перебування на передовій хлопці «Паруса» воювали, як один кулак.

Дорога зі спустошеного донбаського містечка до передових позицій нашої оборони для деснянських піхотинців була нелегкою. Вони прямували на найвіддаленіші опорники-«нулі», що на той час були форпостом українських військ у боях за Дебальцеве. Бійцям довелося прориватись через територію, яку контролювали загони російсько-терористичних військ.

...Сергій глянув у вікно машини і побачив, як за 300 метрів розриваються ворожі снаряди. За кілька секунд кулі вдарили по українській колоні. Та командир не розгубився. Він наказав водіям продовжувати рух, а кулеметникам — дати відповідь по лісосмузі, звідки вівся обстріл. Підлеглі його не підвели і змусили противника припинити вогонь. Те зіткнення стало для підрозділу бойовим хрещенням. З боєм наш взвод дістався позиції під оригінальною назвою «Панама».

Там українські воїни зазнавали щоденних ворожих обстрілів. Найбільше дошкуляла артилерія. Втім до небезпеки наші хлопці швидко звикли. Уламків ворожого

металу, що падали на українські позиції, навчилися уникати. Бойову майстерність набували на ходу. Ворог відчув це на власній шкурі.

Кажуть, добре розвинена інтуїція притаманна лише жіночій половині людства. Проте, коли спілкуєшся із Сергієм, створюється враження, що на війні вона є в кожного командира. Офіцер жартома називає її «чуйкою». Однак гумор зникає відразу, тільки-но мова заходить про випадок, коли командирське відчуття небезпеки врятувало Сергія і його бойових побратимів. Один із грудневих днів 2014-го Семещенко пам'ятатиме завжди...

Одного разу українські військові із сусідніх підрозділів доставили деснянцям акумулятори для танків та бойових машин піхоти. Щоб не «засвітитися» перед окупантами, розвантаження почали на замаскованій ділянці неподалік «Панами». Несподівано командир почув підозрілий звук з боку ворожих позицій. Дав команду: «Усім в укриття!» Тієї ж миті на українців полетіли міни...

— Під нашими ногами здригалася земля. Я наказав підлеглим відкрити вогонь у відповідь, що мої кулеметники відразу ж зробили. Ми з офіцером-танкістом, який підвіз допомогу, останніми кинулись у бліндаж. Поруч з укриттям мій побратим послизнувся й упав на примерзлу землю. Раптом поблизу добре укріпленого бліндажа розірвався черговий снаряд... Я заходився допомагати товаришу. Схопив його за ногу й щосили потяг у наш бункер. Дякувати Богу, танкіста не зачепили осколки, він не постраждав, — згадує Сергій Семещенко. — Мої бійці

блискавично вдарили по ворожих цілях. Крізь легкий туман, що лягав на землю, виднілися клуби чорного диму. За кілька хвилин обстріл припинився. Зі спостережного посту повідомили, що група вцілілих ворожих мінометників відійшла. Провокація окупантів дістала гідну відповідь. Офіцер, якого я рятував, потиснув мені руку. Ми обидва подякували Всевишньому, що вберіг наші життя... Оглядаючи після бою своє господарство, не вірив власним очам. Навколо все було у вирвах, з яких стирчали уламки «стодвадцятих» мін...

Ситуація поблизу Дебальцевого загострювалася з кожним днем. До «дебальцівського плацдарму» підходили регулярні війська Російської Федерації. Небезпека наростала. Ворог гатив по українських позиціях досить прицільно. У такій напрузі відсвяткували Новий рік та Різдво. Деснянські піхотинці щоразу відбивали атаки оскаженілого противника, не здавалися, мужньо і впевнено утримували «Панаму». Гасло «Боронити рідну землю до кінця!» стало для кожного воїна святим обов'язком.

Одним із найважчих днів на передовій для «Паруса» і його підлеглих стало 10 січня 2015 року. Того дня російсько-окупаційні війська вкотре обстріляли деснянців, провівши так звану розвідку боєм. Ватажки бойовиків, які діяли під керівництвом російських офіцерів-кураторів, переслідували мету обстріляти «укрів», атакувати їх групами піхоти з флангів, вибити із утримуваних позицій. Із радіоперехоплень стало зрозуміло: наступати будуть усіма силами!

«Пускай вперед все, что у тебя есть! – гарчав хрипким голосом один із «руських стратегів». – Они не смогут устоять! А если будут упираться – живьём возьмем. Пусть знают...гы-гы...»

Запрацювали зенітні установки та міномети «Василёк» противника. Кулі й міни пронеслися над українськими опорними пунктами, немов буревій. Стрілянина не вщухала. Бійці під вправним керівництвом майора Семещенка прийняли кількогодинний бій. Та пекельна доба нашим воїнам здалася вічністю...

– Ми гідно відповідали окупантам. Втім була напруга, гуркіт, страх... Все це впливало й на моїх хлопців. З уст стомленого бійця чую: «Командире! Може відступимо?» «Ти що, соколе? В мирні краї зібрався? – питаю вояка. – Стріляй. Будь козаком! Там, де ворог, там наша земля!» Вдалося його підбадьорити, підтримати словом, заспокоїти, – говорить учасник бойових дій. – Раптом отримую інформацію про ворожі «Гради». Я вийшов на зв'язок із нашими артилеристами й попросив допомоги. Гармаші з Дівичок не відмовили. Минуло кілька хвилин – і їхня «арта» вже була на рубежах висоти-блокпоста «Гостра Могила». По вогневих точках окупантів вдарили перші залпи... Бій тривав понад годину. Позиції бойовиків були знищені. Згодом розвідка доповіла, що найманці зо три дні вивозили з позицій труп своїх поплічників...

Мине лише кілька діб – і спікери вигаданої «ДНР» та російські ЗМІ згадають 10 січня. Брехливі горлопани кремлівської пропаганди назвуть цю дату «днем большой победы» під Дебальцевим. «Укрокаратели понесли потери на «Панаме»: 20 «трюхсотих» и 12 «двухсотих...», – голосили стрічки «Первого канала», LifeNews, «Оплота». Втім від рупорів «дири» й Путіна годі було чекати чогось іншого... Переглянувши той сюжет, Сергій Семещенко лише посміхнувся і подя-

кував побратимам за філігранну роботу!

– Хлопці, «русский мір» нас кілька днів уже ховає. Що ж, це добра прикмета. Отже, житимемо довго і щасливо. Я в це вірю! Молодці! – сказав тоді бойовий офіцер.

...Позицію «Панаме» наші хлопці утримували до початку організованого виходу українських військ із Дебальцевого. Разом із командиром додому живими повернулися всі його підлеглі. Хлопці й нині впевнені: «У бою ворог «Панаму» не захопив. Все одно вона буде

наша! Адже Україна переможе!» Більшість цих воїнів і досі продовжують службу. Майор Сергій Семещенко став командиром батальйону механізованого полку. Війна за Україну назавжди залишиться у спогадах відчайдушного офіцера, а його бойовий досвід і вміння захищати рідну землю будуть прикладом для багатьох майбутніх поколінь.

Олег СУШИНСЬКИЙ, Дарія МАРКЕВИЧ

вересень 2018

ІСТОРІЯ БОЙОВОГО ВЧИТЕЛЯ

Коли бійці протитанкової батареї 92-ї окремої механізованої бригади виїжджали на бойове завдання в районі населених пунктів Щастя та Трьохізбенка, то обов'язково вимикали телефони, щоб їх не вистежили окупанти. Бувало й таке, що доводилося чекати наказу на ведення вогню годинами. Та відпрацювавши по цілях й повернувшись на місце базування, артилеристи відразу вмикали мобільні, щоб почути голоси рідних та заспокоїти їх: «Зі мною все гаразд». Одного разу після чергового такого виходу у травні 2015 року заступник командира батареї Андрій Мельник отримав смс-повідомлення, в якому його учень, що саме закінчував школу, написав: «Андрію Анатолійовичу! Ви для мене приклад, я Вами пишаюся. І тому твердо вирішив: буду вступати у військовий інститут і стану, як Ви, – офіцером...»

– Для мене це була приємна несподіванка, певною мірою – шок. От тоді я усвідомив, що даремно вкладав усе найкраще у своїх учнів, – говорить Андрій Мельник.

На Донбас він потрапив із посади вчителя історії 35-ї середньої школи міста Києва. Повістку досвідченому педагогу, який багато років тому отримав звання лейтенанта запасу, ще навчаючись в університеті, принесли

просто на роботу. Андрій Анатолійович здогадувався, що його рано чи пізно викличуть до військкомату, це було лише питання часу. Тому й колег по роботі та близьких людей попередив, що в жодному разі уникати служби не збирається. Каже, що не зміг би дивитися дітям в очі після такого вчинку. А ще він дізнався, що товариші, з якими студентом разом жив у гуртожитку й навчався на військовій кафедрі, на той час уже воювали за Україну. Серед них був і Олександр Скиба із позивним «Арес», командир оборони донецького аеропорту. І тоді на перший план вийшло запитання: чи вдасться приспати совість, якщо не піти на війну?

Пройшовши навчальний підрозділ, відразу потрапив до бойового. Тож набиратися досвіду заступнику командира протитанкової артилерійської батареї по роботі з

особовим складом довелося все ж таки на передовій. Він не соромився запозичати його навіть у підлеглих. Саме вони навчили свого командира заряджати та наводити гармати на ціль. А армійський колектив дозволив йому відчувати себе військовим керівником, до якого прислуховувалися і йшли по допомогу. Адже він ніколи не намагався бути осторонь активних дій, ніколи не відхрещувався від поїздок на бойові завдання зі своїми бійцями.

– У мене підлегли були від 25-ти до 60 років. У всіх свої амбіції і думки. Звичайно, на передовій дуже важко. Давалася взнаки і втома, і моральні чинники. Та коли дехто з воїнів закидав, що сюди не просився, я швидко ставив його на місце фразою: якщо ви не знайшли причини не йти в армію тоді, коли був вибір, то зараз уже не варто виплескувати свої емоції, потрібно перш за все дотримувати слова, яке дав сам собі: йти захищати Батьківщину, – говорить Андрій Мельник.

Та найважче на війні для старшого лейтенанта Мельника була невизначеність і коли доводилося тижнями чекати розпорядження. На той час уже діяли Мінські домовленості, тож артилерію було відведено від лінії зіткнення на десятки кілометрів. Проте для російських військ таке перемир'я було формальністю. Офіцер каже, що не було навіть кількох діб, щоб ті дотримувалися режиму тиші. Як тільки місія ОБСЄ покидала населений пункт, терористи відразу ж починали гатити з усіх видів зброї. До життя під кулями та снарядами звикнути неможливо. Просто, як говорить наш герой, почуття страху

завжди присутнє, воно трансформується у напругу, а за якийсь час усвідомлюєш, що й так можна жити.

– Під Щастям є величезні полуничні плантації. Цей населений пункт постійно був під ворожими обстрілами, але люди звикли і навчилися так жити, ходили збирати полуницю і це було їхнім заробітком. Бувало так, що даємо їм дві банки тушкованого

м'яса, а натомість отримуємо ящик запашних ягід. Та дивно те, що ці люди, переживши окупацію, вже не хочуть «руського міра», в них свідомість інша, ніж у мешканців Донбасу, які не пройшли через це, але, зазомбовані пропагандою, вперто прагнуть до «братнього народу».

Бойові будні під Щастям та Трьохізбенкою в Андрія Мельника тривали півроку. І на 1 вересня 2015-го йому пощастило повернутися до рідної школи.

Та коли після відпустки прийшов у клас на урок, відразу зрозумів: всередині щось уже змінилось. Відчував, що робить це без колишнього натхнення, не так віддається ще донедавна улюбленій справі і примушує себе видавати інформацію, не переймаючись життям школи.

Та особливо важко було дивитися в очі тим школярам, чий батьки загинули.

– І тебе весь час мучить: «Чому я вижив, а вони ні?» А ще дається взнаки те, що ти опиняєшся в суспільстві, яке тебе не розуміє повністю.

Мене часто запитували: «Ну як там?», але як, наприклад, може передати космонавт, що він відчуває в космосі? Так і кожен боєць не може передати всього того, що відчув і пережив, – говорить Андрій Мельник.

Офіцер каже, що всі – і учні, і колектив залишилися такими, як і були, просто він повернувся зовсім іншим. Тому зрозумів: потрібно не опускати рук, а щось змінювати у своєму житті. А ще впіймав себе на думці, що випробування даються для того, щоб людина більше цінувала життя і рухалася до чогось іншого. Так, невдовзі йому випала нагода: пройшовши конкурс, посів місце директора середньої школи №203. І на запитання, чи мало значення при призначенні на посаду те, що він – учасник бойових дій, Андрій Анатолійович каже, що сподівається, що до уваги брали його викладацький досвід і те, що чітко обмалював шляхи розвитку школи та ввіреного колективу. За два з половиною роки на посаді директора навчального закладу відбулося чимало позитивних змін: від капітального ремонту приміщення до підвищення якості підготовки, та, найголовніше, він хоче довести, що він є

директором за покликанням, а не через те, що є учасником АТО. А ще є прикладом для багатьох бойових побратимів, які дивляться на нього і розуміють: після війни можна досягнути інших висот та, попри всі негаразди, реалізуватися.

– Район, де розташована школа, – біля заводу імені Антонова, невеличкий. Це ніби окраїна міста, і люди тут один одного знають. Якось я прийшов на пошту, щоб написати газету, і став у чергу. А працівниця пошти встає і каже: «Ну ж бо, розступіться, до мене прийшов директор школи!» Для мене це було так приємно, несподівано. Ніхто не обурився, всі відразу пропустили до віконця. Сподіваюся, що до мене таке ставлення не через те, що я на цій посаді, а що виправдовую ті людські сподівання й аванси, які мені були видані війною, – переконаний Андрій Мельник.

Насправді воно так і є. Адже школа № 203 серед старих сірих хрущовок столичного району Нивки відразу впадає в очі своїм світлим новим оздобленням. Всередині приміщення тривають ремонтні роботи. Видно, що директор має далекосяжні плани щодо реставрації будівлі. Він каже, що коли прийшов до цієї школи, вона була звичайнісінька, така ж як і решта. Просто йому повірили, міська та районна влада пішла захиснику України назустріч, допомагають реалізувати його чисті та прозорі наміри жити та розвиватися заради нашого майбутнього. В нього повірили і батьки: за два останні роки учнів побільшало майже вдвічі.

І коли я заходила в школу, біля вікон стояли малюки у білих блузках та сорочках, а їхні обличчя світилися радістю. І стає зрозуміло, що їм тут добре та комфортно. Я навіть упіймала себе на думці, що якби в моєму дитинстві була така школа, то із задоволенням бігла б туди.

Адже, як кажуть, дітей не обдуриш, вони все відчувають. Тому щиро вітають свого директора з усіма професійними святами, також і військовими. Він двічі на рік – у День Збройних Сил України та в День захисника України – вдягає камуфляж і розповідає учням про війну, про мужні вчинки солдатів і відданість наших воїнів своїй Батьківщині. Діти сприймають близько до серця

кожне слово і роблять правильні життєві висновки, виростаючи на достойних прикладах. На знак вдячності дарують йому квіти, а на день народження зробили теплий подарунок: залишили яскраві відбитки своїх долоньок на великому аркуші паперу. Ця зворушлива композиція прикрашає стіну директорського кабінету, гріє погляд, і, напевне, ще довго там пробуде.

На запитання, як звичайному вчителю вдається втілювати такі трансформації, які багатьом не під силу протягом десятиліть, Андрій Анатолійович з усмішкою каже:

– Просто треба жити своєю професією, тільки тоді все вийде. Я люблю шкільний колектив і дітей і отримую надзвичайне задоволення від спілкування з ними. Нещодавно виступав перед студентами Київського університету імені Бориса Грінченка і говорив: друзі, в жодному разі не обирайте професію вчителя, якщо ви нею не живете. Справжній вчитель нещасливий, коли не викладає. Й наголошував, щоб не йшли у вчителі, якщо посеред відпустки не ловитимуть себе на думці: а от цей урок я проведу так, а в цю тему вкладу такі факти. Адже насправді вчитель – це не лише професія, це покликання.

Галина ЖОЛТІКОВА

жовтень 2018

ЧОЛОВІЧЕ ПРАВО ТАНКІСТА БОЙПРАВА

Танкісти Юрій Бойправ, Андрій Куриленко, Сергій Коворотний, Олександр Станішевський, Володимир Женжеруха були першими військовослужбовцями з Десни, які 2014 року у складі 1-ї окремої танкової бригади вирушили з Чернігівщини на Донбас захищати Україну від російських окупантів. Хлопці били лютого агресора, проривали ворожі оточення, демонстрували справжній героїзм. Вони – учасники боїв за луганський аеропорт та операцій з визволення Георгіївки, Лутугино, Хрящуватого та Новосвітлівки. На їхньому рахунку не один знищений російський танк та інше спалене «мокшанське» залізо.

На жаль, повернутися живими з війни судилося не всім деснянським танкістам...

– Поставлені завдання виконали! Ми залишилися втрьох. Володя Женжеруха і Сергій Коворотний уже не з нами... – з гіркотою в голосі промовить 1 вересня 2014 року прапорщик Юрій Бойправ своєму комбату в телефонній розмові

19 червня 2014 року — особливий день у житті прапорщика Юрія Бойправа. Сонячного ранку він разом з іншими танкістами стояв перед штабом 169-го навчального центру «Десна».

– Хлопці, нашим побратимам з 1-ї окремої танкової

бригади потрібна допомога. Їхній черговий підрозділ вирушає на Донбас, – звернувся до підлеглих командир частини генерал-майор Ігор Танцюра. – Просять кількох наших інструкторів на кілька днів...

Скористатися своїм правом захищати Батьківщину вирішила вся шеренга, зробивши крок уперед. З дванадцяти добровольців відібрали п'ятох найкращих. Серед них був і прапорщик Бойправ. Для Юрія та його товаришів сплановане на тиждень відрядження в район АТО розтяглося на три місяці.

РОСІЙСЬКИЙ «АКВАФРЕШ»...

У липні 2014-го «руський мір» поступово захопив прикордонну Луганщину, куди у складі 1-ї окремої танкової бригади прибув Юрій Бойправ із товаришами. Хоч місто Щастя вже контролювала українська влада, навколо продовжувалися постійні обстріли, залишалися замінованими околиці, вулиці, поля. Покинуті путінські триколори, які українці називали «сухий російський аквафреш», потворили адміністративні споруди, будинки мирних жителів, електричні стовпи при дорогах. Найбільше горя зазнала окупована Весела Гора.

З цього села бойовики, прикриваючись місцевими жителями, неодноразово відкривали вогонь. Тож приводу для радості в жителів Веселої Гори не було...

Вступаючи в протистояння з окупантами, наші захисники швидко навчилися воювати і з кожним днем набували бойового досвіду. Це стосувалося як контрактників, так і професійних офіцерів. Таких пам'ятних епізодів у Юрія Бойправа було вдосталь.

...Одного разу противник підступно обстрілював український блокпост з артилерії. Наші хлопці відразу відповіли. Зав'язався бій, що тривав кілька годин. Під свист куль командирський танк, де механіком був Бойправ, вирушив у розвідку. Українці вийшли у ворожий тил, непомітно проминули кілька сіл, вивчили місцевість, позиції ворога і передали корисну інформацію до штабу

управління. Далі за справу взялися українські гармаші... Згодом танкісти успішно виконали не одну схожу операцію. По той бік Щастя ворог зазнавав відчутних втрат, а наші воїни готувалися до чергового «іспиту» – прориву до місцевого аеропорту.

ГЕОРГІЙВКА. ПЕКЛО ДЛЯ ОКУПАНТІВ

Без сумніву, героїчні вчинки захисників луганського летовища назавжди увійшли в новітню історію України. Там відзначилися рядові солдати, офіцери, мобілізовані бійці, медики – усі, хто упродовж 146 днів 2014 року обороняв стратегічний об'єкт. До цих мужніх українців, безумовно, належить прапорщик Юрій Бойправ. Він

добре пам'ятає загострення ситуації на летовищі після ворожого обстрілу з установок «Град» будівель і наших захисників. Це сталося 6 липня. А вже 13-го рівно о 4-й ранку танкіст був у складі зведеної колони, яка вийшла зі Щастя, щоб деблокувати аеропорт. Українці рушили двома рейдовими загонами. Обходили Луганськ і прилеглі окуповані села, подалі від лихих очей. Керував операцією Герой України Андрій Ковальчук. Перший серйозний бій гончарівські танкісти, львівські десантники та піхотинці із Закарпаття прийняли під Георгіївкою. Те бойове зіткнення Юрію особливо запам'яталося...

– Кілька разів потрапляли під обстріли і на засідки. Тому маршрут польовими дорогами часто змінювався. Завдяки розвідці і замислу полковника Ковальчука ми дійшли до Георгіївки. Це був хитрий тактичний план. Виявилось, що проросійська «вата», яка утримувала бетонний міст та підступи до села, нас не чекала. Поява «укрів» стала для ворогів сюрпризом. Ми пішли на прорив і на штурм ворожих блокпостів, – розповідає учасник бойових дій. – Потужний вогонь відкрили наші гранатометники і піхота. Дії побратимів підтримали ми, танкісти. Бій тривав тридцять хвилин. Противник був розбитий до ноги. Їхні бронетранспортери з Ростова, вантажівки та бусики згоріли дощенту. Тоді нікому з ворогів не вдалося вижити. Ми влаштували їм пекельний суд. Окупанти та зрадники, що стали на їхній бік, отримали по заслугах!

...Дорога на летовище з боку Георгіївки була відкрита. Вкриті кіптявою й пилом, втомлені маневрами і пекучим

сонцем, проте загартовані переможними боями, українські воїни дісталися до своїх!

АЕРОПОРТ. У ВОГНЯНОМУ КІЛЬЦІ...

Прапорщик Бойправ перебував в аеропорту понад 35 днів. Виконував різноманітні завдання: чергував на позиціях у терміналах, забезпечував боєприпасами хлопців на опорних пунктах, виїжджав на підсилення українських блокпостів поблизу летовища. Він зізнався, що на той час обстановка в окупованому Луганську ставала критичною. Заводії «гібридних війн» з російського Генштабу щодня направляли в Україну не тільки важку артилерію з танками, а й загони кадировців, кубанських

козаків, псковських десантників та інших «їхтамнетів» з Югри, Тольятті та Дагестану. Ворог кілька разів брав аеропорт у повне оточення. З передмістя Луганська в бік українських позицій регулярно летіли міни, а також снаряди з «Градів» і танків. Нещадно гатили з великокаліберних кулеметів та зенітних установок. Життя під кулями для наших захисників стало звичним. Однак навіть у таких важких умовах наші відправили до «біса» чимало прихильників «рускої весни» й кадрових військових РФ. Наші бійці протистояли окупантам до того часу, поки від будівель, злітної смуги та всіх інших споруд нічого не залишилося. Усе зруйнувала російська артилерія...

ОПЕРАЦІЯ «НОВОСВІТЛІВКА»

Захищаючи луганський аеропорт, екіпажі «лісових вовків» (так називають воїнів 1-ї окремої Сіверської танкової бригади. – Авт.) часто виходили «полювати» на агресора. Якось танкісти отримали нове бойове завдання – спільно з бійцями «Айдару» прорватися в Новосвітлівку й зайняти вигідні рубежі. План операції заздалегідь узгодили між командирами підрозділів. Тож одного теплого донбаського вечора українські «Булати» на шаленій швидкості подолали ділянку автомагістралі Луганськ – Краснодар. Водночас артилеристи відкрили стрільбу по вогневих точках противника. У стані ворога виникла неабияка паніка, а над їхніми укріпленнями за клубочився чорний дим. Замисел наших спрацював на «відмінно». Під покровом ночі наші танки й піхота увірвалися в окупований населений пункт. Той фронтовий епізод Юрій пам'ятатиме ще довго...

– Це була одна з найважчих моїх ночей у зоні АТО. Наша атака вийшла блискавичною. Противник залишив позиції і відступив із Новосвітлівки. Втім за дві години «орки» уже наступали. До недобитків луганського бандформування «Заря» прибуло підкріплення поплічників із-за «поребріка». Всю ніч «утюжили» те бідне село. Мені здалося, що Новосвітлівка ходором ходила! – згадує Юрій. – Втім наші армійські підрозділи зупинили наступ терористів. Піхотинці закріпилися у визначених районах.

Нас, танкістів, чекали нові випробування. Наступного дня з бійцями 24-ї окремої механізованої бригади я вдруге виганяв загарбників з Георгіївки, а потім – з Лутугино.

...На жаль, утримати ці села українським армійцям не вдалося через відкрите і злочинне російське вторгнення. У перший день осені 2014 року наші хлопці з важкими боями залишили луганський аеропорт. Юрій Бойправ прикривав відхід десантників з летовища.

«ЇХНІ ДУШІ ГОВОРЯТЬ УКРАЇНСЬКОЮ...»

Юрій з особливою теплотою згадує своїх друзів «танкової п'ятірки», з ким служив пліч-о-пліч. На жаль, не всі повернулися додому зі сходу живими. У боях з російським

агресором загинули прапорщики Володимир Женжеруха та Сергій Коворотний. Вони віддали за Україну найцінніше – власне життя.

– Найважче – втрачати друзів, товаришів, рідних людей. Володя Женжеруха був моїм кумом. Загинув біля Георгіївки під час розвідки шляхів виведення танків з-під Луганська. Не забуду, як навідник Андрія підбіг до мене у сльозах і сповістив: «Михалича немає...» – стискає кулаки український військовослужбовець. – Сергій

Коворотний до останнього не говорив рідним, що захищає їх на передовій. На жаль, його життя обірвалося під Новосвітлівкою в серпні 2014-го внаслідок обстрілу терористами наших позицій з реактивних систем. Я їх постійно пам'ятаю і буду пам'ятати, доки житиму. Мої брати не боялися смерті, вони казали: «Якщо померти за Україну – то славна смерть!»

Якось жителі Чернігова вшановували пам'ять полеглих за Україну. Із запалених лампадок вони виклали слово «Пам'ятаємо!» та запустили в небо ліхтарики, кожен з яких символізував пам'ять про одного з Героїв. Дивлячись, як яскравими цяточками вони піднімаються в нічну височінь, одна дівчинка років семи запитала у своєї бабусі: «А якою мовою говорять душі?» Та, здивувавшись такому запитанню своєї маленької онуки, на мить розгубилася, а потім, похапцем витираючи сльози, що нахлинули на очі, відповіла: «Українською, дитино, українською...»

* * *

З давніх-давен українські землі були ласим шматком для багатьох загарбників. Однак у боях з агресорами українці заслужено набули слави неперевершених і справедливих воїнів – «бойправів». Адже одна із версій походження прізвища Бойправ – у буквальному сенсі – «правий, справедливий бій». А таким може бути лише бій за свою землю! І одягнули бойправи військові однострої

та взяли до рук зброю, стали живим щитом, захищаючи Україну та Європу від страхіть війни.

Своїм чоловіком та батьком – відважним українським танкістом – пишаються дружина Людмила, сини Дмитро та Богдан. Старший Дмитро, як і тато, обрав військову кар'єру і нині опановує фах танкіста в Національній академії сухопутних військ у Львові. Курсант Дмитро Бойправ мріє командувати танковим взводом і дослужитися до генеральських погонів.

Чоловіче право захищати Батьківщину... Двір, де минуло веселе дитинство; ту сусідську дівчину з кумедними косичками; ту пісню, яку так гарно співала мати... Хтось скористається цим чоловічим правом, бо так велить йому серце і він аж ніяк не може інакше; хтось візьме приклад зі свого друга, навівши «залізний» аргумент жінці: «Аж пішов Микола із сусіднього села, а я що – гірший, не чоловік?!»; а хтось, аби потім, у майбутньому, не позичаючи очі в Сірка, відповісти на запитання свого сина: «Тату, а де був ти, коли росіяни напали на наш дім?»

Олег СУШИНСЬКИЙ

грудень 2018

ЇЇ ЗВУТЬ ВІКТОРІЯ

Навіть за кілька років по тому, згадуючи ті страшні дні, Вікторія нікому не бажає пережити те, що довелося витримати на війні їй у свої дев'ятнадцять. Ще не пізнавши радості заміжжя і щастя материнства, вона упродовж двох місяців 2014 року була турботливою сестрою і ангелом-охоронцем для поранених бійців на одній з дуже небезпечних ділянок проведення антитерористичної операції. Ця дівчина ніколи не забуде, як землю накривали хмари пилу і попелу, як годинами сиділа в окопах і читала молитви, щоб Господь уберіг від прямого влучання снаряда, міни та кулі снайпера. Не забуде, як на повний зріст бігала під кулями від одного пораненого до іншого, щоб зробити все можливе для порятунку життя військовослужбовців

У січні 2015 року Міністр оборони України Степан Полторак під час поїздки до Одеського гарнізону за дорученням Президента України вручив операційній сестрі відділення урології Військово-медичного клінічного центру Південного регіону Вікторії Сороці орден «За мужність» III ступеня.

Історія її військового життя почалася в лютому 2014 року, коли після закінчення медичного училища Вікторія попрощалася з рідним Первомайськом, що у

Миколаївській області, та відправилася до Одеси, працювала в у військовому госпіталі.

Донька міліціонера та медичного працівника відразу виявила бажання носити військовий однострій. Тому вже до середини травня, склавши Військову присягу, дівчина підписала контракт і поповнила лави Збройних Сил України. За два тижні разом із начальником свого відділення підполковником медичної служби Олександром Нетребком, підполковником медичної

служби Сергієм Адаменком, його дружиною старшим сержантом Галиною Адаменко і анестезіологом майором медичної служби Всеволодом Бабенком вирушила у відрядження на схід для виконання свого першого бойового завдання.

– Перший тиждень наша передова медична мобільна група дислокувалася в населеному пункті Сонцевому, – згадує Вікторія Сорока. – Надавали загальну медичну

допомогу бійцям 79-ї окремої аеромобільної бригади. Для того, щоб завжди бути готовими до екстрених дій, спали в автівці. Кожен день спостерігали за тим, як у небі над нами кружляли безпілотники. Біля села Олексіївка вони, мабуть, і навели ворожу артилерію на нашу колону, коли вночі ми міняли місце дислокації.

Це був мінометний обстріл. Земля здригалася від

розривів. Свист мін, що падали навколо, свердлив вуха. Для Вікторії той перший в її житті бій, здавалося, тривав цілу вічність, але саме тоді вона пройшла бойове хрещення. Упродовж 40 хвилин по колоні було випущено близько 400 мін 82-мм калібру. Одна з мін, яка не вибухнула, наскрізь пробила кузов пересувної операційної за півметра від кисневого балона.

Під скаженим мінометним вогнем Олександр Нетребко з Вікторією Сорокою витягли з-під машин і БТР близько 20 поранених бійців і перенесли їх в укриття. В ту ніч Вікторія так і не заснула. Необхідно було зупиняти кровотечі, надавати першу медичну допомогу і зашивати рани. А далі було ще небезпечніше і складніше.

Їхній польовий табір розташувався поблизу села Маринівка, буквально за сто метрів від укріплень десантників і прикордонників, які окопалися на стратегічно важливій висоті. Противник вів по наших позиціях досить інтенсивний вогонь, тому медики спочатку ночували в автоперев'язувальній, а потім безпосередньо в окопах разом із бійцями.

– Це раніше я слово «град» сприймала як природне явище, а після того, як на собі відчула всю жахливу міць реактивних систем залпового вогню, стала вкладати в нього зовсім інше значення, – ділиться своїми враженнями Вікторія.

Позиції українських військових ворог обстрілював і вдень, і вночі, не даючи перевести подих. При цьому, почувши по рації позивний «Док», медики, пригнувшись

під ворожим вогнем і ризикуючи життям, бігли до поранених.

– Одного разу ми з лікарем обробляли рану бійця, як раптом за кілька міліметрів від мого обличчя пролетів осколок. Я як стояла, так і впала. Коли усвідомила, що тільки-но ледь не втратила життя, не стрималася – сльози самі полилися з очей. Але я змогла опанувати себе і продовжила асистувати хірургові. Тож я не вірю людям, які кажуть, що на війні не страшно. Мені було дуже страшно, – згадує Вікторія Сорока.

Там, на передовій, її начальник підполковник медичної служби Олександр Нетребко неодноразово вимагав, щоб дівчина їхала додому. А вона у відповідь тільки хитала головою, даючи зрозуміти, що з ким вона сюди приїхала, з тими додому і повернеться.

– Для нас головне завдання полягало в тому, щоб вчасно надати першу медичну допомогу і якомога швидше евакуювати поранених для подальшого лікування до мобільних шпиталів і стаціонарних лікувальних установ. У польових умовах ми робили все, що могли, що було в наших силах і можливостях. Накладали джгути, зупиняли кровотечі, видаляли з тіл кулі, осколки, робили хірургічну обробку ран. Бувало, вибивалися із сил, але треба було триматися. Хлопці хотіли жити та сподівалися на нас, – каже Вікторія.

Військові медики здійснювали оперативні втручання як просто неба, так і в автоперев'язувальній. Часто така необхідність була продиктована тим, що життя поранених вимірювалося секундами та хвилинами.

Через дбайливі руки Вікторії пройшли десятки поранених. Дівчина на власні очі бачила страждання та смерть. Під час одного з обстрілів вона й сама дістала контузію середньої важкості, коли поблизу бліндажа розірвався снаряд.

– Він вибухнув з оглушливим звуком, який описати неможливо, – згадує Вікторія.

– Довге гудіння у вухах і абсолютне неусвідомлення того, що з тобою відбувається. Десять да- леко чути крики, й тільки згодом починаєш приходити до тями...

Сьогодні вона з болем і тривогою згадує ті фронтові

липневі спекотні будні. Близько тижня їхній підрозділ був повністю оточений противником. Кількість обстрілів тоді ніхто не рахував. Бойовики гатили з «Градів», великокаліберної артилерії та мінометів. І після кожного обстрілу справу військових меди-

ків ставало більше. Ворожі кулі не щадили наших бійців. При цьому дівчина вистояла фізично і морально та повернулася додому з поля бою.

Вони вийшли з оточення наприкінці липня і незабаром повернулися в Одеси.

– З-під шквальних обстрілів ми вийшли завдяки офіцеру із позивним «Сокіл», здійснивши марш на бойовій техніці. Вже на пристойній відстані від лінії фронту зустріли колег з військового госпіталю. Довго обіймалися, плакали. Зустріч була настільки зворушливою, що здавалося, ніби ми повернулися з того світу. Згодом виїхали у дніпропетровський госпіталь на реабілітацію, а звідти вже рушили до Одеси, – розповіла, стримуючи сльози, Вікторія.

До речі, за першою спеціальністю Вікторія – акушерка, що допомагає з'явитися людині у світ і першою зустрічає усмішкою малюка. Але доля розпорядилася так, що дівчина стала операційною сестрою військового госпіталю, пройшла вогненними дорогами Донбасу, допомагаючи дорослим чоловікам вижити, а деяким навіть удруге народитися.

Там, на сході, вона досягнула справжню ціну життя і дружби. При цьому Вікторія весь час хвилювалася за батьків і шестирічного брата Івана, які весь цей час і не знали, де вона насправді перебуває.

Повернувшись додому, довго відчувала себе не на своєму місці. Хотілося назад, на передову. Виявилося, що в Одесі вирує зовсім інше життя. Люди ходять по ресторанах, розважаються й гадки не мають, що відбувається на сході їхньої країни. Але й вона мріє жити під мирним небом рідної України, робити людям добро й професійно розвиватися. Саме тому вступила на заочну форму навчання до медичного університету, щоб неодмінно реалізувати свої плани. Бо її не даремно назвали Вікторією, як богиню перемоги в римській міфології!

Євгеній СИЛКІН

грудень 2018

СТАС «ГРАД» І ЮРКО «ВОВК»

— До того, як я його побачив, я думав, що аббревіатура ДШК розшифровується як «десантно-штурмовий кулемет», — з усмішкою згадує морський піхотинець, навідник ДШК Стас із позивним «Град». — А коли вперше з цією зброєю, так би мовити, зустрівся, аж здивувався: як з такою «бандурою» можна десантуватися та ще й когось штурмувати?

Сам Стас — це неймовірне уособлення всього українського сьогодення. Молодий, симпатичний хлопчина. Прізвища свого не приховує — Карлатян, за що в навчальній роті отримав позивний «Армянчик». Насправді ж його дід по батькові був молдованином на прізвище Карлатяну.

— Згодом, ще за часів Радянського Союзу, літера «у» кудись зникла, тож я став «вірменином» — сміється Стас. — Хоча насправді я щирий українець. Живу в Херсонській області, а родом з Тернопільщини. Тобто все у мене перемішано, як і загалом в Україні.

А ще «Град» із тих хлопців, про котрих колись казали: «Ну що з нього виросте?» Після дев'ятого класу пішов вчитися на тракториста... і «вилетів» з училища за прогули. Хоча пропускав заняття не через лінощі, а за сімейними обставинами.

— Повернуся з війни — обов'язково довчуся! — стверджує Стас.

На війну ж він пішов 2016 року, щойно йому виповнилося вісімнадцять, — за порадою батька, який першим у сім'ї став контрактиком. Потрапив до експериментальної навчальної роти.

— Місяць жорстких навчань, — згадує «Град». — Медицина, тактика, вогнева, фізо. Вихідний був тільки в неділю, але й тоді — фізо, вогнева, тактика, медицина. Нас вчили воювати і при цьому залишатися живими.

На південному напрямку хлопець уже вдруге. І «позиційну війну» дещо недолюблює: «Буває навіть гірше, ніж під час наступу. Сидиш і не знаєш, коли і куди прилетить. Відповідаєш із ДШК і не завжди чуєш, що летить у відповідь».

Стас має право так говорити. Бо ж двічі був поранений — перше — 2017 року.

— Прилетіла граната з АГС, — розповідає він. — Реально в тільки народився, тільки пальці посікло. Кілька

тижнів не відчував руки, лікарі поставили діагноз «контузія кінцівки». А в січні — поранення осколком біля ока, струс мозку. Щиро вдячний військовим лікарям! Вчасно доправили до 61-го шпиталю, потім гелікоптером доставили до Дніпра... Міг би по ВЛК списатися, але не хочу. Дослужу до кінця.

Перед другою ротацією Стас одружився. А в липні цього року в нього народилася донька — Ізабелла.

І наостанок відповідь тим, хто ще й досі переймається запитанням: «Що з них виросте?» «Прогульник з незакінченою середньою освітою» Стас Карлатян уже має відзнаки «Учасник АТО», «За оборону Маріуполя», «За захист рідної держави». А 14 жовтня він був нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. Ось так. Втім...

— То не головне, — каже Стас. — Найбільша для мене нагорода — аби не гинули товариші по зброї. І щоб швидше настала перемога!

Свій позивний морський піхотинець Юрко «Вовк» отримав не від бойових побратимів і навіть не від командира, а фактично ще при народженні. Бо Вовк — то ще й його прізвище. Насправді ж нічого, так би мовити, «вовчого» в ньому немає. Привітний, дотепний хлопець охоче розповідає про своє життя, а ще більше — про те, які в нього чудові друзі.

На фронті він — майже рік. Для Юрія це перша ротація. Він дуже хотів би, щоб вона стала й останньою — в результаті закінчення війни. Проте, якщо російсько-бандитська сволота і далі топтатиме українську землю, він згоден повертатися на «нуль» аж до перемоги.

— Не можу сказати, що до війни я був таким уже й патріотом, — згадує Юрко. — У Миколаєві, звідки я родом, вчився на оператора комп'ютерного набору, хоча, признаюся чесно, комп'ютери не люблю. До армії пішов за призовом. Отримав повістку з військкомату, ну не ховатися ж.

Треба — то треба. Спочатку потрапив до «Десни». Як зараз пам'ятаю — шоста рота, 14-та казарма. Відслужив два місяці строкової — відчув, що якось воно не по мені. Наряди оті, одноманіття якесь. Щось зробиш, потім ще двічі переробляй... І тут запропонували підписати контракт. Підписав без вагань! І відразу ж потрапив сюди.

Спочатку два тижні був на «Хрестах», зброю і боєприпаси складавав під усі калібри, як годиться. А приїхав на передову — на другий день такий обстріл розпочався! Вирішив подивитися, звідки стріляють. Узяв бінокль, висунувся. І тут десь за метр перед бруствером трасер — шарах! Аж мурашки по тілу. А потім звук. Вибухи, стрільба... Ну то й що? Було б страшно, я й досі займався б комп'ютерним набором. Але мені більше подобається ДШК. Це не комп'ютер, це — справжнє.

Хто проти нас стоїть? І сепари, і росіяни. Дехто стріляє незрозуміло куди, даси відповідь — він і затих. А деякі луплять, так би мовити, гідно, прилітає біля тебе, поруч. Видно, що професіонали. Але чим сильніший противник, тим сильнішим ти сам стаєш. Більшого досвіду набуваєш. В «учебці» ж що? Самі конспекти. Пишеш, пишеш, а взяв автомат — і не знаєш, що з ним робити. А тут вчишся на ходу. По тобі «працюють» калібром 14,5, розвертаєш «дашку» у відповідь — все, одним бурятським трактором менше. Коли вони надто починають нахабніти, не даємо їм робити того, чого вони хочуть.

Загалом служба «Вовку» подобається. І на життя він не жаліється у принципі.

— Все нормально! — каже Юрко. — Головне, що мислити на фронті починаєш вже по-дорослішому. Багато чого змінилося й у душі, й у свідомості. Мрії вже не ті, ніж до війни. Ще рік тому я був однією людиною, а на «гражданку» повернувся зовсім іншою. І це чудово!

Олег ЯНОВСЬКИЙ

грудень 2018

ТОВАРИШІ

Протягом майже двох десятиліть виходило так, що де б не був один з них, завжди був поруч другий. Потоваришували вони 2010 року, разом були в миротворчій місії, разом поїхали на Донбас боронити Україну. Ігор Порошин і Дмитро Хачатурян тоді були командирами відділень однієї роти. Вони й досі вдячні один одному не лише за підтримку у важкі часи, а й за врятовані життя

З ГІТАРОЮ НА ПЕРЕДОВІЙ

«На край землі не прийде ніч, на край землі міняють сонця. Хто був з тобою пліч-о-пліч міняють хлопців. На край землі, якщо вона моя, на край землі в червоній смузі. Псалми співають, як воля твоя, міняють друзів...» Коли Ігор Порошин брав до рук гітару і починав співати цю пісню Арсена Мірзояна, то тільки напруга в голосі видавала, що в бійця на серці. Слова лунали в тиші між боями, і всі навколо завмирили. Підлеглі знали, що ці слова їхньому командирові взводу ятрать душу.

Гітара потрапила до Ігоря, коли він разом із побратимами стояв під мостом на підході до Пісків 2014 року. Тоді до них на позицію завітав гурт «Гайдамаки». Це була просто дружня зустріч. Артисти жартували, намагалися якимось підбадьорити бійців, а потім один із них запитав: «Хто у вас тут грає на гітарі?» Ігор без вагань відповів: «Я граю». Він узяв подарунок і почав виконувати

пісню. Відтоді не розлучається з інструментом, який за всі роки, проведені на Донбасі, став для нього фактично талісманом.

Він грав, щоб підбадьорити товаришів, щоб виплеснути біль через слова, щоб нагадати і собі, і їм, що вони не даремно витримують всі труднощі війни, адже про них пам'ятають удома, ними пишаються, про них говорять та складають пісні. А говорити є про кого. Адже воїни легендарної 30-ї окремої механізованої бригади з перших днів військового протистояння на Донбасі, за плечима яких сотні переможних боїв та утримання важливих стратегічних об'єктів, лише на кілька місяців поверталися в Новоград-Волинський, а потім – знову на схід.

Прапорщик Ігор Порошин саме з тих бійців, які, попри все, не зрадили ні армію, ні передусім себе.

Ще 2005 року Ігор прийшов у бригаду, вже маючи дворічний досвід контрактника. Ще тоді, коли службу у війську не можна було назвати престижною чи перспективною, він зрозумів: бути військовим – це його справжнє покликання. Зараз Ігор із хвилюванням говорить про те, що навчені і вишколені в боях бійці йдуть з армії в цивільне життя. І ця проблема йому не дає спокою. Адже невдовзі знову ротація, й знову стояти на захисті рідної землі. Він з невідомістю говорить про своїх побратимів по службі, про командирів, він зажив собі неабиякий авторитет, але й досі не наважився розпочати офіцерську кар'єру. Щодо цього він тільки віджартовується, що

немає часу здобувати вищу освіту, а потім з усмішкою каже: «Хороший сержант – поганий офіцер». Тож, напевне, робити справу, котру знає, як свої п'ять пальців, бойовому прапорщику більше до вподоби.

Війна почалася, коли Ігор виконував миротворчу місію в Косові. І хоча там він був лише три місяці, бо довелося повертатися в бригаду, проте досвід, набутий за кордоном, став у пригоді на Донбасі. На початок 2014 року він знав усі тонкощі тактичної медицини, а ще нюанси виготовлення та знешкодження саморобних вибухових пристроїв:

– Я вже тоді знав, куди гіпотетично можна закласти вибухівку або якийсь фугас. Бувало, що на Донбасі доводилося самотужки заміновувати підходи до своїх позицій, або знаходив саморобні вибухові пристрої. З нами не було саперів, ми постійно були в русі, тому знешкоджували на свій страх та ризик. Наприклад, коли виходили з-під Логвинового, натрапили на замінований нами ж українськими бійцями прохід. Тому ми з Дмитром Хачатуряном дістали автомати й просто почали розстрілювати міни, бо вже знали, що вони детонують від дотику з металом. Так ми зробили собі прохід, вивели БМП, танк та хлопців без втрат.

Саме бій під Логвиновим був для нього одним із найзапекліших за всі роки участі у війні. Тоді його взвод – лише п'ятеро бійців – мав утримувати позицію за перешийком між Логвиновим та Нижньою Лозовою. Навпроти, через дорогу та балку, менше ніж за один кілометр, була

позиція ворога. Саме звідти російсько-терористичні війська розстрілювали коридор, по якому виходили наші військові з Дебальцевого. Завданням Ігоря Порошина з підлеглими було: не відступати й усіма силами завадити ворогу знищувати українські колони. Ті моменти боєць згадує, стиснувши кулаки, адже вони й досі у нього перед очима:

– Ми робили все, щоб нашим не закрили коридор. Звичайно, по нас вели вогонь такий, що думали – не вийдемо. У нас були БМП та ПТУРи, проте під російськими пострілами з танка, мінометів та артилерії на відкритій місцевості вціліти вкрай важко. Нам тоді спалили «беху», але всі залишилися живими. По нас і наші ж стріляли, коли виходили, бо не знали, хто і звідки по них веде вогонь. Я тоді Дмитру Хачатуряну казав, мовляв, давай хоч прапор вивісимо, щоб знали, де ми, а де ворог.

Ігор зізнається, що тоді вперше запанікував, коли всі вийшли, а наявні сили противника зосередилися на п'ятох українських бійців, серед яких був Ігор Порошин та Дмитро Хачатурян. Обстрілювали навіть із «Градів» та «Смерчів». Воїн згадує, що біля їхньої техніки лягали неймовірних розмірів уламки металу та шрапнель, які просто переорювали землю.

– Я тоді ротному по рації кричав: «Санічу, давай щось будемо робити, бо нас тут покладуть! А він мені: «Чого кричиш? Я тут недалеко від тебе лежу!» От тоді й стало легше на душі – він поруч, не покинув!

П'ять відважних українських воїнів неймовірними

зусиллями закрили коридор смерті, який вів з Дебальцевого на підконтрольну територію. Їх не знали в обличчя ті, хто виходив, їм майже ніхто не подякував за цей відважний вчинок. Проте для Ігоря і його побратимів це не так уже й важливо, головне, що їм вдалося втримати висоту й уберегти багатьох українців від неминучої загибелі.

Боєць тоді зрозумів, що на війні немає другорядних речей, все несправжнє відходить, нівелюється. Цього він там навчився у свого ротного – капітана Ігоря Гребенюка, який в першу чергу думав про людей.

– За 2014 рік у нас не було жодного «200-го». Були тяжкопоранені, але ми не втратили жодного солдата завдяки його інтуїції та відчуттю небезпеки. У нас був наказ зайти відразу в Невельське та зачистити його від

бойовиків і окупантів. Він спочатку заїхав до 93-ї бригади й дізнався про обстановку. Розвідники відразу йому й видали: «Пацани, куди ж ви їдете? Там у них на кшталт бази відпочинку, там техніки валом. Вам звідти не вийти». Ми тоді підготувалися до штурму. Якщо б не ротний, то, напевне, було б все по-іншому, – впевнений Ігор.

Для прапорщика Ігоря Порошина війна з російським агресором – це й особистий біль. Він родом з Рубіжного Луганської області. Всі друзі дитинства й навіть найдорожчі близькі люди якийсь час були під окупацією російсько-терористичних військ. Йому дуже це боліло, особливо, коли вперше в Косові, переглядаючи Інтернет, побачив відео, де його друг дитинства воює на боці сепаратистів. А згодом, коли той потрапив у полон і був обмінаний на українських воїнів з 30-ї бригади, в душі Ігоря щось зламалося, і він не міг зрозуміти, як таке взагалі можливе. Та він таки вирішив: скільки стане сил, стільки воюватиме проти країни-агресора, адже ця війна зачепила найдорожче – його родину, його дім. На запитання, як йому за таких обставин воювати на Донбасі, Ігор відповідає:

– Я готовий боронити свою землю до останнього, я військовий і завжди був за Україну.

Нині Ігор Порошин – командир кулеметного взводу, хоча у 2014-2015 рр. обіймав посаду командира бойової машини механізованого взводу. Він каже, що тоді почувався впевненіше, бо та робота була більш близькою. Ігор знав усі нюанси ведення бою на БМП. Він каже, що там

потрібно мати специфічну вправність і вміти швидко орієнтуватися, прицілюватися та одночасно керувати особовим складом тощо. Під час зачистки населеного пункту потрібно звертати увагу на те, де й який будинок зайнятий, звідки може працювати снайпер.

— Нам одного разу «беху» підбили, бо ми думали, що звичайні люди втікають із села на «жигулях». Та коли машина зупинилася, і вони вискочили з гранатометом у руках, довелося швидко метикувати, що робити. Нас урятував щасливий збіг обставин. Ми тієї миті на ходу влетіли в яму, бежа нахилилася, а ворожий снаряд пройшов повз неї. Тільки кумулятивний струмінь

пробив каток. Наша машина була на ходу, тож ми наздогнали той «жигуль».

Ігор розповідає, що такі випадки були поодинокі, загалом справу довелося мати з регулярними, навченими військами противника. Якщо артилерійський вогонь ведуть сепаратисти, то стріляють абикуди, що про росіян не скажеш. Коли взвод стояв у Луганському, то вони били чітко по ВОПу, потім відпрацьовували по інших координатах. А ще Ігорю з товаришами довелося там же затримати чоловіка, який мав російський паспорт і тинявся містом.

За півтора місяця перебування в селищі українські бійці знали майже всіх місцевих, тому швидко виявили «новенького». Він запевняв, що працює кухарем у Донецьку, проте, ймовірно, був російським розвідником чи навідником.

Та де б не базувався підрозділ, в якому служив Ігор Порошин, всюди зустрічалися місцеві, які всіляко допомагали й не бажали «русского міра». Так, у селі Таранчук був мешканець, який працював в Єленовці й щоразу, повертаючись додому, забігав до українських бійців і розповідав про чисельність та розташування ворожої техніки. Єдине, про що він просив українських визволителів, щоб вони в жодному разі не залишали село, не впускали туди окупантів.

– Ми цього року під час ротації заїжджали, там наш другий батальйон стояв.

І на моє запитання: «То, не віддали?» Ігор із гордістю відповів: «Не віддали!»

ДМИТРО-МИРОТВОРЕЦЬ

Дмитро Хачатурян прибув у складі українського миротворчого контингенту до Косова зовсім молодим, у 23 роки. Тоді його душу краяли різні почуття: хотілося набути нового досвіду, але в Україні настали буремні часи: протистояння на столичному майдані Незалежності та захоплення Криму «ввічливими людьми». В нього тоді закрадалася думка: можливо, доведеться повертатися. Так за кілька місяців і сталося.

І, як кажуть, відразу в бій. Блакитний шолом миротворця довелося змінити на український камуфльований кашкет та кевларовий шолом. 13 вересня 2014 року він із товаришами, серед яких був і Ігор Порошин, виїхав у зону АТО. На той момент підрозділи 30-ї окремої механізованої бригади провели багато боїв і саме вийшли зі Степанівки на Мирне. У подальших діях бригади біля Пісків, Невельського, Нижньолозового та Луганського Дмитро Хачатурян уже брав участь.

Одного разу трапився випадок під Пісками. Коли двоє товаришів йшли дорогою, Дмитро краєм ока помітив кілок, встромлений у землю. Придивившись, побачив прозору нитку, до якої була прив'язана граната. Помічати все навколо себе – таку науку він засвоїв ще 2012 року, коли проходив курс протидії саморобним вибуховим пристроям.

– Я тоді Ігоря зупинив, ми її розрядили та зняли. Та ми могли б її не помітити.

А ще боєць каже, що бойова підготовка, яку він проходив у частині до війни, стала йому та його побратимам по роті у пригоді, адже вдавалося вийти живими звідти, звідки, здавалося, немає вороття. Та ще, напевне, допомагає неймовірне захоплення своєю роботою. Якщо ти серйозно ставишся до роботи, то обов'язково станеш фахівцем своєї справи. Дмитру Хачатуряну професіоналом довелося стати доволі рано. Невдовзі після строкової він підписав контракт і відразу збагнув: армія – це та справа, яка йому до душі:

– Чи потрібен я армії? Та радше вона мені потрібна. Багато хто в армії служить, проте залишаються не всі, а тільки ті, хто знайшов себе. Я знайшов. Майбутнього в цивільному житті для себе взагалі не бачу.

У Дмитра вже 10 років вислуги. Та за цей період він бачив багато і неодноразово дивився в обличчя смерті. Проте встояв, тому що знав: він на своєму місці. А на запитання: «чи важко морально було вести бойові дії?», боєць без вагань відповів, що на Донбасі стріляв у противника, який теж цілив у нього. Як командир, мав насамперед думати про те, щоб вберегти підлеглих.

Він завжди мав свою думку, але навчився дослуховуватися до порад командира роти, який за жодних обставин не кидав своїх підлеглих напризволяще. З часом юнацький запал вщух, натомість з'явилася розсудливість та холодний розум. Дивився на командира і вчився того, чого не отримав би ні в частині в Новограді-Волинському, ні на полігоні.

– Якщо були спірні моменти, ми сідали в мою машину і їхали на завдання. Він все робив разом з нами, чим демонстрував, що ми можемо йому довіряти. А бувало, що вислухає мене, а потім каже: їдьмо на позицію і побачимо. І тоді я розумів, що він має рацію. Я багато від нього запозичив і в ставленні до людей, і в керуванні підрозділом. Зрозумів, що треба людей слухати, але й триматися «золотої» середини.

Після року перебування в зоні АТО Дмитра Хачатуряна призначили на посаду командира взводу. Тоді попередній взводний старший прапорщик Конанцев дістав поранення, бійці три місяці були без взводного, і вибір припав на Дмитра. Він каже, що на той момент ще не був готовий обійняти цю посаду. Та з його слів стає зрозуміло, що бійці поважали молодого командира.

– Ми стояли в Нижньолозовій, нас тоді було щось із

16. Я був старший цього опорного пункту. А Ігор на той момент був командиром відділення. Ми стояли так далеко один від одного, що не побачити. Постійно щось прилітало, а вночі взагалі була постійна загроза. І тоді наші підлеглі почали висловлювати думку, що

потрібно відходити. Але команду нам таку не давали. І ми з Ігорем казали їм: не будете виходити на чергування, тоді ми самі стоятимемо. Мені тоді було 24 роки, а Ігорю 31, тоді як деяким нашим підлеглим – по 40-50. Їм просто ставало соромно, і вони виконували наказ.

Взагалі для Дмитра Хачатуряна наказ командира – це святе. Він каже, що без суворого дотримання алгоритму, визначеного командуванням, досягнути цілі неможливо. Навіть важко уявити, що вони б покинули позицію, коли прикривали коридор виходу українських військових з Дебальцевого. По суті від їхніх дій залежало життя сотень людей.

Два роки війни – важке випробування навіть для молодого чоловіка. Давалися взнаки й утома, і нервове напруження. Мабуть, через цей стан він не помітив ворожу міну біля Старогнатівки... За його життя боролися медики. Дмитро переніс кілька операцій, утім вирішив і далі йти наміченим шляхом – служити. А військове братерство, яке зародилося в зоні АТО, допомагає йому і нині. Побратими постійно пишуть та телефонують, підтримують свого командира. Тож тепер у Дмитра є друзі в багатьох містах України. Він привіз з Донбасу прапор з їхніми підписами.

Зараз через стан здоров'я Дмитро не може воювати. Він займається в частині бойовою підготовкою і здобуває цивільну освіту в Національному авіаційному університеті. Це дозволить талановитому бійцю отримати перше офіцерське звання і брати участь у реформуванні війська. Можливо, тоді його думка трішки трансформується на таку: «Я потрібен армії». Утім він вже герой для багатьох побратимів, друзів та рідних. Особливо воїни 30-ї стали назавжди героями для тих мешканців східних регіонів, яких захистили від агресора.

Галина ЖОЛТІКОВА

листопад 2018

ГІРСЬКІ ОРЛИ

– Ми – гірські орли! – весело сміється міцної статури бородатий красень у «арафатці» у відповідь на прохання назватися. – Так і називайте. Гірські орли з гірсько-штурмової бригади Збройних Сил України. А де ще мають служити грузини? Ми з моїм братом зі Сванетії, я називаю його «Сван». А мене звати Гоча, ото й усе. Це і ім'я, і позивний.

Гоча – це уособлення безмежного оптимізму і суцільного позитиву. Він легко йде на контакт, з характерним грузинським акцентом безперервно сипле жартами.

«Сван» більш стриманий, тільки іноді подає короткі репліки під час нашої розмови на передньому краї південного напрямку. Та коли мова заходить про серйозні речі, суворішає й Гоча.

Яким же вітром занесло гірських орлів в українські степи Донеччини?

– У нас давно вже було бажання приїхати в Україну, аби допомогти нашим побратимам у боротьбі зі спільним ворогом – Росією. Бо ми пам'ятаємо, як вони допомагали нам, коли Грузія так само зазнала агресії і втратила частину своєї території. І ось ми тут – віддаємо чоловічий і братерський борг. Інакше не можна.

Хлопці – військові професіонали, відслужили 13 років у грузинській армії. Гоча мав звання майстер-сержанта, щось на кшталт нашого прапорщика, «Сван» – старшого сержанта. Коли американські військовики набирали контрактників з Грузії, вони були серед перших. Побували в Іраку, Афганістані, деяких інших гарячих точках. І ось, звільнившись зі Збройних сил у себе на батьківщині і офіційно підписавши контракти зі ЗСУ, воюють за незалежність України. Звичайними солдатами. Чи не принизливо з таким солідним досвідом?

– А як це принижує? – знову сміється Гоча. – Жоден генерал не виграє ніякої битви, якщо не скуштував солдатського хліба. Так, ми професіонали, знаємо, що, де і як. Коли необхідно, своїх знань і вмінь від інших не приховуємо. Ось у нас є чудовий офіцер, справжній патріот, на війні вперше. Досвіду не має, але я бачу, що він

старається. А коли людина старається, це дорогого варте. Я захоплююся цим хлопцем. Він молодий, 25 років лише, а мені 41 рік, різниця велика. Але командир є командир. І коли щось потрібно, ми йому радимо, він нас слухає. Знаєте, буває таке, що людина все своє життя пробула в армії, а нічого так і не навчилася. А інший пробув на передовій два тижні і здобув досвід – на три військові академії. До речі, всі грузини, котрі сьогодні захищають Україну (лише в нашій бригаді 12 наших земляків), мають військовий досвід. Довелося повоювати на рідній землі і 2004 року, і 2008-го. Тому ми тут. Це наш обов'язок, тут бути. У нас спільний ворог, ми маємо воювати.

З українськими військовиками стосунки нормальні. Дружимо. Якщо ми почнемо сваритися, ворог гарантовано переможе. Якщо ж ми одне одного будемо поважати і цінувати, ніхто нас не здолає. Як краще битися

– п'ятірнею з розчепіреними пальцями чи кулаком? Коли об'єднуєшся, все значно легше.

Зважаючи на те, що Грузія зазнала лиха від колишнього «братерського народу» значно раніше за Україну, хлопці поділилися своїми думками, чи є якась різниця між нашими війнами з російськими окупантами.

– Так, – переконаний Гоча. – У такій ситуації, в яку потрапила сьогодні Україна, ми були ще 1992 року. Але в нас було гірше. Маю на увазі економіку. Росіяни перекрили нам газ, вимкнули електрику. Було і холодно, і голодно. Уявляєте «буржуйки» у квартирах на дев'ятому поверсі? Та війни на легші чи важчі не діляться. Війна – це завжди кров, смерть, руйнування. А тактика в росіян однакова: напасти тишком-нишком, вдарити у спину, звинувативши жертву в усіх смертних гріхах і вдаючи жертву з себе. Добре, що цю тактику майже всі вже добре зрозуміли і чим далі, тим міцніше дають їм по мармизі. Українська армія воювати вміє. Наші українські хлопці показали себе справжніми героями під тим же Дебальцевим. Було б чудово, якби таке не повторювалося. Та якщо сталося, треба триматися і гнати ворога в шию. І звідси, і з Грузії також. Інакше не виходить.

Що ж, рано чи пізно, так воно і станеться. А нам залишається сказати: «Діді мадлоба дахмаребісатвіс, генацвале!» Що з грузинської перекладається так: «Велика вам дяка за допомогу, друзі!»

Олег ЯНОВСЬКИЙ

ЛИСТОПАД 2018

КОЛИ ПОТРІБЕН «ТУТ І ЗАРАЗ»

Від Степанівки до Антрацита він пройшов тилами противника в знаменитому рейді десантників 95-ї бригади, який розробив та провів нинішній командувач ДШВ генерал-лейтенант Михайло Забродський. У цю досить небезпечну бойову операцію було відряджено два танки з «30-ки». Першим у колоні йшов танк, яким керував Євгеній Семенов. Військовослужбовець тоді ще не знав, що брав участь у найнебезпечнішому виїзді. І не тільки через те, що навколо – ворог і будь-якої миті їх могла накрити російська артилерія, а й через те, що техніка могла не витримати навантаження. А відповідальність за неї лежала саме на ньому – механіку-водієві

У Євгенія Семенова служба в армії розпочалася, як і в багатьох: після школи закінчив училище, а потім отримав повістку з військкомату. Рідних попередив: «Ухилятися не буду, але й на строкову не підую...» Він прийшов у військовий комісаріат із вимогою: якщо на службу, то тільки за контрактом. Там погодились, тим більше, що юнак мав міцне здоров'я і хорошу фізичну форму.

І згодом молодий механік-водій танка 1-го танкового батальйону 1-ї танкової роти 30-ї окремої механізованої бригади довів, що може значно більше...

Зухвалість російсько-терористичних угруповань та розхитування людських настроїв у Криму навколо ефемерного «русского міра» сколихнули всю Україну. Перші

підрозділи української армії були відправлені в наближені до півострова райони. На той час Євгеній служив у бригаді вже три роки. Він впевнено керував танком і добре знав свою справу. Каже, що його становлення відбулося виключно на полігонах, і додає: «Як можна не любити їздити на цьому велетні?» Три роки інтенсивної бойової підготовки зі стрільбами та тактичними маневрами не минули даремно: у бригаді перша танкова рота вважалась однією з найкращих. Тому саме вони були спрямовані на зміцнення оборони нашої держави.

– Нас підняли по тривозі першого березня 2014 року.

Прибули на місце розташування. Вже тоді відчув, що попереду непрості будні...

Лише тиждень на підготовку до бойового походу. Далі – рівненський полігон, злагодження батальйонної тактичної групи і вихід під Крим.

– На той момент рота була повністю укомплектована контрактниками. Нас вважали найкращими в усьому. Мої побратими готувалися до того, що військова агресія РФ буде насуватися саме з півострова, проте навіть гадки не мали, що ударів завдаватимуть з боку Донбасу, – розповідає танкіст.

Село Петровське Євгенію запам'яталося тривожною обстановкою: нічні вулиці були забиті військовою технікою, по якій постійно ворог вів вогонь. Таке видовище не для слабодухів, але й у цих умовах потрібно було вціліти та вижити. Командир роти швидко збагнув: краще триматися подалі від населеного пункту. Танки розосередили в полі по кущах, а зранку двома колонами рушили на Савур-Могилу. Та ніч здавалася Євгенію безкінечною. Сон не йшов, а в голові роїлися думки, чи витримає броня, чи вистачить набоїв, як бути в разі тих чи інших дій... І він перебирав різні варіанти. Коли ж дісталися заданого місця – працювали на автоматизмі. Головне було слухати командира і відчувати роботу всього екіпажу.

Десять українських танків вели безперервний вогонь по ворожих позиціях на Савур-Могилі. Намагалися влучити під стелу, де терористи влаштували собі підземні позиції. Танкісти розуміли: якщо вони добре відпрацюють,

то піхоті та десантникам легше буде штурмувати висоту.

– Ми вели вогонь близько години. Ворожа артилерія відповідала, але в наш танк не влучила. На жаль, у мене кут огляду був маленький, тож я майже нічого не бачив, більше чув. Назад забирали піхоту, вбитих та поранених. Після бою сподівалися перепочити, але не довелося. Відразу всі наші сили перекинули на Степанівку. І знову бій, і знову новий досвід: зачистка населеного пункту.

Для українських воїнів ця операція була успішною. Незважаючи на шалений опір, російських посіпак вдалося розгромити. Потім військові експерти писали: цей штурм був вкрай небезпечним та важким для української армії. Терористи гатили по українській піхоті та танках із мінометів, намагаючись утриматися на позиціях. Та марно.

Українським підрозділам вдалося закріпитися у Степанівці, а паралельно йшли жорстокі бої за Савур-Могилу. Штурм за штурмом виснажуючи ворога, наші воїни наближалися до цілі. Євгенію, який був серед перших, хто атакував цю висоту, було важливо, чим завершиться операція, бо він на власні очі бачив, яку ціну платили українські військові. Він постійно переглядав новини в Інтернеті, а коли прочитав, що висота наша, не стримався та вигукнув: «Хлопці молодці!»

Проте випробування на цьому не закінчилися. Поблизу річки Міус наші прикордонники та бійці 72-ї окремої механізованої бригади опинилися в пастці, притиснуті російськими найманцями та регулярними військами РФ до

російського кордону. Потрібно було знову йти на окуповану територію, щоб визволити своїх. Танкісти з десантниками вздовж річки шукали українських військових. Перший раз заїхали в буферну зону і відразу ж потрапили під мінометний обстріл. Поїхали іншою дорогою – і знайшли своїх. З місцевістю пощастило: було досить велике урвище, тому ворог не помітив, як українці прокладають понтонну переправу через річку. Проте щоб дістатися до берега, не вистачило одного метра конструкції. Перші машини, які виходили з оточення, виїхали нормально, решта не змогли – застрягали в перемішаній з річковою водою багнюці. Остання надія на порятунок – витягувати єдиним танком, за важелями якого був молодший сержант Семенов.

– Берег дуже крутий, працювати в таких умовах вкрай важко. Я одне за одним витягав військову техніку, БТри, гармати. Ми там працювали дві доби. За цей час до нас прилетіла лише одна міна. Таке враження, що сепари просто промацували місцевість. Ми не відповідали вогнем, тож, напевно, ті подумали, що нас немає. Танк запускав на таких мінімальних обертах, як ніколи, щоб не було чути, – говорить Євгеній.

Потім командир, який керував цією операцією, покликав до себе танкістів і дав нове розпорядження: забрати і вивести з поля, оточеного терористами, САУ, яка належала бійцям 72-ї бригади. Євгеній зі своїм командиром намагалися довести, що керувати САУ і танком – це різні речі, що вони не зможуть. Та потім зрозуміли

– виходу немає. Вони пройшли полем, а далі, нишком підібравшись до установки, почали її запускати. Все було нібито зрозуміло, окрім того, де розміщена кнопка запуску «стартер».

– Мій командир взводу 10 хвилин просто натискав на всі кнопки, які бачив. Потім натрапив на потрібну, і САУ завелася. Ми виводили її з ворожої території й щохвилини чекали обстрілу. Та все обійшлося. Десантники тримали коридор, щоб ми знову не потрапили в засідку. Та коли остаточно вийшли, військові з 72-ї бригади дякували за те, що ми врятували їх від неминучої загибелі, – із неабиякою гордістю згадує Євгеній.

2014-й поступово переходив у 2015-й. Одні гарячі точки змінювалися на інші: бойові дії під Дебальцевим та донецьким аеропортом. Один із населених пунктів – Веселе потрібно було зачистити від терористів. Та командир взводу, вочевидь, переплутав дорогу: повернули ліворуч не перед містком, а після. Повз них мчали цивільні автомобілі. Попереду вздовж траси можна було розгледіти укриття, над якими тріпотів російський триколон. Євгеній на мить сторопів, а потім вигукнув: «Командире, а ми точно правильно їдемо»? Розвернулися, і побачили, що з усієї колони за ними стояв лише один танк. Коли танкісти повернулися до своїх і дізналися, що трапилося, були приголомшені: вони першими двома танками примудрилися проїхати дорогою з мінним загородженням і не підірватися.

– Ділянка дороги на умовній лінії розмежування була повністю замінована. Та коли на міні підірвалася БМП, решта колони зупинилася. А коли ми поверталися, то якийсь боєць вибіг на дорогу й, розмахуючи руками, кричав: «Стій!» А потім почав просто ногами відсувати міни на узбіччя. Там фугаси лежали в три ряди. Зазвичай я без емоцій ставився до будь-якого виїзду. А тут, коли побачив ці фугаси, то до свідомості почало потроху доходити: дорога ж могла виявитися в один кінець.

Він ще не один раз бував у ситуаціях, коли з бою можна було не повернутися: Маломиколаївка, Артемівськ, Піски, Луганське. Проте досвідчений танкіст ніколи на цьому не акцентував уваги, а робив усе можливе, щоб не наражати на небезпеку ні себе, ні свій екіпаж. Та одного разу біда сталася: від розриву артилерійського снаряду Євгеній зазнав поранення в ногу. Танкіст знизує плечима й каже, що йому більше пощастило, ніж його командир у взводу, який під час цього обстрілу втратив і руку, і ногу.

Підлікувавшись, Євгеній повернувся до бойових товаришів. Він був із ними ще не одну ротацію. І наприкінці 2018 року готується знову вирушити на східні рубежі захищати Україну. На запитання, чи не хоче він змінити професію, твердо відповідає: «Від своєї професії танкіста отримую неймовірний драйв, який не подарує жодна інша. І армію не покину, тому що потрібен тут і зараз...»

Галина ЖОЛТІКОВА

ГРУДЕНЬ 2018

ШОН – УКРАЇНСЬКИЙ МАТРОС ІЗ ТЕХАСУ

Він воює за незалежність України в одному з підрозділів морської піхоти на південному напрямку, на фронті – лише півроку. Але й пробувши в секторі «на нулі» тільки кілька місяців, добре знає почім ківш лиха. А також зажив повагу бойових побратимів і подяки командування

— Ніколи з «Техасом» проблем не було на передовій, — каже його командир. — І бігав, якщо треба було бігати, і стріляв, і під обстрілами був, і пожежі від російсько-сепарських снарядів гасив. Крім того, у нього ж є восьмирічний військовий досвід — до приходу в морську піхоту

служив матросом у ВМФ. Має почесні відзнаки від найвищого командування...

Проте одна така проблема з «Техасом» є: він зовсім не говорить українською. Та й московською (свят свят!) також. Бо «Техас» — громадянин Сполучених Штатів Америки, родом із Х'юстона, штат Техас. За що йому хлопці й дали позивний, а він навіть і не уявляв, що ще якісь позивні, крім цифрових, бувають. І нагороди в нього — від Пентагона.

Оце, так би мовити, припливли! Невже сепарська брехня про те, що на території України вони, російські «янгелята», воюють не з українцями,

а з натовсько-бандерівськими «фашистами», підтверджується? Та ні, як то в одному з мультиків було сказано чистою російською: «Вігвам!»

— Я приїхав в Україну, — розповідає «Техас» через перекладача, одного з українських морпіхів, — аби допомогти вам хоч чимось у боротьбі за незалежність. Сполученні Штати також виборювали незалежність у жорстокій війні. І пам'ять про це залишається в нашій

крові. Я не найманець. Хоча б тому, що в американській армії платять більше, ніж в українській. Я — за справедливість. Стежив за подіями в Україні від самого їхнього початку, а коли дізнався, що 2016 року в Україні був ухвалений закон, за яким іноземці можуть служити в ЗСУ, без сумнівів звільнився з ВМС США і підписав контракт на три роки із ЗСУ. І маю надію його продовжити.

А чи знаєте, що таке в українській армії «співдружність націй» і побратимство? Без знання мови морпіхи «мовою жестів» навчили Шона розбирати, складати, чистити ДШК, про який він до того навіть уяви не мав. За короткий час Шон освоїв майже все стрілецьке озброєння, яким

користуються морпіхи. І ставляться хлопці до нього не як до «американської екзотики», а як до брата. Як самі кажуть: «З душею!»

За час служби у ВМФ США Шону довелося охороняти і військові бази США з боку Перської затоки, і комунікації на демаркаційній лінії між Південною Кореєю і КНДР. А що було найважчим, найстрашнішим за роки служби тут і там?

— Там? Величезні павуки в Іраку, від зустрічі з якими навіть найкрутіші сержанти верещали від жаху, мов ді-вчата, — сміється «Техас». — Ну не любимо ми, американці, павуків. А тут, в Україні, — снайпери...

Він зазначає:

— Найбільше про Україну на американських каналах

говорили 2014 року. Потім ця тема якось зійшла нанівець. Але більшість американців проти росіян. Вважають їх агресорами.

У Штатах у Шона залишилися батько, мама, брат і дві сестри. Його сім'я вдовочила одну з дівчаток, яку Шон називає своєю сестрою. Вони знають, де він тепер. Хвилюються за нього, звісно, але й пишаються ним.

— Мої предки все ж таки вихідці з Європи, — каже Шон. — То ж ми маємо захищати землю своїх пращурів.

Нині Шон вчить українську, бо хоче прийняти українське громадянство й оселитися тут назавжди. На жаль, часу на посібники не вистачає — треба воювати з російськими окупантами.

Олег ЯНОВСЬКИЙ-ШПАК

грудень 2018

**НАЙВАЖЧЕ ТИМ,
ХТО НЕ ДОЧЕКАВСЯ**

«МАМОЧКО, ВІД ТЕБЕ ТАТКОМ ПАХНЕ...»

Ледь не щодня вона приходить до пам'ятного знаку загиблим учасникам антитерористичної операції, встановленому в селищі Десна на Чернігівщині. Ноги самі несуть її до цієї гранітної плити, в яку війна безжально вкарбувала ім'я її коханого чоловіка і батька двох чудових доньок. Швидким рухом тендітна жінка в камуфляжі знімає військовий кашкет і опускає, ніби соромлячись, глибокі, потьмянілі від сліз очі. Їй так важливо побути тут на самоті, без зайвих свідків, без чужих допитливих поглядів... Вона говорить з ним: розповідає новини, звітує про те, як минув ще один день... Ця триклята війна розділила її життя на «до» і «після». І тепер вона вже не та зворушлива й ніжна дружина, ласкава матуся, а мужня й непохитна, хоробра й розсудлива – солдат Світлана Женжеруха

НЕВТОМНА ЖІНКА

...Дев'ять довгих місяців у її люблячому серці жевріла надія, що чоловік живий. Майже рік невтомна жінка шукала свого коханого... Інколи їй здавалося, що земля йде з-під ніг, та вона хапалася за кожну соломинку, яка хоч якось рятувала від божевілля... Коли районна газета опублікувала трагічну звістку про загибель її коханого, – не вірила. Кричала в усі двері, аби оголосили Володимира

безвісти зниклим, і знову їхала на пошуки на буремний схід... Не боялася... Вірила, що він живий, аж поки не почувла страшну звістку з уст його побратимів...

Додому прапорщик Володимир Женжеруха вже не повернеться ніколи. 22 червня 2015 року його з усіма належними почестями поховали в селищі Десна. А загинув боєць 1 вересня 2014 року під Георгіївкою, що на Луганщині.

«...Як жити далі? Що робити? Поруч лише дві рідні людини – доньки, яких треба поставити на ноги. Як не здатися долі? Куди не поглянеш – чоловіки в одностроях, адже це військове містечко... У кожній постаті вбачається Володимир, але він уже давно лежить у сирій і холодній землі... Знову кидає в жар... Як не збожеволіти? Може, втекти звідси? Назавжди... Подалі від спогадів. Ні...ні...Не маю права! На кого я покину Володю?! Хто з ним поговорить? Прибере на могилці... Посадить квіти...» – з такими думками Світлана щодночі лягала спати і прокидалася вранці.

Наближалися новорічні свята. 2017 рік

уже позаду... У підсумку – сіра буденність під тягарем одноманітності. Іноді з кольоровими проблисками. Це перемоги, здобутки, успіхи в навчанні двох донечок, які, здавалося, надто швидко дорослішали.

Одного звичайного вечора, що був схожий на попередні, повертаючись з роботи додому і в тисячний раз вдивляючись в одяг кольору хакі, Світлана здригнулася... Ні, вона не побачила серед військових Володимира... Цього разу в її голові промайнула інша думка: чому б самій не вдягнути камуфляж? Чи схвалив би це рішення покійний чоловік? Мабуть, ні... Та Світлана вірила, що так вона завжди відчуватиме його поряд...

ДОЛІ НЕ ЗДАЛАСЯ – НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ПОДАЛАСЯ

...Мерзла земля, що не піддавалася лопаті в жіночих руках, підступна зброя, яка не завжди влучала в ціль, постійні фізичні навантаження, подолання перешкод... І військова амуніція – ледь не половина ваги тендітної жінки-солдата... Так для Світлани Женжерухи розпочався 2018 рік.

Вона уклала контракт на проходження військової служби. 169-й навчальний центр Сухопутних військ «Десна» відкрив двері для нашої героїні. Тепер вона ходить тими ж коридорами, якими половину свого життя ходив її чоловік, стріляє на тому ж полігоні та їсть з того самого армійського посуду...

– Я зрозуміла одне: аби набути гарного досвіду, я

повинна працювати з тими, хто міг би ним зі мною поділитися. З цього й почала. Головне – неухильно йти до своєї мети: тренуватися, доводити собі власну спроможність. Нас вчать стріляти з автомата і гранатомета. Вчать тактики ведення бою, антіснайперській боротьбі, тактичній медицині. А ще ми проходимо «обкатування танком», щоб психологічно позбутися страху перед військовою технікою. Для багатьох це – найважче завдання. Але мене воно не лякає, – розповідає співрозмовниця.

І як би важко і фізично, і психологічно не було, походи на полігон для Світлани мають особливе значення. Вона завжди викладається на всі сто, за що неодноразово отримувала схвальні відгуки від командирів.

– Коли вперше повернулася додому з військового полігона, дівчатка підбігли до мене, обійняли міцно і кажуть: «Мамочко, від тебе татком пахне... – згадує вона. – На очі набігли сльози, але я не дала їм скотитися по щоках. Татко їхній ніколи не плакав, і я не буду. Адже тепер я дівчаткам і замість батька.

НАЙКРАЩА У СВІТІ МАМА

Нині її посада – начальник навчальних кабінетів. Світлана пройшла курси інструктора з надання медичної підготовки пораненим. У планах – навчання в центрі тактичної медицини. До речі, цей навчальний центр функціонує у селищі міського типу Десна лише рік, а вже досяг непоганих результатів. Там готують військово-медичний

персонал для Збройних Сил України за стандартами НАТО.

– Бойовий медик – це складна професія. Треба добре розуміти, на що ти йдеш. Я готова вчитися! Готова за потреби їхати на схід, – запевняє вдова героя. – Зупинити кровотечу, накласти джгут, поставити крапельницю – здавалося б, прості речі... Та не кожен це вміє. А навантаження на бойового медика значно більше – діставати з «гарячих» точок поранених... Байдуже, яка вага у «трьохсотого», його треба витягти з-під обстрілів і надати кваліфіковану допомогу.

Ще у мріях жінки-солдата – здобути професію військового психолога. Нині вона читає багато спеціальної

літератури і вірить, що здатна втілити свій задум у життя.

– Неодмінно піду вчитись, але трохи пізніше, – ділиться вона планами. – Цього ж року студенткою стане старша донечка Анастасія. Вона – розумниця, багато вчиться. Крім того, мої дівчата допомагають мені в усьому. Вечорами я борюся на городі за врожай, аби прогонувати родину, а вони чаклюють над вечерею. Часто роблять мені приємні сюрпризи. Я неабияк вдячна, що вони підтримали мій вибір і з розумінням ставляться до змін у нашому житті.

Настя і Надійка – це два найцінніші подарунки для Світлани. Здається, вони подаровані самим Господом Богом напередодні двох свят – 6 січня і 6 березня. Дівчата щодня надихають нашу героїню жити, працювати не покладаючи рук і при цьому залишатися найкращою у світі мамою!

...Коли затихнуть постріли на полігонах, утомлені солдати повертатимуться до своїх казарм, невтомна жінка знову стоятиме біля тієї ж гранітної плити. Майже пошепки вона розповідатиме про ще один день, який прожила без свого коханого...

Сніжана БОЖОК

липень 2018

БАТЬКО ЗА СИНА...

За форму із зеленим відтінком і благородну душу Євгена Корнієнка прозвали «Робіном». Він пішов на АТО добровольцем. Побратими із 25-ї окремої повітряно-десантної бригади цінували в ньому мудрість, не по роках, адже йому було тільки двадцять два. Сьогодні десантники тієї ж бригади поважають Корнієнка за спритність і відвагу у його... шістдесят два. Син і батько. Євген і Анатолій Корнієнки. Обидва нагороджені орденом «За мужність» III ступеня. От тільки молодший – помертньо... Місце загиблого на Донбасі сина зайняв у строю батько

...Для життєлюбця Жені Корнієнка війна завжди була явищем абсолютно неприродним. Замість традиційних дитячих «стрілялок» він обирав спортивні ігри. Та коли ворог із війною прийшов на нашу землю, без жодних вагань узяв у руки автомат і віддав за неї своє молоде життя. Після загибелі сина Анатолій Петрович оббивав поріг військкомату до тих пір, поки не призвали. Чотири роки він служить у рідній для сина Жені 25-й десантній бригаді.

ГЕРОЇ ДОРОСЛІШАЮТЬ РАНО

Коли не стало мами, Жені було тільки вісім. З того часу він намагався все робити самостійно, словами і вчинками не підводити близьких людей. Особливо цінував турботу бабусі – Раїси Максимівни Шінкляр, яка до сьомого класу його проводжала в дніпропетровську 142-гу школу. Потім разом із братом і сестрою перебрався в побудований батьком заміський будинок, що в селі Підгородному. Тут його другом і наставником став учитель фізкультури та курсу «Захист Вітчизни» Віктор Іванович Азаров.

Хлопець не тільки жодного тренування з баскетболу та футболу не пропустив, а ще й на додаткові зі старшокласниками просився. По мудру пораду звертався він до вчителя і під час навчання в Дніпропетровському індустріальному коледжі.

– Небо забрало кращого: життєрадісний, відповідальний, чуйний і дуже совісний хлопець. Таким Женя

назавжди залишиться в моїй пам'яті, – ледь стримує сльози Віктор Іванович. – Пам'ятаю, як одного разу він забив м'яч, з яким не розлучався, у відро з водою. Дуже довго вибачався за те, що додав клопоту техніці. Хоча, ну яка це проблема?

Після нетривалої паузи вчитель із боєм промовив: – Я неодноразово просив у нього вибачення на кладовищі за те, що в останню дорогу його не провів. Після похорону спати не міг, ледве ранку дочекався, щоб на могилу піти. Там і дав собі слово зробити все, щоб про героя як можна більше людей дізналося.

ОСТАННІЙ БІЙ

Нині Віктор Азаров закінчує фільм про Женю, зібрав сотні його фотографій і додаткову інформацію для Національного інституту пам'яті, провів уроки мужності в усіх закладах, де навчався хлопець. А після зустрічі з побратимами Корнієнка практично до дрібниць відновив хронологію останнього дня його життя...

...12 серпня 2014 року. Євген Корнієнко ускладі групи дев'ятої роти відбивав блок-пост біля Вуглегірська. Завдання хлопці виконали швидко та професійно. Уже повертаючись до Дебальцевого, десантники потрапили під прицільний мінометний вогонь. Осколок влучив Жені просто в серце. Контужений вибухом Артем Лукашук кинувся товаришеві на допомогу. Проте всі

старання повернути друга до життя виявилися марними – Женя загинув миттєво. Артема це досі мучить – не може боєць змиритися із втратою побратима.

А Денис Ухань з Новомосковська і сьогодні на кожен дзвінок реагує по-особливому. Адже Женя його запрошував до себе в гості у Підгороднє, говорив, що перед зустріччю обов'язково зателефонує. Ось і здається Денисові, коли лунає дзвінок, що це він, його веселий друг Женя...

Не можуть змиритися зі смертю «Робіна» павлоградець Артем Бакала, який був поранений і контужений у тому бою, і командир взводу дніпрянин Максим Гарманов. Як говорять вони, це неможливо забути.

У МУЖНОСТІ Є ПРИЗВИЩЕ І ВІК

Анатолію Петровичу шістдесят два роки виповнилося 18 серпня. На фронт він пішов у п'ятдесят вісім. Оскільки в десант лише до сорока років беруть, можна лишень уявити, яких чоловік доклав зусиль, щоб стати замість сина у стрій. І якщо раніше, передаючи свої знання і досвід, він бачив у синові своє продовження, то тепер він мусить

закінчити справу сина. Тож із гідністю бере участь у визволенні Мар'їнки та Авдіївки, в охороні та обороні військових і цивільних об'єктів, несе службу на блокпостах. А в червні 2015 року під час операції з визволення Мар'їнки під щільним вогнем противника організував евакуацію бронетранспортера БТР-3Е з екіпажем. У польових умовах організував ремонт пошкодженої техніки, завдяки чому поставлене перед підрозділом завдання було виконано вчасно. Упродовж усієї служби демонстрував високий рівень професіоналізму, хоробрість, самовідданість і мужність.

– Женя не став відсиджуватися вдома, як же я можу?
– говорить мій співрозмовник. – Після строкової служби

в «Десні» і військової частини в Мукачеві син встиг попрацювати в будівельній компанії. А коли прийшла біда на Донбас, довго не роздумував. З дитинства був самостійним, рішення приймав швидко... Біль того, хто втратив сина, словами передати неможливо. Але я пишаюся тим, що він виріс мужнім, відповідальним, люблячим свою країну. Женя завжди говорив, що для нього світ – це ті, кого він любить. І у свої двадцять два віддав за цей світ життя. Хочу, щоб його жертва не була марною.

Анатолій Петрович підтримує зв'язок з усіма товаришами сина, зокрема і з командиром дев'ятої роти Андрієм Андрусиком. До речі, в зоні АТО у 25-й десантній бригаді

служив і зять Корнієнка-старшого, чоловік дочки Тоні – Олександр Стародубцев.

«НЕ ЖУРИСЬ, КОЗАЧЕ, ХАЙ ТВІЙ ВОРОГ ПЛАЧЕ!»

На могилі Жені завжди багато квітів. І обов'язково хто-небудь баночку згущеного молока поставить.

– Не знаю, як про це дізналися люди, але ось уже чотири роки на могилі час від часу з'являється цей улюблений смаколик хлопця, – тепло усміхається Віктор Азаров і зі смутком продовжує: – Проходить час, а пам'ять не згасає. Так і повинно бути. Женя це заслужив. Як і орден «За мужність». Геройський хлопець!..

Яким був Женя, можна уявити і за його уподобаннями. Так, він любив футболку з написом: «Не журись, козаче, хай твій ворог плаче!» А у своєму останньому пості від 21 липня 2014 року на сторінці в соцмережі написав: «Дай, Бог, пройти і не зламатися. Дай, Бог, побачити батька і близьких. І не забути, як посміхатися. Дай, Бог, ще трохи протриматися...»

Євген Корнієнко не зламався. Але побачити батька і близьких йому не судилося. Не попрощавшись, десантник пішов на небо. Кажуть, що земля нагороджує орден, небо – синявою...

Юлія БАБЕНКО

жовтень 2018

ДЕЖАВІЮ З ВІЙНОЮ: ІСТОРІЯ «БАЧІ»

Галина Маслова несподівано прокинулась від поганого сну.

— З чого б то така дурня наснилася? — запитала сама в себе.

У тому сні вона вийшла з будинку на подвір'я і замість свого городу побачила поле з рівненьких смуг, повністтю засаджене капустою. «Навіщо мені стільки тієї капусти? Ніколи стільки не бачила...» — дивувалася Галина Миколаївна. Поглянула в сонник, а там — «на вас чекає біль, сльози, неприємності»...

Того листопадового дня 2017 року розум жінки не хотів сприймати забобонів-сновидінь, проте серце підказувало: наближається якесь лихо...

Щоб відволіктися від тривожних думок, Галина Миколаївна заходилася робити хатні справи. Ближче до обіду на порозі домівки з'явилася сусідка Світлана, яка прийшла запитати, чи все гаразд. Галина Миколаївна відповіла, що так, але не збагнула мети візиту, адже зазвичай сусідку не цікавили її справи. Тож запитала прямо:

– Скільки тебе знаю, тобі було байдуже до моїх справ, а тут зайшла, щось трапилося?

– Не хочу, щоб ця новина виходила з моїх уст, – відповіла сусідка.

Галину немов блискавка вразила: тіло почало мліти, по шкірі побігли мурашки. Раптом запаморочилося в голові. Тремтячим голосом запитала:

– Щось із моїм Вітьою?
Світлана знітилася.

– Що з ним?! – ледь вимовила Галина, та у відповідь лише побачила, як на очі сусідки набігли сльози.

Потім прийшов голова сільської ради, військком, інші сусіди... Заспокоїливі слова, співчуття. Усе відбувалося машинально, ніби в тумані.

– Ввечері глянула у вікно, а там дві машини

спускаються до подвір'я, на них – таблички з надписом «Вантаж-200». Привезли мого синочка, – не стримуючи сліз, згадує мати.

Все навколо нагадує їй про сина Віктора. Для неї він назавжди лишиться героєм.

1986 року Віктор Маслов за покликом серця пішов на чужу війну в Афганістані, 2016-го – добровільно зголосився захищати Донбас.

Коли розпочалася антитерористична операція, син Галини Миколаївни не міг спокійно дивитися теленовини. На його обличчі читалися тривожні емоції і переживання. Наші хлопці на передовій гинули щодня. Бажання захистити країну від ворога у Віктора зростало щомиті. Погляд сина нагадав Галині Миколаївні той, що був і 30 років тому. Лише зморшки на чолі і посивілі скроні вказували минулі роки. В уяві ж матері виникли спогади, як вони з чоловіком приїздили до Віктора на присягу до Узбекистану, а потім перед самою його відправкою до Афганістану, аби міцно обійняти і сказати: «Нехай береже тебе Боженька». Під впливом радянської пропаганди 18-річний юнак повірив у те, що саме він покликаний вивільняти народ тієї країни. Війна безжальна й жорстока. Батько солдата Олег Маслов розумів це. Взяв 200 рублів і пішов до командира просити за сина, аби його не забрали на війну. Дізнавшись про вчинок батька, розгніваний Віктор прибіг до нього зі сльозами, впав на коліна і при всіх почав голосити: «Що ж ти, батьку, робиш? Як же я не поїду? Усі хлопці будуть воювати, а я в казармі залишусь?»

Юнакові не було соромно при всіх плакати, адже тоді набагато страшнішим було «відкосити» від військового обов'язку. Серце матері розривалося від хвилювання за рідну кровинку. Весь радянський простір знав, що там, серед високих холодних гір, справжня м'ясорубка. Схожі переживання переповнюватимуть серце Галини Миколаївни і в наші дні, коли патріоти їхатимуть визволяти рідну

землю від російських загарбників. Вдруге відпускати сина на війну для неї було справжньою мукою.

А того далекого сонячного листопадового дня Вітя повернувся з Чернігова, де офіцери з різних військових частин відбирали новобранців для комплектування своїх підрозділів, які невдовзі поїдуть воювати з моджахедами і душманами.

Радість переповнювала його. Не стримуючи себе, вигукнув на всю хату: «Я в десанті!» Очі хлопця палали гордістю, що носитиме блакитний берет.

– Вітюшо, а як ти потрапив до того десанту? – запитала мати.

– А я, мамо, підійшов до такого високого, здоровенного офіцера у гарній формі та запитав, в яких військах він служить. Той відповів, що в повітрянодесантних. Я вигукнув: «Теж хочу!» І запитав: «А мене візьмете?» На що здоровенний офіцер сказав: «Візьмемо!»

Молодий солдат на війні звався «Бача». Місцеві називали так дітей, зокрема хлопчиків. Як згадує бойовий друг Віктора Олександр Марченко, коли наші військові роздавали афганським дітям їжу, ті вигукували на знак подяки: «Бача! Бача!». Це слово дуже сподобалося Віктору. Проте вчинки «Бачі» доводили, що він – давно не дитина. Разом із Олександром вирушали на бойові виходи. «Бача» – снайпер-розвідник, а Олександр – командир взводу артилеристів. В операціях часто працювали разом, тому що без вогневої підтримки спецпризначенцям не обійтись.

– Ніколи не забуду, як Вітя врятував життя мені та моїм бійцям. Якось під час бойового виходу потрапили в засідку: потрібно відходити, «духи» почали насідати, а наша самохідка назад здати не може, заклинило фрикціони. Спецпризначенці рушили, замикали відхід дві БМП. Вітя з хлопцями під вибухи ворожих снарядів підштовхнули нашу самохідку, важелі розклинило, і ми змогли поїхати далі. А перед цим вже подумки прощалися із життям. Навіть не уявляєте, якою пекельною була та «зеленка», – ділиться спогадами бойовий побратим Віктора.

Хлопці виявилися земляками, хоч серед бійців з Радянського Союзу знайти своїх, з України, а тим паче

– з одного міста, було удачею. Коли дізналися, що обоє з Прилук, розчулилися ледь не до сліз.

Серед високих холодних гір свій – це частинка рідної домівки, – говорить Олександр Марченко. – Відтоді ми й товаришували.

У 2016-му Олександр радив Вікторові добре подумати, чи йти знову на війну. У відповідь почув: «Я добре подумав, Сашко, я піду. Ну не можу я залишатися вдома біля телевізора переживати, коли свого часу мій дід дві війни пройшов – Фінську і Другу світову». Побратим зрозумів: як і тридцять років тому перед ним стояв сміливець «Бача» – твердий, впевнений, рішучий.

Коли вчетверте з надією в очах, що тепер точно не відмовлять, чоловік переступив поріг Прилуцького військомату, до якого близько 30 хвилин їзди від села Даньківка, де останні 10 років жили вони з мамою, військовий комісар нарешті

«здався»: «Ну добре, настирливий, візьму тебе, будеш служити».

Віктор дуже хвилювався, в яких же військах служитиме. Та склалось усе просто. Його направили до Житомира, де в командуванні ВДВ, він узяв відношення, за яким мав служити у 25-й повітряно-десантній бригаді. Віктор, як колись, відчув радість, адже знову носитиме блакитний берет. Хоча добре розумів, що на війні зовсім нерадісно. Та захист рідної землі вважав своїм обов'язком. Після навчального центру потрапив під Горлівку. Галина Миколаївна знала з новин, як там гатять бойовики по наших. Безсонні ночі змінювали тривожні

дні і навпаки. Замість «Доброго ранку» односельці бажали їй: «Тримайтеся, Галино Миколаївно». Жінка знала, що по телефону всі подробиці дізнатися не зможе. Але за нагоди розпитувала сина, чи дуже стріляють, чи не голодні, чи не холодно. У відповідь чула, що не стріляють, тепло вдягнений і добре нагодований.

У довгоочікувану відпустку Віктор приїхав у червні. Але відпочинок довелося перервати. Зателефонували з бригади і попросили прибути раніше, аби пройти навчання в Житомирі та їхати до Авдіївки.

– Якщо треба, то буду, – сказав у слухавку Віктор.

Мати підійшла до сина, який саме докошував у садочку траву, щоб покликати на обід. Помітила, що його обличчя стало похмурим, перехопила сумний погляд.

– Про що думаєш, Вітюшо? – запитала Галина Миколаївна.

– Поїду в Авдіївку, там справжнє пек... ло, – схаменувшись на останньому слові, сказав якомога тихіше, щоб не почула мати.

За кілька днів по тому Віктор зателефонував з Житомира й повідомив, що стрибнув із парашутом.

– Вітю, ти вже старий, нехай молодь стрибає, – зауважила йому Галина Миколаївна.

– Мамо, я такий радий. Аж ребра болять! – розсмішив жінку 50-річний син. З того дня, як провела Віктора на війну, мати кожну хвилину згадувала ці його слова і мріяла зустріти сина так, як колись зустрічала з Афганістану.

– Повернувся Вітюша тоді в робочий день, всі працювали, заходжу я до будинку, бачу Вітя мій спить, а бабця від радості, що повернувся живий, взула «черевики-румунки» на підборах, які були в той час у великому дефіциті, сидить, дивиться на нього і плаче. У хлопця через «воєнну засмагу» обличчя, шия і руки від ліктів до пальців були чорні, решта тіла – біла, бо його прикривала від сонця форма. І сміх, і сльози, – згадує мати.

На жаль, з цієї війни Галина Миколаївна зустріла лише машину зі своїм загиблим героєм...

Все, що вдалося дізнатися про той чорний день матері, це те, що 28 листопада близько 4-ї години дня куля ворожого снайпера влучила у Віктора Маслова, і в грудях українського бійця перестало битися серце...

– У блакитному береті служив, в разі чого в ньому й поховаєте! – казав знайомим Віктор. Так і сталося...

1 грудня 2017 року на Алеї Героїв у Прилуках зібралося мало не все село, прилучани, рідні і близькі, друзі і побратими героя.

– Того дня та ще два наступні дуже дощило... Вірю, що це небо плакало за моїм синочком, – говорить мати.

...Час мине, але рідні, друзі, побратими завжди згадуватимуть Віктора Маслова як патріота, безстрашного та сміливого воїна, що поклав своє життя за квітучу і єдину Україну. Його буде пам'ятати весь народ.

Дарія МАРКЕВИЧ

лютий 2018

ДОЛАЄ ШЛЯХ ОТЧИЙ ГРИГОР-МОЛОДШИЙ

Дні, коли бригаду готували до висування на Донбас, Ірина пам'ятає дуже добре. Майже кожна хвилина її життя тоді була, мов натягнута струна. Втомлений чоловік приходив дуже пізно. Кілька годин сну, і з самого ранку знову йшов. У перші дні березня особовий склад перевели на казармений стан. Офіцери та солдати готували техніку, проводили навчання. Все це – в атмосфері тривоги й очікування...

Напередодні 8 Березня офіцер навідався до сім'ї. Зустрівши чоловіка на порозі, Ірина трохи здивувалася й затривожилася. Оглянувши його з голови до ніг, вперше побачила балаклаву як новий для армії елемент форми одягу. Технічний комбенізон командира мав різкий запах мастила і солярки, запах майбутньої війни...

Втомлена усмішка й очі. З-під бушлата Руслан дістав букет тюльпанів. Розмова була нетривалою. Зібрав речі, попрощався і пішов

З МІСТА ДОБРА – В ПЕКЛО ВІЙНИ

Білу Церкву на Київщині називають містом добра. Але для Руслана та Ірини Григорів воно стало ще й містом, яке поєднало їхні долі. Майже два десятки років тому молодий офіцер, командир розвідувального взводу, випускник Одеського інституту Сухопутних військ та

працівниця одного з місцевих підприємств створили тут нову сім'ю.

Для них це був час надій та приємних сподівань. Час, коли здається, що все життя попереду. Але згодом у їхній звичний уклад життя втрутилася війна, яка круто змінила все.

Кар'єра більшості молодих офіцерів кінця 1990-х – початку 2000-х (саме тоді починав службу Руслан Григор)

складалася не зовсім так, як вони про це мріяли. Тривало суцільне скорочення армії. Комуś доводилося служити не за фахом. Хтось тривалий час затримувався на одній посаді, хоча вже й «виріс» із неї. А хтось не витримував і писав рапорт на звільнення. Армія тих часів була не дуже привабливою для молодих людей. Служити в ній залишалися лише ті, хто не зрадив мрію і був справжнім патріотом. Ті, хто, попри труднощі, чесно робили свою справу.

– У дитячому альбомі Руслана багато фотографій, де він одягнений у військову амуніцію, тримає іграшкову зброю, – розповідає дружина Ірина. – І хоча військових у його родині не було, ця професія припала йому до душі і стала щирою дитячою мрією, яку він згодом втілював у життя.

На посаді командира взводу Руслан Григор прослужив дев'ять із половиною років. Розвідувального, механізованого, знову розвідувального... Це був час, коли писалася нова історія 72-ї окремої механізованої бригади: на місці колишньої дивізії з'являлося з'єднання сучасного зразка.

На початку Русланової служби молода сім'я мешкала в гуртожитку, згодом винаймали квартиру. Словом, життя, як у всіх. Аж раптом війна... Білою Церквою йшли військові колони. Бригада висунулася на прикриття державного кордону.

Родини військових відтоді стали ніби однією великою сім'єю: більше спілкувалися, телефонували, намагалися заспокоїти одне одного. Але найбільше сподівалися на

те, що події на Донбасі та присутність російських військових на українській території – це прикра помилка, і ось-ось все стане на свої місця. Так само сподівалася й Ірина.

– Чоловік запевняв мене, що скоро повернеться, – пригадує жінка.
– Але...

В родині Григорів було заведено, що за будь-яких обставин кілька слів у телефонній трубці були обов'язковими. Тож, перебуваючи в зоні АТО, Руслан намагався дотримуватися цього неписаного сімейного правила. Якщо, наприклад, була потреба, то попереджав про те, що певний час телефон буде відключений. Дружина хвилювалася, але розуміла, що на війні інакше бути не може.

Весняні та літні місяці 2014 року стали складним випробуванням для військових та тих, хто чекав їх удома. Підрозділи з'єднання обороняли кількасот кілометрів кордону з Російською Федерацією, населені пункти Донбасу – Амвросіївку, Ізварине, Маріуполь, Волноваха, Свердловськ, Червонопартизанськ, а також аеропорти Маріуполя і Донецька. Зв'язку з рідними майже не було.

Найважче довелося тим, хто потрапив під перехресний вогонь з Росії та захоплених терористами територій.

Саме під час тих подій Руслан Григор був контужений. Тож коли підрозділи перемістилися на доукомплектування на Приазов'я, офіцера направили лікуватися в білоцерківський госпіталь. Тут він отримав сумну звістку про загибель бойового побратима – майора Олександра Багнюка, заступника комбата з озброєння. Офіцер зазнав смертельного осколкового поранення, коли на наш командно-спостережний пункт сунули російські танки.

Аби не давати приводів для хвилювання, рідним про цю подію нічого не сказав. Адже після госпіталю планував обов'язково повернутися до своїх. На час початку війни на Донбасі мав понад п'ятирічний досвід командування ротою, тож йому відразу доручили виконувати обов'язки заступника командира батальйону.

– З таким діагнозом, котрий Руслану поставили лікарі, на передову він міг і не повертатися, – ділиться Ірина. – Його травма ще потребувала лікування. Та й психологічний стан бажав кращого. Одного разу, перебуваючи на реабілітації в білоцерківському госпіталі, він на вихідні попросився додому. Поблизу нашого будинку в кафе саме святкували весілля. Коли стемніло, почали запускати феєрверки. Руслан спросоння збуджено схопився з ліжка, заметушився. Лише за якийсь час зрозумів, що він вже вдома, і заспокоївся. Мені пояснив, що йому здалося, ніби почався артилерійський обстріл. Я, звісно, була проти, але він таки вирішив їхати до своїх.

Побратими Руслана саме відновлювали техніку на аеродромі в Мелітополі.

Наприкінці серпня 2014-го підрозділ Руслана Григора повернувся на передову. Росія саме розпочала щедро постачати бойовикам танки та іншу важку бронетехніку. Поблизу Старобешового та Комсомольська бійці вивольяли з оточення дві роти Національної гвардії. Під Силою та Петрівським попередили танковий прорив ворога. У госпіталі Старобешового охороняли поранених і медперсонал. Згодом тримали оборону в степах неподалік Старогнатівки та Богданівки.

Рідним про атовські будні Руслан майже не розповідав. Лише щовечора дзвонив дружині й бажав їй доброї ночі. Це заспокоювало Ірину. Аби не тривожитися, вона пригадувала найкращі моменти їхнього сімейного життя і понад

усе благала Бога про якнайшвидше закінчення війни.

Одного разу цей звичний графік було порушено: чоловік на зв'язок не вийшов. Його телефон був відключений, як і ще в кількох товаришів, яких Ірина знала. Наступного ранку відразу побігла до військової частини. Про бій під селищем Петрівське командування вже знало, тож жінку відразу впустили і намагалися заспокоїти. Вона все ще сподівалася на краще, адже відомостей про її чоловіка поки що не було. Йшлося лише про поранених. Але вона передчувала недобре.

НАТХНЕННЯ ПОДВИГОМ

29 жовтня 2014 року... Того ранку капітан Руслан Григор, старший лейтенант Сергій Тріщило разом із трьома бійцями висунулися виставляти спостережний пункт у районі селища Петрівське поблизу Волновахи. На присутність противника нічого не вказувало, але йшли обережно, дослухаючись навіть до власного подиху. Раптом

– постріли. Перші кулі полетіли в бік одного з бійців. Кілька секунд – і повітря пронизували вже десятки автоматних і кулеметних черг. Відразу стало зрозуміло, що диверсійно-розвідувальна група противника переважає в кількості та вигідно розташувалася для атаки.

Руслан кинувся допомогти підлеглому, який опинився під шквальним вогнем терористів. На жаль, сили були нерівними. Цей бій став для офіцера останнім. Разом з ним загинули солдати Андрій Авраменко та Олександр Калиновський. Бійців з поля бою забрали відразу. Тіло офіцера розвідка шукала близько трьох діб. На місці сутички його не знайшли. Пізніше з'ясувалося, що бойовики

перетягнули його на свої позиції. Напевне, хотіли отримати когось зі своїх на обмін. Потім просто залишили серед поля.

Ірина важко переживала горе. За чотири місяці до загибелі чоловіка вона поховала батька. Іван Андрійович ставився до Руслана, як до власного сина. Понад усе пишався тим, що має зятя-захисника і дуже жалів, що сам за віком та станом здоров'я не може допомогти виганяти ворога з Донбасу.

Заступник комбата залишив по собі не лише світлі спогади в рідних та добру пам'ять у побратимів. Головне – виховав достойну заміну. Дмитру – сину офіцера – на початок війни виповнилося 13 років. Він саме навчався у військово-гімназійному класі Білоцерківської гімназії № 2. Заклад обрав за порадою батька. Окрім шкільних дисциплін, спеціальна програма передбачала заняття в секціях плавання, фехтування, стрільби та боротьби. Хлопці займалися ігровими видами спорту, музикою, танцями. Офіцери-вихователі – колишні військовослужбовці гарнізону – проводили з учнями заняття зі статутів Збройних Сил України, стройової, фізичної підготовки, організовували їм виїзди на полігон тощо.

Юнаку надзвичайно подобався такий спосіб життя. Батько не лише заохочував вибір сина, а й всіляко допомагав керівництву гімназії організовувати польові виходи, знайомство зі зброєю та технікою, побутовими умовами воїнів тощо.

Вже тоді жодної альтернативи армії Дмитро не

розглядав. А після загибелі батька лише впевнився у своєму виборі. Після закінчення гімназії вступив до Київського військового ліцею імені Івана Богуна. Раніше йому вже доводилося бувати в цьому навчальному закладі. Адже Руслан і сам закінчив його 1995 року. Час від часу навідувався сюди разом із сім'єю, аби пригадати романтику юнацьких років.

Григор-молодший схожий на батька. І не лише зовні, а й характером та цілеспрямованістю. Хлопець визнає,

що звикнути до строкатого хлопчачого колективу та дисципліни навіть після військово-гімназійного класу було непросто. У кожного свій характер, вподобання... Але Дмитро завжди згадує, яким наполегливим за життя був його батько, і намагається не спасувати перед труднощами. Нині юнак наближається до фінішної прямої чергового етапу своєї військової кар'єри та готується змінити погони ліцеїста на курсантські.

Цих хлопців єднає одне – бажання стати схожими на лицарів сучасної України. Таких, як їхній начальник ліцею Герой України генерал-майор Ігор Гордійчук – легендарний «Сумрак», як заступник командира механізованого батальйону, кавалер ордена «За мужність» III ступеня та почесної відзнаки «Велике серце» майор Руслан Григор – батько Дмитра, занесений до «Книги пам'яті та пошани ліцею», та багато інших.

Для Ірини син Дмитро – весь сенс її життя. Вона дуже хвилюється за нього. Адже як ніхто знає ціну, яку платять люди в погонах за добробут наших співгромадян. А ще щиро вірить у те, що Григор-молодший достойно продовжуватиме справу батька.

Сергій БАСАРАБ

лютий 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ДЛЯ ВОРОГІВ ВАЖКА ТАКТИКА БОЖКА.....	4
КОМАНДА «СМАЙЛА».....	17
«НЕХАЙ БУДЕ ВОЛЯ МОЯ!»	25
«ВІЛЬНЮС» ТРИНАДЦЯТОГО БАТАЛЬЙОНУ	44
МІЦНИЙ ЗІБЕРТ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ГАРТУ.....	53
СТАРШИНА СИЛИ І ВОЛІ	63
КАЗКИ, НАРОДЖЕНІ В ОКОПІ.....	72
ТАЛАНТ СПЕЦПРИЗНАЧЕНЦЯ	83
ТЕТЯНИНА ЗБРОЯ.....	95
«БАСТЕР» – НА ВСІ РУКИ МАЙСТЕР	102
«ЕЙС ВЕНТУРА» ПРОТИ РОСІЙСЬКИХ БЕЗПІЛОТНИКІВ	107
«ЛІСОРУБ»	112
«ШУСТРИЙ»	122
«ГОРЛІВСЬКИЙ ТРИЛЕР» ДЕСНЯНСЬКОГО «ТИГРА»	131
«ЗОРКІЙ» СУВОРОВ	144
МІСІЯ КАПЕЛАНА	152
ІСТОРІЇ ТРЬОХ НЕСКОРЕНИХ	163

ДЕСНЯНСЬКА «ПАНАМА».....	175
ІСТОРІЯ БОЙОВОГО ВЧИТЕЛЯ.....	183
ЧОЛОВІЧЕ ПРАВО ТАНКІСТА БОЙПРАВА.....	191
ЇЇ ЗВУТЬ ВІКТОРІЯ	203
СТАС «ГРАД» І ЮРКО «ВОВК».....	211
ТОВАРИШІ.....	217
ГІРСЬКІ ОРЛИ.....	231
КОЛИ ПОТРІБЕН «ТУТ І ЗАРАЗ»	235
ШОН – УКРАЇНСЬКИЙ МАТРОС ІЗ ТЕХАСУ	243

НАЙВАЖЧЕ ТИМ, ХТО НЕ ДОЧЕКАВСЯ..... 243

«МАМОЧКО, ВІД ТЕБЕ ТАТКОМ ПАХНЕ...».....	249
БАТЬКО ЗА СИНА... ..	256
ДЕЖАВЮ З ВІЙНОЮ: ІСТОРІЯ «БАЧІ».....	264
ДОЛАЄ ШЛЯХ ОТЧИЙ ГРИГОР-МОЛОДШИЙ.....	274

**УКРАЇНА
МАЄ ЗНАТИ
СВОЇХ ГЕРОЇВ**

БОЙПРАВИ

Історії українських воїнів

За загальною редакцією В. Буряченка

Літературні співробітники:
Тетяна Король, Наталія Буряченко, Олена Полянська

Технічний редактор *Олександр Панюков*

*Верстку та макетування виконано у комп'ютерному центрі
журналу «Військо України»*

www.lnz.com.ua

Партнер проекту
ЮРІЙ МИКУЛЯК ТА LNG GROUP

Відомий волонтер, меценат, громадський діяч, військовий журналіст, ветеран морської піхоти України, голова правління Громадської організації «Правовий захист та безпека України» Юрій Васильович Микуляк долучився до ініціативи колективу журналу «Військо України». Завдяки спільній роботі надруковано цю книгу.

Надруковано ТОВ «Оксіпринт»
01014, Київ, вул. Звіринецька, 63
Наклад 1000 прим.

Здано до виробництва 27.12.2018. Підписано до друку 12.12.2018. Формат 60х90/32.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Story. Ум.друк.арк.7,02. Зам. 12

Авдіївка • Амвросіївка • Бахмут • Білицьке
• Білозерське • Волноваха • Вуглегірськ •
Вугледар • Горлівка • Гірник • Дебальцеве
• Добропілля • Докучаєвськ • Донецьк •
Дружківка • Єнакієве • Жданівка • Залізне
• Зугрес • Іловайськ • Кальміуське • Кос-
тянтинівка • Краматорськ • Красногорівка
• Курахове • Лиман • Макіївка • Маріуполь
• Мар'їнка • Моспине • Миколаївка • Мир-
ноград • Новоазовськ • Новогродівка
• Покровськ • Родинське • Світлодарськ •
Святогірськ • Селидове • Сіверськ •
Слов'янськ • Сніжне • Соледар • Торецьк •
Українськ • Харцизьк • Хрестівка • Часів Яр
• Чистякове • Шахтарськ • Ясинувата •
Олександрівськ • Алмазна • Алчевськ •
Антрацит • Боково-Хрустальне • Брянка •
Вознесінівка • Гірське • Голубівка •
Довжанськ • Зимогір'я • Золоте • Зоринськ
• Ірміно • Кадіївка • Кипуче • Кремінна •
Лисичанськ • Луганськ • Лутугине • Міу-
синськ • Молодогвардійськ • Новодру-
жеськ • Первомайськ • Перевальськ •
Петрово-Красносілля • Попасна •
Привілля • Ровеньки • Рубіжне • Сватове •
Севєродонецьк • Сорокине • Старобільськ
• Суходільськ • Хрустальний • Щастя •
Авдіївка • Амвросіївка • Бахмут • Білицьке
• Білозерське • Волноваха • Вуглегірськ •
Вугледар • Горлівка • Гірник • Дебальцеве
• Добропілля • Докучаєвськ • Донецьк •
Дружківка • Єнакієве • Жданівка • Залізне
• Зугрес • Іловайськ • Кальміуське • Кос-
тянтинівка • Краматорськ • Красногорівка
• Курахове • Лиман • Макіївка • Маріуполь
• Мар'їнка • Моспине • Миколаївка • Мир-
ноград • Новоазовськ • Новогродівка
• Покровськ • Родинське • Світлодарськ •
Святогірськ • Селидове • Сіверськ •
Слов'янськ • Сніжне • Соледар • Торецьк •
Українськ • Харцизьк • Хрестівка • Часів Яр
• Чистякове • Шахтарськ • Ясинувата •
Олександрівськ • Алмазна • Алчевськ •
Антрацит • Боково-Хрустальне • Брянка •
Вознесінівка • Гірське • Голубівка •
Довжанськ • Зимогір'я • Золоте • Зоринськ
• Ірміно • Кадіївка • Кипуче • Кремінна •
Лисичанськ • Луганськ • Лутугине • Міу-
синськ • Молодогвардійськ • Новодру-
жеськ • Первомайськ • Перевальськ •
Петрово-Красносілля • Попасна •
Привілля • Ровеньки • Рубіжне • Сватове •
Севєродонецьк • Сорокине • Старобільськ
• Суходільськ • Хрустальний • Щастя •

***З давніх-давен
українські землі були
ласим шматком для
багатьох загарбників. У
боях з ними українці
заслужено набули слави
неперевершених і
справедливих воїнів –
«бойправів». Адже
походження слова
бойправ – у
буквальному сенсі –
«правий, справедливий
бій». А таким може
бути лише бій за свою
землю! І одягнули нині
бойправи військові
однострої та взяли до
рук зброю, стали живим
щитом, захищаючи
Україну та Європу від
російського агресора на
Донбасі.***

У К Р А І Н И
Військо

***Читати – щоб знати,
знати – щоб перемагати***

завантажуй: viysko.com.ua, mil.gov.ua